

Տ Ե Ա Ռ Ն

ՍՏԵՓԼՆԵԱՍԻ

Սիւնեաց Նախագահ Լ՝ ԵՏԻ
 Լպիսի՝ Հակաճառութիւն
 Բնդդէմ Երկաբնակաց:

Շարադրեալ ՚ի Թուին Հայոց՝

Շ Ճ Ծ: * ՚ի Կաթողիկոսութե

Գրեգորի Լ՝ Նաւարդեցոյ:

Եւ այժմ Տղաբէշ

՚ի Հայրնաւուն Տեառն Խաչակայ

Նորապսակ Կթղիսի Ծմ Հայոց:

՚ի Աստուծոյն Բաշխի:

՚ի Պորրգուն Նորին Ա Երադի

տողն Տեառն Յակոբայ Լ՝ Շա

բան Ա արդնալի:

Իսկ Հաճոյական Տրամանգք Եր

կոցունց վեհեց վերոգրեւոց սը

բազան գրասիրաց:

Կ

Առեփանհոս աբէ Լադիւնդուհը Աիւնեայ ,
 զոցն սիրոյաց Երմանդոսիկն յօրինեաց և

Ստեփանոս Երեմի
 Հովհաննէս Բաղդ
 3. Յուլ. 1956.

* ԳԵՒԻ ԼՆԶԵՐԵՐԻ
 ԼՆԶԵ ԶԵՆՈՐԻՆ . ՍԻՆԻ ԲԷ
 ՆԻՆԵՐԻՆԻ ԲԱՅԻՆ

ԼՅՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿ
 նաւոր Շ նորն , որոյ
 ՚ի վեր քան զարժանն
 եղաք ընդունակ , կացոյց զմեզ ՚ի
 ներքոյ մեծի սպասահարկութեա՝
 տնտես լինիլ բանին . և անաչառ
 բաշխել հասարակաբար զբանե՝
 զէն հացն՝ մանկանց սիովնի .
 ԼՆ այն՝ առանց հեղգութե եւ
 3 ԺԼ

508
 112

ժլատուէ . զի մի'անհնարին տուիչ
սեզքն տու ժիցիմք ընդ ծառային
չար և վատ . որ ծրարեաց և խո
րեաց զառեալ քանքարն :

Այս որոյ շարժեալ իմ'ի շարժ
ղէն բոլորից՝ շարժեցից զէզու իմ
մեծաւ համարձակութեւ . և աներ
կիւղ բարբառով յառաջ մատչիմ .
ձայն արկանեմ յազգս Թորգոմայ .
գոչեմ ուժգին յականջս եկեղե
ցւոյ : Առարձաք ինձ գլուխք վե
հագոյնք . միտ գիւք բանից իմոց
անդամք պատուականք . եղբարք
իմ'իքս և որդիք սիրելիք :

Ահա տեսանեմ զձեզ յափն միշտ
բուէ . և հետտեալ սականիկ ինչ
յարբուհական ուղոյն . և հետեւ
եալ զկնի ձայնին կորստական . և
հակադեալ յարօտս տարապարտս :
Ապեալ են ձեզ դրունք մահու
և դժոխոց . փորեալ են գուբք խո
րագոյնք խաւարի և ապականուէ :

Լճ՝ ունի զորոջս անմեղ և անարատ՝
 կամին զձեզ յանխնայ արկանել
 ՚ի նա. յոր Թէ ըմբռնիք՝ անզեր-
 ծանելի է որոգայթն. Լճ՝ ես եղ
 կելիս և Թշուառականս՝ ակնար-
 կեմ այսր և անդր, և ոչ զոք տե-
 սանեմ աղէկէզ և լերդացաւ ՚ի
 վերայ ձեր. Օ, ի ոչ ոք սըգայ.
 ոչ ումեք սիրտ ձմի. ոչ ումեք ա-
 ղիք գալարի. այլ ամենեւին անփոյթ
 և անխնամ Թողեալ մնացեալ լը-
 քեալ անհոգութեամբ յամենեցունդ,
 Լճ՝ արդ՝ ահա նախ և առաջին ՚ի
 հաւատս անբիծ որ ՚ի տր մեր
 Յս Բն՝ ձեռնարկեցին ջրել և
 տապալել և քակել ՚ի հաստատուն
 և յանշարժ վիմէն՝ յառաքելական
 դաւանութեանցն. զոր ընկալաւ
 ազգս հայոց ՚ի տէր Լուսաւորէն
 Վրիդորէ. և շինել ՚ի վերայ ա-
 լաղահիմն վիմին՝ որ ՚ի չար առաջ
 նորդաց անիծեալ ժողովոյն քաղ
 5 կե

Կեդոնի կառուցաւ: Եւ զի ուր
 'ի մեզ գլուխն մեծ է և իշխան
 'ի վր Բոլոր անդամոց մարմնոյն և
 պատճառ կենդանութե, այսպէս
 և հաւատն գլուխ է և թագաւոր
 'ի վր Բոլոր բարեացն հոգևորաց
 և պատճառ կենդանութե հոգւոյ:
 Այս որոյ նախաջարն՝ զէն առեալ
 զաշակերտեալսն ինքեան, նախ ք
 գլխոյս մեր մալոնչի. զի զայս 'ի
 բաց հատեալ՝ զմեռեալ անդամն՝
 դիւրաւ քարշեցէ 'ի կորուստն
 յաւիտենից: Ասկս որոյ նախ և
 առաջին՝ յայս իսկ ձեռնարկեմք հա
 կաճառութե. և զօրացեալք 'ի հո
 գւոյն սրբոյ՝ պարզ և դիւրահաս
 բանիւք ցուցցուք ձեզ զարժանն
 և զիրաւն. զճմարիտ հաւատն՝
 ողջամիտ վարդապետութե: զոր
 տարտիք աներկեան սիրով ընդու
 նեւ: Եւ ապա զիսայթել մաղձս
 թիւնից նոցա՝ բանալ և ճապաղել

առաջի ձեր . զի ծանիջիք զմահա
հոտ գարշութի օտար վարդապե
տութե նոցա . որք շարժեալք 'ի
չար հողւոյն' ապականեցին զմեծ
մասն հայոց . և թէ համարձակիմ,
ոչինչ ընդհատ 'ի բոլորէն .

* Գլուխ Լորկրորդ .

Լորկրոր թանարիս . Յորում շի բնութ
կանին յաբիւբոյ յայտի խոսոյսե .
Որ է առաւելիւն բնականութի . Օր
դարտի քի շփոշութի որդիւնն յանիւս
կութիւնէ եկեղեցի քի :

խմաստութի խօսիմք ընդ
կատարեալս . զխմաստութի
ոչ զաշխարհիս այսորիկ,
այլ զայ խմաստութինս . Որ արհա
մարհելոց է' արհամարհեսցէ . և
որ անօրինելոցն է' անօրինեսցի .
Եթէ քուրմ աճասիայ ոք իցէ ,
յառաջ կացցէ' ձայն տացէ . ասաս
ցէ առիս . տեղի' տուր տեսանօղդ
գնա

Գնա՛ յերկիր հրէաստանի . անդ
 կէաց և անդ մարգարէացիր :
 Ի բեթել մի՛ ևս յաւելուլ մտա-
 նել . զի սա՛ տուն թագաւորացէ :
 Յորմէ՛ ոչ դարձուցանեմ գէմս .
 այլ սպառազինել հողեր զինուն՝
 յանդուգն յարձակմամբ և յա-
 խուռն համարձակութե՛ք՝ առնում
 ոպղոն և դիողոն , և իջանեմ ՚ի
 թալպիով . մենամարտեալ ընդ
 ստուերաղէն ճակատու հերձուա-
 ծողացն : և դաւթեան քարիւն
 հարից զճակատ չարագոռոզ գա-
 ջանին : Եւ՛ այս ոչ ինե , այլ տե-
 րամբ զօրացեալ ուն և նայն :
 Ի ճուրթիւն ասես երկու . և է՛ .
 զի է ան և մարդ : Եւ՛ յլ յետ
 անձառ միաւորուեն՝ մի և ոչ բ .
 անշիտթաբար խառնեալ և միա-
 ցեալ . և անանջատաբար կացեալ
 նոյնութե՛ք . անիտխապէս ամբողջ
 մնացեալ . և անբաժանապէս ՚ի մի

Եւ յօդեալ. (Ս) Եւ պարզ էութի բա
 նին՝ ոչ յեղաշըջեալ ինիւթ և՛ ի
 Թանձրացել մարմին՝ կորոյս զիւրն
 պարզութի. և Թանձր էութիւն
 մարմնոյն՝ ոչ փոխեալ յանօսք և
 յաննիւթ բնութի բանին՝ կորոյս
 զիւրն Թանձրութի. քա՛ն և մի՛ լի
 ցի. այլ իւրաքանչիւրքն՝ ամբողջ
 մնալով ըստ ծայրիցն՝ միացան բը
 նութիւն իմի էութիւն և՛ ի մի միու
 թիւն անքակտելի:

Եւ յորժամ զըստ ծայրիցն լը՛նի
 ցես, մի՛ գողացիս զբանս և ծե
 քես ի սնոտի կարծիս. Թէ՛ զէութիւն
 ամբողջ տաճելով՝ երկու ասես. և
 միայն զբնութիւն միա՛ւորես:
 Բնութիւն և էութիւնն մի են. և
 զի ի գոյակքս՝ ոչ բնութի առանց
 էութե՛ երևի, և ոչ էութի առանց
 բնութե՛ գոյանայ. այլ ընդ գոյա
 նալ կենդանւոյն, առնու և զբը
 նութիւն. եթէ բանական և եթէ

անբան, սակս որոյ մի ասեմք զէութի,
 զգէմս, և զբնութի բանին և
 մարմնոյն, Եւ թէ որպէս և կամ
 զխորհրդ եղանակ խառնմանն, ի վեր
 քան զհասումն մտաց. անձառելի
 և անքննելի. Օ ի այքն՝ անհնա
 րինք և անգիտելիք են ի մարդ
 կանէ. եւ անդր քան զամ միտս
 եղականաց, Եւ որոք սքանչացեալ
 երանելին գրիգոր նազիազու՝ ա
 տէ հիացմամբ. որ ի նոր խառնմանս
 եւ սքանչելի խառնումածոյս,
 Եւ այց վստանբաժ միտեն՝ ասեմք
 զամ՝ մաքմին եղեալ ըստ աւետա
 րանչին ձայնի. բանն մարմին ե
 ղեալ և բնակեաց ի մեղ, Եւ որում
 վկայէ անպարտելի ախոյեանն հա
 լատոյ Եւրիգորիոս. Եւակիղբն՝
 սկսանի. անեղն՝ եղանի. անմար
 մինն՝ մարմնանայ. բանն՝ թանձ
 րանայ. որդին՝ որդի լինի.
 Եւ ե՞ն աթանասիոս ի գիրս իւ

րոց պարապմանցն ասէ, 'ի ճառին
 որ Ը դէմ այնոցիկ, որ զքն՝ մարդ
 անգիտեաց ասացին. Ս'արդ այ-
 սուհետեւ եղև ճշմարտապէս, այն
 որով արար զյաւիտեանսն ան- և
 հայր. և ոչ որն կարծեն ոմանք՝
 'ի մարդում եղև. Եւ երանելին
 կիւրեղ աղէքսանդրացին գրէ 'ի
 բանս նշովմանցն. որ ոք համարձա-
 կի ասել անգիտեաց մարդ զքնն՝
 և ոչ առանել ան գող ըստ ճշմար-
 տութեն. իբր որդի մի և բնութի
 մի. ըստ որում եղև մարմին բանն
 և հաւասարեաց նմանապէս մեզ
 մարմնոյ և արեն, նշովեալ եղիցի.
 Ս'հա պսպէս և զմարմինն լնէու-
 թեն՝ ան գող ասեմք. զի երկու
 եղումն ընկալաւ. ան բան՝ մարդ
 եղև կատարելապէս. և մարմինն
 ան եղև բովանդակապէս. լն միւս
 ձայնին յովհանու թէ՛ զմիածինն
 ետ վս մեր. Օ 'ի ետն՝ զմահն

և շանակէ. և մահն՝ մարմնոյն լինի.
 Լա՛ւ միածին՝ ՚ի հօրէ՛ բանն է .
 յայտ է՝ զի զմահ մարմնոյն՝ ան-
 մարմին բանին համարի. Լա՛ւ թէ՛
 ձեռք մեր՝ շօշափեցին ՚ի վր՝ բա-
 նին կենաց. ահա՛ զշօշափելն որ է
 մարմին՝ բան կոչէ. Լա՛ւ պօղոս
 ասէ. յորժամ եկն լրումն ժամա-
 նակին, առաքեց անձ զորդին իւր՝
 եղեալ ՚ի կնոջէ. որ է նոյն ինքն
 անձ. և որդի այլ. Լա՛ւ թէ՛ մարմնն
 որ ՚ի մէնջ էառ՝ երկրպագութի
 առնու ՚ի հրեշտակաց. Արուս՝ վը-
 կայէ անաբանն գրիգոր. անձ խա-
 չեալ. արեգակն խա՛ւարեալ. և
 դարձեալ լուսա՛ւորեալ. Լա՛ւ ըզ-
 մարմնն ասէ. զնիւթն՝ աննիւ-
 թին բնութն կոչէ. զի խաչին և
 չարչարիչն՝ մարմնոյն է անաբար.
 Լա՛ւ սքանչելին աթանասիոս ասէ
 յարտադրութիւնն որ ձայնակցեր
 ժողովոյն նիկիոյ. Նիկեալն՝

այսուհետեւ 'ի կուսէն (I) արիա-
մայ՝ է՝ որդի այ բնութիւն և ան-
ճշմարիտ . և ոչ շնորհիւ և կցոր
դութիւն . Լաւ մեծն կիւրեղ ասե-
լերկրորդ թղթին որ առ նեւոս-
թիոս . որոյ սկիզբն յունայնաբա-
նէն է . (II) յայլ զքս՝ մի և ար խոս-
տովանիմք . ոչ իբր 'ի մարդ երկըր
պագակցեմք բանին , զի մի՝ հատ-
ման երևոյթ ինչ առ 'ի ներքս դա-
տիցն՝ սակս ասելոյ զնիցն . այլ իբ-
րև զմի և զնոյն երկրպագելով .
զի ոչ օտար ինքեան մարմին իւր .
ընդօրում և ինքեան գահակցէ՝
հօրն . ոչ իբրև երկու գահակ-
ցեալ որդւոց , այլ՝ իբր միոյ ըստ
միաւորութեանն . Լաւ գրիգոր
պանչելին ասէ վասն մարմնոյն .
թէ սա այն է՝ որ յառաջ քան զյա-
ւիտեանս էր . և ոչ այլ ոք , եթէ
ոք ասէ այլ նախ քան զյաւիտեանս
որդի այ , և այլ 'ի վերջինս . և ոչ

խոստովանի զնոյն նախայաճիաեան՝
 զնոյն առ վերջնովքս՝ որպէս եւ
 գրեալ է, նզովեալ եղիցի։ Եւ Տա
 այսոքիկ վս միտեք բնուեցն բա
 նին և մարմնոյն . և անբաղ ձու
 մանն՝ եղական գոյին ընդ անեղ
 էին . և լինելոյ մի էութի, մի գէմք
 մի բնութի։ Արդ կամքն և կիրքն
 և գործն՝ նմանապէս մի։ զի միոյ
 բնութեանն՝ ոչ այլ և այլ կամք .
 և այն՝ հակառակ միմեանց . մինն՝
 անախտ և անժային . և մինն՝ ախ
 տաւոր և մարդկային։ Բուն և մի
 լիցի . զի այս անձնարին է լինիլ .
 այլ մի կամք, և մի գործ։ Եւ ի
 յորժամ կամէր՝ խոնարհուի թող
 տայր բնութեն կրել զմարմնա
 կանսն՝ զի մի՛ առ աջօք թուեսցի
 մարդեղութին . և մի՛ ունայնաս
 ցի բանն թէ՛ վս մեր թափեցաւ
 և վս մեր աղքատացաւ՝ զի զմեզ
 փարթամացուցէ։ Եւ յորժամ

իսմէր՝ յայտնէր անաբար զՏրա
 շափառագոյնսն . զի մի՛ թունեացի
 պակասեալ յիւրմէ զօրութենէն
 վն մարդ լինելոյն . այլ ծանիցի՝
 թէ ոպ էրն, է՛ միշտ և է՛ և եղիցի .
 Խսկ վն անշփօթ մնալոյ էութեցն՝
 խառնմամբն և միանորութեամբն՝
 ասեմք ան կատարեալ , և մարդ
 կատարեալ . կացեալ մնացեալ ՚ի
 նոյնութեանն որպէս էրն . ըստ
 բանին, յո՛ւքնէրէկ և այսօր նոյն
 և յա՛նիտեանս . Եւ զայն մերն այս է
 կարճառօտ , զոր ընկալաք ՚ի սըր-
 բոց հարցն անաղգեցից , և վար
 դաստատացն մերոց .

Եւ այց դու ուր էիր իմաստունդ
 որ ոչ լուար զձայնն աշխարհա-
 գոջ որ ՚ի հօրէ ՚ի յորդանան՝ թէ
 դա՛ է որդի իմ սիրելի՝ դա՛մ լուա
 րութի . Եւ դո՛ւ դայն և դա՛յն՝ միոյ
 է նշանակ թէ երկուց . Եւ դէր
 ոչ ասաց՝ դոքա՛ են իմ որդիք՝ դոցա՛

լուարութիւն կամ ընդէր խցել
 շահանջդ որպէս քարբի՝ և ոչ զերկ
 րորդն լուար ձայն ՚ի Թաբօր, Թէ
 դու ես որդի իմ սիրելի ընդ-որ
 հաճեցայ: Վսու՛ն՝ զմի՞ցուցանէ
 Թէ զբազումս: Ընդէ՛ր ասաց ան
 վսիւր, Թէ ես և հայրն մի՛ եմք:
 Եւ Թէ՛ հայր յիս և ես ՚ի նաւ եսն
 և յիսն՝ մի՞ է Թէ է՛: Վիտեմ, զի
 ասացս ասելոց, ես ընդիս . եւ Թէ
 մեք ոչ ասեմք երկուս: այդ նեւ
 տորին է: մեք մի որդի ասեմք և
 մի տր . մի քն մի դէմք . բայց զբը
 նութին միայն երկու . անապին և
 մարդկային . և զայս ամենեւին ան
 խառն ասեմք: Վ իմաստունդ՝
 պատահեմ և ես յայսոսիկ քեզ
 յերկդումս և յերրդումս բանի .
 և բանամ զքո ծորեալ և ծիւրել
 ծրարդ . և ցուցանեմ յայտնապէս
 Թէ ես դաւանակից նեւտորի և
 պօղոսի սամաստացւոյ և այլոց քոց
 վարդապետացն՝ Թէ ոչ:
 Լ՛ 15 Լ՛

ԳՐԴՎ՝ Էառ զիս յաղբիւսաց . և
 շարժեաց զիս ՚ի բանս . և ըստի
 պէ սաստիկ հարկաւ խօսել . ու
 ոով աղաղակեմք աբբայ հայր .
 ՚ի թիկունս տո՛ւր ինձ . և ես աշ
 տանակեալ ՚ի կառս բանին՝ մըտ
 րակեցից զերիւար մտացս և մը
 տից ՚ի ստադիօն հանդիսիս .
 Եւ արդ ո՛վ պո՛ղետէս՝ պնտեա՛
 իբրեւ այր զՄէջ քո . հարցից ըզ
 րեզ՝ և դու տո՛ւր ինձ պոսխանի .
 շի երիւք միայն բանիւք աշխատ
 առնեմ զքեզ . Օ ինչէ բնուին
 որ ՚ի մեզ յատուկ առանձինն .
 Լճ բնութին անմարմին առանց
 ենթակայի՝ էութի՛ ունի՞ թէ ոչ .
 Լճ այդ երկու բնութիւքդ . որ ա
 սես , անձնաւոր և դիմաւոր են
 եթէ անանձն եւ անդէմ .
 Լճա՛ աղաչեմ զքեզ ուսո՛ ինձ՝
 զի ոչ սակաւ տարակուսանք են
 ինձ . Օ ի թէ զուղիղն խորհիք
 ու

ուն սահման է և կարգ ամ կատարեալ
 իմաստնոց, ապա ամենևին
 ջրեալ և ապականեալ և խառնակ
 դոն ասացեալքդ 'ի ձէնջ, և թէ
 արտաքոյ կատարելոցն՝ այլազգա-
 բար ինչ խորհիք, զայն ամենևին
 ոչ գիտեմք և օտար եմք, Եւ թէ
 ո՞ր է կատարեալ գիտնոցն. (որք
 նախակրթեալք 'ի հոգւոյն սբյ՝
 ծնօղք եղեն բանին և ուսուցին
 մեզ. և միշտ ուսուցանեն զկնի եւ
 կելոցս. զի թողին մեզ արձան ան-
 ջնջելի զիմաստս իւրեանց) այսմ
 իմանամք, Եւ ասցաք թէ զի՞նչ է
 բնութիւն յատուկ ինքն ընդհանր.

Վեր-ի երկրորդ: Յաւագ Ռեո-րեո-
 րո-ն ինչ բն-իւսու-թի:

Օ բնութեանս զանազանու-
 թի՝ սքանչելիւն 'ի բնաւս
 գրիգորիոս նիւսիայն ուսուցանէ
 մեզ փառքամ բանիւք և հարուստ

վարդապետութեամբ . Բայց մեզ
 ոչ է փոյթ զերկայնագոյն բանից
 ճառել . այլ միայն զյատուկն և
 զօգտակարն . զի ջանն մեր վասն
 օգտութեան ձերոյ է , և ոչ վասն
 իմաստասիրելոյ ինչ :

Եւ որ թէ զի՛նչ է բնութիւս մեր՝
 յատկապէս ուսաք ՚ի դա՛ւթայ է
 ռամեծէ . այն որ ընդդէմ ակադի
 մեանցն և պի՛հնացեացն դիմա
 կայէ՝ քաջապէս . որք ջանացին եղ
 ծանել զգոյութի իմաստութեն :
 Եւ ընդ սահմանաւ արկեալ ըս
 տորագրէ՝ զամ : Օ ի սահմանն՝
 յայտնի կացուցանէ յայտնապէս
 զգոյութիւն իրին : Յորում և
 այսպէս ասէ . զի՛նչ է անունն :
 սահման կարճառօտ : և զի՛նչ է
 սահման . բան կարճառօտ՝ յայտ
 նիչ բնութեան ենթակայ իրին :
 ասա՛ այս՝ սահմանին սահմանն է :
 Իսկ յորժամ զմարդս սահմանէ՝

որով յայտնի բնուեն իրք՝ ասէ .
 զի՛նչ է մարդ . կենդանի, բանա
 լոր, մահկանացու, մտաց և հան
 ճարոյ ընդունակ։ Ահա եցոյց թէ
 զի՛նչ է բնութիւ մեր . կենդա
 նութի, բանաւորութի, մտաւորութի,
 մահկանացութի։ Աայց սա՛ շտ
 ռագոյնն յիշելով՝ թողու զմաս
 նաւորն . զի սոքա բաւական ես
 յայտնի առնել առանձին զմարդն
 միայն։ Օ՛ ի կենդանին՝ ընդ հա
 մօրէն կենդանիս դասեցաւ . և
 յանկենդանեացն որոշեցաւ .
 Ասկ բանաւորն՝ տրոհեաց յանբա
 նիցն . և ընդ հանուր բանականս
 դասեցոյց։ Ասկ մահկանացուն՝ յան
 մահիցն բաժանեաց։ Ասկ միտքն
 և հանճարն՝ ի յաւերժահրսանցն
 հեռացոյց։ արդ դաւիթ այսպէս։
 Աայց ես զմասնաւորն ևս առ
 նում, զի քեզ դիւրաւ լիցի յու
 սումն։ Օ՛ ի՛նչ է բնութիւն՝ ի

սահմանէն ճանաչեմք . և զինչէ
 սահման բնութեն մարդոյ՝ այս է .
 Կենդանի . Լանաւոր . Ստառու .
 Կրօշ . Կարօտ . Սրտմտօշ . Յան
 կացօշ . Կենդանի , զի շարժուն
 և շնչաւոր է որպէս զանասուն .
 Լանաւոր , զի հոգեւոր է որպէս հը
 րեշտակ . Ստառու , զի ուսմամբ
 աճէ . զոր ոչ հրեշտակք ունին ,
 եւ ոչ յաւերժահարսունքն .
 Կրօշ , զի հանապազ ՚ի ներքոյ կը
 րից է . երբեմն ցաւք , երբեմն ող
 ջութի . երբեմն տրտմութիւն ,
 երբեմն ուրախութի . երբեմն խը
 ուովութի , երբեմն խաղաղութի . եր
 բեմն դատարկութի , երբեմն լիութի .
 Կարօտ , զի միշտ ցանկացեալ է և
 կարօտի . երբեմն հոգեւորաց՝ եր
 բեմն մարմնականաց . Սրտմտօշ ,
 զի զեռանդն արեանն ընդ սրը
 տիւնն ունեւոյ՝ հանապազ ցաւ
 նու ընդ դէմ անպատշաճիցն .

Եւ անկացօղ, զի հանապազ 'ի տրփ
 ման լինի. կամ հողւորացն, կամ
 կենցաղականաց. ընչից և փառաց.
 և որ այլն է 'ի կարգի. Եւ այց ըզ
 մահկանացութիւն՝ ես ոչ կարգեմ
 բնութի. այլ խափանիչ և 'ի բաց
 բարձիչ բնութեան: Եւ այսոքիկ
 զոր ասացաք, ոչ եթէ միայն զօ
 րութեմ, այլ և տեղեօք բնակա
 ռեալ է 'ի մարմինս մեր: Օ ի ըզ
 կենդանութիւն՝ ընդհանրաբար ու
 նի բոլոր մարմինն. և աղբիւրա
 նայ 'ի սրտէն: Օ բանաւորութիւն՝
 հոգին. և բղխէ 'ի լեզուէն և 'ի
 շրթանցն: Օ մտաւորութիւնն՝
 ունի խելքն. և բնակեալ է 'ի
 գլուխն: Օ կրօնութիւն՝ ունի
 զգայարանքն հինգ: Օ կարօտու
 թիւն՝ ունի լեարդն: զի ոմ 'ի ծա
 րաւոյ տապի նա 'ի կարօտութեմ
 և այնպէս պատքի. զի ծարաւն
 և կարօտն՝ ազգակից են միմեանց.

և այսմ դաւ իթ վկայէ . որոյ փա
 փաքէ եղջերու յաղթիւրս ջուրց,
 այնպէս ծաղաւի է անձն իմ առ
 քեզ անձ . () սրտմտողութիւնն՝
 ունի սիրտն . զի նա ունի զառիւծ
 յինքն ունի զարիութիւն . () ցան
 կութիւն՝ ունի երիկամունքն . զի
 երակք սերմանն՝ ՚ի գլխոյն անդր
 իջեալ՝ առաքեն զարական զօրու
 թիսն յերանսն . Լա՛ զի անարդա
 գոյն գողով սա՝ ՚ի ներքոյ այլոցն
 էառ զտեղի դասուան . զի հանազ
 իշխի յարիականէն որ ՚ի վերոյ և ՚ի
 խոհականէն . և այս անգամն .
 Լ՛րդ թէ զինչ է բնութիւն մեր՝
 յայտնի եղև . Լայց բնութիւն բա
 նին որ ՚ի մերս խառնել միացաւ՝
 անյայտ է բոլոր մտաւորաց . զի
 ՚ի վեր է քան զհասուածն իմաստից .
 Լիկ ասէ անհամեմատն իմաստնոց
 մեծն՝ Լի իոնէսիոս ՚ի տարրական
 տրամաբանութեանն . եթէ անձ՝

օչ է է. և օչ օչ է է. օչ ՚ի գոյս է՝
 և օչ ՚ի գոյիցս. այլ գերազանցեալ
 հայ ընդ բոլոր միտս . և որ ինչ
 ծանօթ են մտաց և զգայութեց
 մերոց՝ օտար և հեռի են ՚ի բնու
 թի նորա. Բանգի իրք որ ընդ
 սահմանաւ օչ ստորանկանի՝ բը
 նութի նր օրն երևի. Բայց մեք
 օչ եթէ զանսահմանն ընդ սահ
 մանաւ փակեմք . համ զբնութի
 նորա ճառեմք . այլ միայն այսքան
 գնեմք՝ զի արտաքս տրոհիցի յէ
 ղականացի և գիտեմք թէ որ այս
 պէս է՝ օչ այլինչ է, բայց միայն
 յատուկ նժ.

Եւ արդ ըստ հասման մտաց մե
 րոց՝ որն համարձակիմք ՚ի գրոց՝
 է՝ իճ Լութի ինքնակատար.
 Լոյս անորակի. հոգի անվոյրա
 փակի. Կեանք մշտնջենաւոր. Օ
 բութ արքաական. Սէր նախախնա
 մոզական. Իշխանութի ինքնաբաւ.

| Եւթի ինքնակատար , զի ամ
 գոլութիւնք յայլմէ կատարին ,
 և ան ինքն յինքեան և յինքենէ .
 անեղ և անսկիզբն գոլով :

| Դոս անորակ , զի զգալի լոյսք՝
 ունին ձև և որակ : և իմանալ
 լիքն՝ անձև են , և որականան :
 Խսկ ամօայինն՝ ոչ ձև և ոչ որակ
 ունի . այլ հեռացեալէ՝ ի զգալի և
 յանմարմին լուսերեւութեց .
 Զոգի անվայրափակ , զի ոչ է փա
 կեալ ի տեղոջ ոպ մեր հոգիս .
 և ոչ պարագրի տեղեօք ոպ հրեշ
 տակք : Զի հրեշտակք յորժամ
 յերկիր իջանեն , երկին Թափուր
 ի նոցանէ . և թէ ի տաճար ու
 րեք մտանէ , արտաքոյքն ունայն
 են ի նմանէ : Խսկ ամ ոչ այսու
 եղանակաւ . այլ բնակէ յերկինս
 երկնից . և երկիր և անդունդք
 լի են նովաւ . որպէս գուշա
 կէր սերովբէն առ եսայիսս :

ԼճԸ տեղեալն ո՛չ պարունակի՝ զի
արտաքոյ է ամենայն տեղեաց,
որպէս յոր ասէ. անդունդք ա-
սացին թէ չէ առիտ:

Ի եանք մշտնջենաւոր, զի աղ-
բիւրէ կենաց և պատճառ ամ կեն-
դանեաց. և ո՛չ ունի դադարումն
ոմ մերս: ԼճԸ զի հրեշտակք թէ-
պէտ մշտնջենաւոր կենդանիք են՝
բայց կեանք ո՛չ են. զի յայլմէ ու-
նին զկենդանութիւն. և հանապազ
շօրանան ոմ կերակրով և կեան
յայ. ոմ յայտառնէ դիօնէսիօս:

() օրութի արարչական, այսու-
ի բաց հեռանայ ի բնութենէ
հրեղինացն. զի նոքա թէպէտ զօ-
րութիք են, այլ ծառայականք և
ո՛չ արարչականք: Լսկ ան՝ կարող
արարչագործել զամ. և յոչէից
գոյացուցանել:

Ա եր նախախնամողական, զայս
աւարանիչն ուսոյց ի հարցանելն

ումեմն թէ զի՛նչ է աստուած .
 ասէ՛ սէ՛ր է անձ և սիրոյ ազգիւր .
 որև սիրով խնամէ միշտ զամ արա
 րածս . այնքան՝ զի անցանէ մին
 չև ցյեաին ծայրս էակաց .
 Եւ շխանուի ինքնաբաւ, զի ինքն
 գերազանցեալ ընդ ամ պետուիս
 և իշխանութիս, և հանգուցեալ
 ՚ի գադաթ ծայրագոյն թագաւ,
 րութեն, իշխէ՛ ամի . և ոչ իշխի
 յումեքէ : որպէս ՚ի մեզ բանն,
 այլ ինքն ինքեան իշխան է և բո
 լորովին իշխեցօղ, զի բաց յայ
 ոչ ոք է անիշխան . Եւ որոյ օրի
 նակն ՚ի մեզ տեսանեմք . զի ու
 նիմք բան, ցասումն, և ցանկուի,
 Եւ հա՛բանն միայն իշխան է գեր
 իվերոյ և ոչ իշխի յումեքէ . այլ
 իշխէ ցասմանն և ցանկութեն,
 Եւսկ ցասումն՝ իշխան է և ընդ իշ
 խանութ . զի իշխէ ցանկութեն, և
 իշխի ՚ի բանէն : Եւսկ ցանկութեն՝
 միայն իշխի յայլոցն, և ինքն ոչ

իշխէ ումեք: Այսպէս և անձ միայն
 իշխան գոլով բանականաց և ան
 բանից՝ ոչ իշխի յումեքէ: Ասկ
 բանականքս ՚ի միջի կալով՝ իշխին
 յայ, և իշխեն անբան կենդա
 նեացն: Ասկ անբանքն՝ իշխին ՚ի
 բանականացս և իշխեն ոչ ումեք:
 Ահա այս դուռն ինչ բան՝ որ յայտ
 նի կացուցանէ զբնութիւն այ, թէ
 ոչ է է. և ոչ ոչ է է. անձ ՚ի գոյս է
 և ոչ ՚ի գոյիցս: Արդ զայսոսիկ
 մի ինչ աւելորդ վարկցիս ով բը
 նութենապաշտօն. այլ վսայն յա
 ռաջ ածաք զի ցուցցես թէ՛ եր
 կու բնութիւն՝ ՚ի միում ենթա
 կայում որպէս տալանորի. և ՚ի միում
 կենդանումն որպէս բնաւորի:

Գլխի երկուք՝ երկ բնութիւն աւարտն
 անձ, երկուքի գոյութիւն անձի թէ ոչ:

Գլխի երկուքն աւարտ է նախ, եթէ
 ՚ի բանիս բաժանի բնութիւն,
 և թէ՛ վսայն է առաջարկութիւն:

Լորդ ըստ սեռին՝ մի է բնութի
 որ է կենդանին։ Իսկ ըստ տեսա-
 կին՝ յերկուս տրոհի մասունս .
 ի բանականն, եւ յանբանն։ զի
 այլ է բնութի բանականին, և այլ
 անբանին։ Եւ բանականն դար-
 ձեալ բաժանի յերկուս բնութիս .
 յանմահն՝ և ի մահկանացուն։ զի
 այլ է բնութի հրեշտակաց, և այլ
 բնութի մարդկան։ Օ ի որով
 հրեշտակք սահմանին՝ մարդ ոչ
 սահմանի։ Օ ի հրեշտակք՝ ասին
 հուր մշտաշարժ . լոյս Թափան-
 ղիկ . հոլմ անվայրափակ . կենդա-
 նի . անմահ։ Իսկ անմահն՝ բաժա-
 նի դարձեալ յերկուս տեսակս .
 յանեղն և յեղական։ Յանեղն՝
 որ է այն . և յեղականն՝ որ է հը-
 րեշտակաց։ Օ ի այլ է բնութի
 այ, և այլ հրեշտակաց . զի նա ա-
 նեղ և միայն իշխան, և սղբա է-
 ղեալք և ընդ իշխանութեամբ

Տողիք հարկաւորք: Լ՝հա՛ զանա
 զանութի բնութեցս այսքան,
 Տեսցաւք այժմ թէ վն՝ ոյրէ առաջ
 արկուիս: Լ՝որդ՝ ո՛չ վն՝ անմահից,
 և ո՛չ վն՝ անբանից: այլ որ զՔրիստոս
 ունի. զի յերկուցն է խառնեալ՝
 ի բանականէն և յանբանէն: այս
 ինքն է մարդս: Լ՝ա՛ արդ՝ որպէս
 ասացաք՝ յայտնի եղև բնութիւն
 թէ զինչ է: Տեսցաւք և զայս.
 Թէ առանձին գոյութիւն ունի՞
 բաց յենթակայէ՝ թէ ոչ: Լ՝մար
 մին է բնութիւն. և ըստ ինքեան՝
 անգոյ. և միայն ի կատարեալ կեն
 դանումն գոյանայ: Օ՛ ի կենդա
 նութի ասացաք և բանաւորութի.
 մտաւորութի. կրեւութի. կարօ
 տութի. սրտամտութի. ցանկութի.
 Լ՝հա՛ այսոքիկ բանիւ միայն ըմ
 բըննին՝ և անուամբ գոյանան.
 այլ ո՛չ իրօք: Ա՛յ գոյ հնար առնց
 ենթակայի՝ որ է մարմին՝ առնու
 զտե

զտեղի և լինել գոյացութիւն։
 Յայտ է թէ՛ նախ մարմինն գոյա
 նայ յապաւնարտակի, և յետ տե
 սականալոյ անդամոցն ՚ի կերպս
 ձևոցն, ապա առնու շունչ և տը
 պաւորի ՚ի նմա կենդանութիւն .
 և այնպէս առ սական սական ընդ
 աճման և կատարման անդամոցն՝
 առնու զհասակ կատարեալ բնու
 թիւն բանականի։ () ՚ի իմացօղ
 և կրօղ բարւոյն և չարին՝ բարկա
 ցօղ և ցանկացօղ՝ ՚ի կատարեալ
 հասակին լինի։ Աւ կատարեալ
 հասակ՝ ոչ զայրութիւն ասեմ, այլ
 զլիութիւն անդամոցն։ () ՚ի թէ
 պէտ զօրութիւն կան այսօքիկ ՚ի բը
 նուեն, սակայն առանց կատարել
 անդամոցն ոչ կարեն ներգործել
 և ոչ առնու հասակ բնութիւն։
 Աւ զայս՝ ապացուցիւ ուսիր .
 ոպ տառ։ զի յորժամ դնես ըղ
 խալամն և լինի կէտ, կոչի անյայտ
 Բ 32 նիշ

նիշ . և ապա երևոյթն , և մակե
 րևոյթն , և գիծն անկատար ,
 Լճ յորժամ բովանդակի գիրն՝
 կենդանանայ և առնու զանունն
 որ է տառ . զի և անունն՝ մասն է
 գոյացութի . Լճդ յայտ է՝ թէ
 անկատար գիրն՝ ոչ է կենդանի .
 զի ոչ առնու անուն . եթէ այբ ,
 և եթէ բեն . և որ ՚ի կարգին են .
 Լճսպէս և անկատար մարմին՝
 ոչ առնու բնութի մինչ ոչ կա
 տարի և շնչաւորի . և առ սակաւ
 սակաւ լնուն անդամքն և կատա
 րի բնութիւնն . Լճարձեալ այլ
 կրկին ապացուցիւ ցուցից ,
 Լճարմին կենդանոյն՝ ենթակայ է
 ուն ոստայն կամ մագաղաթ . և բը
 նուին՝ որակ է . ուն գոյն սպիտակ
 կամ սեւաւ . Լճդ պարտ է նախ
 ենթակային յառաջ գալ , և ապա՝
 առնու զգոյնն յարհետաւորէն ,
 և ոչ է հնար գունոյ առանց են

Թակայի տպաւորիլ և գոյանալ
 Լ. յսպէս նախ պարտ է գոյանալ
 մարմնոյն յարգանդի մօրն՝ որ ՚ի
 սերմանէ առն, և ապա առնուլ
 զկենդանի բնութիւն յարհեստաւ
 իւրէն այս և այս պստան։
 Լ. Հա տես եղբայր՝ եթէ անմար-
 քն բնութիւն առանց ենթակայի
 մարմնոյն՝ որո՞ւ անճարին է գոյա-
 նալ։ Բանզի եթէ տառ առանց
 գծին ո՞չ կոչի տառ և ո՞չ առնու-
 անուն, եւ սպիտակ գոյն կամ
 թուի՝ առանց ենթակայի ո՞չ կա-
 րէ տպաւորիլ և որականալ, ապա
 բնութիւն որո՞ւ կարէ առանց ան-
 ձին գոյանալ և առնուլ դէմս և
 փատկեր։ Լ. Եւ արդ՝ մինչ այս այս
 պէս է, գիտեա՛ ամ հաւաստուք՝
 զի բնութիւն առանց ենթակայի
 ո՞չ ունի ճար առնուլ գոյութիւն
 և այս բաւականացի. այժմ յեր-
 րորդ խնդիրն եկեսցուք։

Իւր-ի չորս-ի: Յորում ինքի ի գնլ՝
երէ Բնութիւն շոք ասին՝ անյն-նորս և
դիւ-ն-րս էն, երէ ան-նյն:

Գայ այսուհետև ախոյեանն
չարութե և զգայուէ զհոռ
մաղձալից թունիցն: Բերէ պան
ծանգը զբանս հայհութեան տու
մարին լևոնի չարագլուխ գաղա
նին. յոր ամրացեալ կան և զինին
որպէ զվիշապ յորջս խաւարային:

(որ ասէ յերկրորդ գլխին.
Ապրեցո՛ այսուհետև յատկու
թեց երկաքանչիւրոյ բնութեցն
և՛ ի մի դէմս էակցելոյ. ամբար
ձաւ այսուհետև յածուէ նըւաս
տուին. իսկ ի կարուէն՝ անկարու
թին. և յանմահէն՝ մահկնացուն):

Լա՜հա՛ տեսեր՝ յայտ յանդիման կա
ցոյց զերկու բնութին ապրեալ.
այսինքն՝ անխառն մնացեալ և ու
րիշ. և՛ ի մի դէմս էակցեալ.
այսինքն՝ դիմք խառնեալ և մի:

Լճ՝ ապա ամենեւեմք 'ի բաց հա-
 տանէ և հեռացուցանէ զածային
 բնութիւն 'ի մարդէն . ասելով ,
 (ամբարձաւ յածութիւն նշանա-
 տութիւնն . այսինքն հեռացաւ .
 և 'ի կարութիւն՝ անկարութիւն .
 և յանմահէն՝ մահկանացուն) :
 Եւ ըրդ ասեն բնութիւնք երկու ,
 և դէմք և անձն մի : Լճ՝ ըստ բա-
 նիցս այսոցիկ՝ մինն 'ի սոցանէ անձ
 նաւոր թուի , և մինն անանձն :
 զի դէմք և անձն մի են : մի դէմք
 ասելով , մի անձն եցոյց : ահա սո-
 ըսյս հաւաստապէս յայտնի եղև :
 Տեսցուք և մեք եթէ գոյ հնար
 'ի միում գիմի՝ լինել երկուց կա-
 տարեալ բնութեց . և այն հակա-
 ռակ միմեանց : Սինն անախտ ,
 և մինն ախտաւոր : Լճ՝ կամ բը-
 նութիւն անդէմ կարէ՞ լինել :
 Ո՞հ զարմանալեացս : Ո՞հ ահա
 դին մոլորութեցս : Օ ինչ կամին
 36 ասել

ասել առայս մեզ։ Օ ի եթէ ըղ
 բնութիւն դիմաւոր ասեն՝ երկու
 դէմք լինին։ Եւ քիչ դէմքն՝ երկու
 որդիք։ Եւ անկանին ի հայհոյու
 թին պօղոսի սամուտացւոյ Եւսեւ
 տորի անտիոքացւոյ։ Եւ թէ մի
 դէմս ասեն, ամիւ՛ ուրանան ըղ
 մոյ դիմացն հոռութիւն։ Կամ զմարդ
 կայինն, կամ զածայինն։ Եւ դժոյհն
 ի չար աղանդն մօնեայ Եւ եւտի
 քեայ վանապետի։ Որք զածային
 բնութիւն Եւ զդէմսն՝ միայն խոս
 տովանեցան։ Եւ զմարդկայինն՝ առ
 աջօք ասացին Եւ շիթմամբ՝ Եւ ու
 րացան։ Եւ ապողինարի՝ որ նը
 լազութեամբ ասէր միութիւն։
 Եւ յսինքն ունի կաթիլ մեղեր կամ
 քացախի՝ յանբաւութիւն ջուրց
 անկեալ՝ նւազի Եւ ոչնչանայ, այն
 պէս Եւ դուզնաքեայ մորմինն՝ խառ
 նեալ յանբաւ անութիւնն՝ նը
 լազեաց Եւ անյայտացաւ։

Լ՝ որ բնութիւն ունի ասացաք՝ ան
 մարմին է և ոչ ունի ճարտաւանց
 մարմնոյ գոյանալ. զոր և՛ ձեռն
 ապացուցի հաստատեցաք. () Եւ
 զոր օրինակ՝ տառ առանց գլխի
 ոչ գոյանայ. զի գիրն՝ մարմին է,
 և բանն՝ հոգի. Լ՝ յսպէս և բը
 նութի՝ առանց գիմի ոչ երևի.
 այլ նախ դէմն, և ապա բնութիւն.
 Լ՝ ոչ ունի գոյն՝ առանց ենթակայի
 ոչ գոյանայ. այլ նախ ենթակայն,
 և ապա պատահումն. եթէ սեան
 և եթէ սպիտակ. Լ՝ յսպէս և բը
 նութեան առանց գիմի ոչ է ճար
 լինել և անձին. այլ նախ մարմին
 կենդանոյն, և ապա կենդանու
 թիւն իմիասին երևին՝ կատարեալ
 անձամբ և գիմօք. ըստ այսմ եղա
 նակի. Լ՝ զոր օրինակ՝ մի տառ՝
 ոչ կարէ երկու անուն առնուլ.
 եթէ ոչ բաժանի անձամբ՝ ի բէն
 կամ ի գիմ. և ոչ մի անուն՝ կարէ

երկու տառ առնուլ՝ եթէ ոչ բա
ժանի բայիւք և բառիւք. որպէս
եջն՝ յեթ . և լինն՝ ՚ի զատ .

Ըսպէս և ըստ այսմ օրինակի
ոչ է հնար երկու բնութեան՝ ՚ի
միում կենդանում երեկ . և ոչ
միոյ բնութե՝ երկու կենդանիս
այլ և այլս առնուլ . Ըստ որում
և մի ենթակայ՝ ոչ ունի հնար եր
կու գոյն առնուլ իմիասին՝ սեաւ
և սպիտակ . և թէ ոք կամի դնել
խառնակին և ապականին .

Դիտեմ զի առայս ասելոցես թէ
այդ մարդոյն է , մեք այլ և մարդոյ
ասեմք բնութի . Ա՛լ ճարտարդ՝
մի թէ այլ բնութիւն անանձն և ան
դէմէ . որ այլոց կարօղ է անձն
և դէմք տալ և տոեղծուլ՝ և ինքն
անդէմ և անանձն մնայ . Ըրդ՝
զոր կամիս ՚ի սոցանէ ՚ի բաց բառ
նալ . զի թէ մի ասես՝ զմարդոյն
դէման ուրանաս և կամ զայն .

և թէ երկու՝ յերկու անձինս բա
 ժանես . և լինին երկու որդիք .
 Եւ ճա մինչ այս այսպէս՝ ապա ամե
 նեին ջրեալք և խառնակք դոն
 ասացեալքս՝ ի ձէնջ . և արժանի
 ծաղու և պարսաւանաց . Բանզի
 ով վատշուէրք՝ եթէ մի ասէք ,
 Ընդէ՞ր յերկուս բաժանէք . և թէ
 երկու՝ ընէ՞ր ի մի ժողովէք սուտ
 կեղծիւք և ոչնայն կարծեօք .
 Ս նեստորին յայտնապէս դաւա
 նես , և զգլուխն հաւատոյդ նզո
 վես . զմի որդին՝ Է ասես . զմինն
 ամ պատմես , և զմինն մարդ .
 Լա՛ մի քո ասելով , և մի որդի , մի
 դէմք , մի ար , թաքուցանես իմէնջ .
 Տգէտ և յիմար կոչես զմեզ . և
 եմք իսկ , զի պարզամիտ եմք որոյ
 զաղաւնի . բայց զխորագիտութի
 օձին՝ ընդ մեզ ունիմք . և ոչ տամք
 գողանալ զմեզ քանասար գայլոյդ
 ի լուսակազմ փարախէ աստի .

Եւ արդ կտրեցաւ երրորդ խըն
 դիրս՝ երկւք գլխօք։ Եւ աջինն՝
 Թէ զինչէ յատուկ բնուիս մեր,
 Լորկորդ՝ Թէ անմարմին բնու
 Թիս՝ առանց ենթակայի գոյութի
 ունի՝ Թէ ոչ։ Լորրորդ՝ եթէ եր
 կու բնութիքս զոր ասեն՝ դիմա
 ճոր են Թէ անդէմ։ Եւ րդ տես
 ցուք և յառաջիկայումս՝ Թէ որոյ
 կարեն ասել երկու բնութի միոյ
 որդոյն այլ և Թէ որոյ ձայնակցին
 համաբան դաւանութի նեստորի
 և այլոց հերձո՛ւածողացն։

Եւ Լորրորդ Զեռեալի՝ Եւ Երեմեանոս
 վն երկու բնութիցն այլ և այլ։ Եթէ տես
 եւ Երեմեանոս Երեմեան լինել։ Եւ համա
 բան յայնպիսութի նոյն՝ նեստորի և այլոց
 հերձո՛ւածողացն։ Վերաւ Զորդ

Շի վն լերինդ բարձու
 աւետարանիչդ սիօնի .
 Բարձրացո՛ւ զբարբառ քո

ԲՆԵՍԱՐԱՆԻՆԷ ԵՂԷՄԻ . ԲԱՐՁՐԱՆ
 ԳՈՒՅԷՔ Լ ԴՐԻ ԵՐԿԻՆՆԷՐ : Լ՝ ՏՈՒ ՏՐ
 ԲՈՒՄԱՆ ՍԱՅ ՄԵՂ ՏՈՂԻՆ ՍՅ ԲԵՐՈՒ
 ՆՈՒ ԽԵՍԱՆՈՂԻՆ . ՄԵԾ ԽԱՂԱՍՈՒՆԵՐ
 ՔԱՐՈՂՈՒԹԵԱՄԲ՝ ԳՈՅԷԼ ՏԱՄԱՐ
 ձԱԿ ՂԸՐԱՆՆ ԿԵՆՍԱՅ . ՂԻ ԹԵՐԼԱՆ
 ՂԵՐԾՈՒՅԻՑ ՂՁԵՂ յԵԿԵՈՒ ՏԱՍԷԼ
 ՆԱՐԷՍ : Խ՝ Լ ԲՆԵԻԾ Լ ԲՆԱՐԱՍՈ
 ՄԱՆԿՈՒՆԲ ԵԿԵՂԵՅԼՈՅ . ԳԱՌԻՆՔ
 ԲՆԱՄԵՂՔ ԵՐԿԻՆՆՈՐ ՏՈՒԱՍԵՍԻՆ .
 ՊԲ ՎԱՐԵՈՒՔ Ի ՄԵՐԿԷ՝ ՏԱՍԱՅՔ
 ԵԱԲԻՆ ՄՈՂՐՈՒՆ Լ ՄԱՏՈՒ . ՂԻ ՓՈ
 ԲԵՈՒ Լ ԽՈՐԵՈՒ ԵՆ ՁԵՂ ԳՈՒԲՔ
 ՈՐՈՒՅԱԼԹԻ : Դ՝ Խ ՍՈՒՈՐՈՒԹԻ Ե
 ՆԱՐ ԲԽԱՍԻՆ ԱՅՆ՝ ՈՐ ՈՍՂ ՂԸՐԱՂԵԿԵՂ
 ԵՐԾԱՄ՝ Ի ՄԻ ԲՆԱՂԱՄՆ ԵՐԼԻ՝ ՓՈՒ
 ԹԱՅ Լ ՂԸՂՈՐ ԲՆԱՂԱՄՆ ՁԱՐԱԿԷ .
 Լ՝ ՏՈՒ ԽԵՍԷՔ ՂԻ ԳԵՂԵՅԻԿ Լ ՓԱ
 ՌԱՆՈՐ ԲՆԱՂԱՄՆ ՄԵՐ ԱՅՆ ԵՆ , ՈՐ
 ԲԽԱՍԱՅԱՆ ՍՈՒՄՆ ԲԽԱՍԻՆ . Լ ԳԼՈ
 ԲԵՅԱՆ ՂԱՆԿԱՆԳՆԵԼԻ ԲՆԿԱՄՆ . Լ
 ՂԵԿՅՆ Ի ՄԵԾ ՆՈՐՏԱՅ ՈՐԴՈՅՆ ՍՅ

Եւ իւլիկիա բոլոր՝ որ տեղի էր մեր
 պարծանաց, յայս իսկ վարակեալ
 կայ. և գլխաւոր քաղաքք որ ՚ի հո
 ռոմք՝ ՚ի սոյն մուրրեալ են. և եւ
 հաս մինչև առ մեզ, () ի քարո
 ղի այս յայտնապէս ՚ի Թագւորական
 քաղաքն ՚ի տփիսիս. և ՚ի հին տունն
 բազրատունեացն յանի՝ որ ՚ի շի
 րակ, Եւ, աւ ՚ի Թաւրէժ շահաս
 տան, և յայլ քաղոյմ տեղիս,
 Եւ հա ո՞ մնաց ՚ի հայոց ՚ի հայրենի
 աւանդութեն. միայն սինլիքորքն
 յանկեան ուրեք, Եւ աղ և եղուկ
 է զիս՝ Թէ որոյ ժամանակն եղաք
 սպասաւորք. բովանդակ անդամք
 խեղացաք ՚ի պատուիրանաց տն. և
 հոտեալ եմք անհնարին վիրօք մե
 ղաց. և ոչ գոյ բժիշկ, ոչ սպեղա
 նի. և ոչ սփոփումն. այլ ՚ի վրայս
 և զայս ևս յաւելին. զի ՚ի հաւա
 տոցն ևս գայթակղեցուցին. և կըս
 կիծ վիրացս՝ անփոյթ Թողել մնայ.
 Իւան

Վանի՞ ողբոյ արժանի եմք . որ
 թէ բնութիւնք ջուրց՝ յարտասու
 լինէր փոխարկեալ . և գլուխք մեր
 նմանէին գոգոյն ովկիական , տա
 կաւին չեւ էր բաւական ՚ի լալը
 մեզ . Վայց լէ՛ր է երկայնել ինձ
 զբանս . աղաչեմ զձեզ սիրովն ա՛յ
 ականջ դիք բանից իմոց և՛ ի միտ
 առէք . Լսկեցուք ՚ի բանս .
 Բնութիւն լոյս ասացաք՝ առանց
 ենթակայի ո՛չ գոյանալ . և յորժամ
 յենթակայումն գոյանայ , ապա կա
 տարեալ ունի անձն և դէմք .
 և մինչ անձամբ և դիմօք կտա
 րեալ է , ապա բնութիւն անդէմ՝ ան
 ճնար է լինել . Լս՛ արդ՝ մինչ այս
 այսպէս է , դու որ երկու բնութիւն
 ասես՝ և մի դէմք , ուրանաս զմիոյ
 գիմացն էութի . կամ զանձայինն ,
 կամ զմարդկայինն . Լս՛ թէ ա
 սես՝ գիմօք միացան , բայց բնութիւն
 բաժանեալ են . Վէմքն մեծ է

քան զբնութիւն . զի բնութիւն
 դիմացն հետեւի . և ոչ դէմքն՝ բը
 նութեան . զի դէմք՝ զէութիւնն
 կատարեալ յայտառնեն . և նախ
 էութիւն գոյանայ կենդանին , եւ
 ապա զբնութիւնն առնու :
 Եւրդ՝ ընդէն զդէմն խառնա
 կես . որ մեծն է և բարձրագոյնն .
 և զբնութիւնսն ամբողջ պահես :
 Իմէ յայ բնութիւնն նմաչես և ա
 նարգանք համարիս յախտաւոր բը
 նութիւնս խառնիլ , ընդէն յէութ
 թիւն և՛ի դիմացն ոչ պատկառիս .
 այլ անխտրաբար խառնաւես :
 Եւման ես դու հեթանոսական ա
 ռասպելացն . որք ջանան՝ երկու
 վիշապին մի ստեղծանել գլուխս ,
 և այլ և այլ տտունս : և կամ միոյ
 վիշապին՝ է ստեղծել գլուխս և
 մի տտունս : ուն ցուցանէ մովսէս
 քերթօղն ՚ի թղթին մեղադրական
 որ գրեաց ՚ի ժողովն քաղկեդոնի :

Լ՛րդ աղէ ասա՛ մեզ՝ զի՛նչ կամիս
 ասել զքի՛ բնութիւն . անձնաւոր
 Թէ անանձն : Օ՛ ի ո՛չ ունիս հը
 նար այլ աղօ ասել , բայց Թէ անձ
 նաւոր կամ անանձն : Լ՛րդ եթէ
 անձնաւոր և դիմաւոր ասացեր ,
 ապա երկու անձինք և դէմք ՚ի
 ներքս ածեր : Լ՛ւ Թէ երկու ան
 ձինք և դէմք , ապա յայտնապէս
 երկու որդի՛ և երկու քն խոստո
 վանեցար . և յայտէ Թէ՛ մինն բնու
 Թէ՛ լինի որդի՛ այ , և մինն շնորհօք՝
 ահա՛ հաւասարեցար պողոսի սա
 մոստացւոյ՝ և աշակերտեցար նես
 տորի հայհոյութեանն : Իսկ եթէ
 անանձն և անդէմ ասացեր , ապա
 ուրացար զէութի՛ մծութեանն
 կամ զմարդկուեն . զի անանձն և
 անդէմ՝ անհնար է բնուեն լինել ,
 և ահա՛ անկար ՚ի հայհոյութն մա
 նեայ . և համաձայն եղեր անիծե
 լոյն և տիգեայ , որք զմին դէմսն

խառնվանէին, և զմինն ուրանային՝
 առաջօք և շիտթմամբ ասելով.
 'Եւա ապողինարի իսկ. որ նըւա
 զութք ասէր լինել մի դէմք և մի
 բնութի. Լորդ որ է քո գաւա
 նուէդ յատուկն, Լա և որք սիրտ
 ունին՝ յստակ ոչ գիտեմք. Եթէ
 դու գիտես ինչ՝ ասա. Ով թըշ
 չառական՝ բնութքն զան պատ
 ունս՝ և դիմօքն անարգէս. ամ
 զդուշուք զբնութիսն ամբողջ պա
 ճես, և անխտրիբար զդէմն խառ
 նակնս. բնութն բարեկամ էս՝
 և դիմացն թշնամի. Լորդ լուր՝
 թէ զինչ ասէ առայս սքանչելին
 կիւրեղ աղէքսանդրացի. և որպի
 տի բանիւք պախարակէ՝ զմի դէմ
 և զերկու բնութի ասողսն. ասէ
 'Ի թղթին որ առ վաղերիանոս.
 Լղէ՝ ուր ուրեք ապա մին դէմ
 ասա ինչ. քնզի մի դէմք քի պատ
 ճառեն ասել. Իսկ երկու ենթա

կացութիս . այսինքն բնութիս ,
 Լ՝ Էանձինն և Ը մասին կացելոց ,
 եղիցին ուրեմն ամի՛ն և դէմք Ի՛ ,
 Լ՝ յլ մտանեն օրինադիրք իւրենց
 Թ՛ւեցեալքն . իբր ուղղապէս ու
 ներլով յամ ուրեք և յամի հարլս
 տացուցանել . Քանզի բաժանել
 րով ասէ զենթակացութիսն որ է
 բնութիսն՝ միացուցանեմք զդէման ,
 և այս իբր ոջանհաւան և անու
 սումն և անյնարական է . Վարձի
 յետ սակաւուց ՚ի նոյն Թղթոջ .
 քանզի մի քս և որդի խոստովա
 նել ստեղծանեն . և մի նր դէմս
 ասեն . իսկ բաժանելով յենթա
 կայութիս , երկուս զատուցեալս
 և տարադնացեալս յիրերաց , յամի
 զխորհրդոյն Թիւրեն բան . Լ՝ հա
 մի Թէ և զկիւրեղ կամիս ստել ,
 որ յամ ազգս և յամ եկեղեցիս
 Թագաւորեալ են բանք նորա .
 Տեսեր Եթէ որո՞ւ անյնարին և ան

պատե՛հ ասաց լինել երկու բնու
 թեն մի դէմք։ Լայց գիտեմ քաջ
 զի դու գիմացն թշնամի չես։ այլ
 ուն զբնութիւն ամբողջ պահես և
 պատուես , զդէմսն ևս ամբողջ
 պահես և պատուես : զայդ միայն
 առ հարկի և ամօթոյ ասացեր՝ մի
 դէմք և մի որդի։ զի կմեցար թա
 քուցանել կեղծաւորութիւն զամօթ
 առականացդ՝ թէ հաւատ զնեւ
 տորի ունիս։ Այսպնորիկ յամտե
 զիս ուր զերկու բնութիւն վարդա
 պետես , մերթ մերթ ՚ի վճածես՝
 մի դէմք մի որդի մի տէր մի քս :
 Ա՛վ անհաւատ և կոյր՝ առիս զինչ
 օգուտ է քծնիլդ : մինչ առաջի ա
 մենատես աչացն ոյ մերկապարա
 նոց ես : Օ միտս անմեղաց պատ
 րես : եւ զհիւանդ եւ ցաւալից
 բանսդ՝ լառողջ և ողջամիտ վար
 դապետուե եկեղեցոյ խառնես :
 Ա՛ւր հայի դիտաւորութիւն երկու

Բնուեդ. ոչ հաւաստեալ յերկու
 դէման և յերկու որդիս. զի զայս
 հաւաստապէս ուսաք՝ եթէ բնու
 թիւնն՝ անդէմ անճար է լինել
 Լորդ՝ դիմաւոր բնութիւն ոչ լի
 նի երկու անձն և երկու որդի.
 զի երկու բնութեանն՝ երկու
 դէմս պիտոյ է լինել.
 Եւ թէ դու յայտնապէս երկու
 դէմս խոստովանիս, ցուցանեմ
 քեզ ՚ի քո հաւատոյ արմատոյն.
 այսինքն ՚ի տոմսէն լեռնտի. զի
 դու զքո հաստատութիւն՝ ՚ի նմա
 լերայ ոյնիս. Ոչ աւանիկ ասէ
 յերրորդ համարին. (քանզի պա
 ճէ՛ երկաքանչիւր բնութիւն ան
 ընդհատաբար զինքեանն յատկու
 թիւ և ոմ ոչ ՚ի բաց բառնայ ըզ
 ծառային կերպ այ կերպն, այսոյս
 զայ կերպն՝ ծառային կերպաւո
 թիւն ոչ պակասեցուցանէ.)
 Լ. հա տեսեր՝ ք կերպ դնէ. այն,

և ծառային։ Արդ՝ կերպն յայտնի
 զդէման եցոյց։ զի կերպն և դէմքն
 մի են։ Ասէ։ (այն կերպն՝ այսինքն
 դէմքն՝ զծառային կերպն ՚ի բաց
 ոչ եբարձ։ և ծառայի կերպն ոչ
 խառնեցաւ յայն՝ զի յիւրմէ ազա
 տուէ պակասեցուցէ և ընդ կա
 րեօք և ախտիւ փակեցէ։) Ահա
 զերկու դէման ամբողջ պահեաց։
 Արդ տես թէ ո՞պ ձայնակցի նես
 տոր այսմ բանի։ Ասէ յիւրում
 հայհոյութեանն։ (Ասա՛ զառօղն
 թէ անձ։ յաւել զառելն՝ ծառայի
 կերպ։ ՚ի վերայ անձ զշարայարու
 թէն արժանաւորութիւն։) Արդ՝
 ի՛նչ զանազանի բանս ՚ի լեռնի բա
 նէն։ զի նա կերպ ասէ՝ և սա՛ կերպ։
 Այց տես՝ զի ոչ միութիւն այլ շա
 րայարութիւն ասէ բանին և մարմ
 նոյն՝ ո՞պ լեռն։ զի շարայաւելութի
 այն է՝ որ երկու կամ երեք իրք՝
 մերձ միմեանց եդեալ լինին որիչ

յիրերաց և ոչ միացելք իմիասին,
 այսպէս ասէ՝ մարմինն՝ բանին մերձ է
 միայն. և ոչ խառնեալ և միացեալ,
 ոպ զսբան՝ որք մաքրութիւն մերձ է
 զինն այ. և ոչ եթէ ինքեանք անփ
 եղեն. ԼՍՏա զայսոսիկ լուար.
 լուր և երկրորդ բանիս թէ զինչ
 ասէ լուոն՝ ի չորրորդ համարին.
 (Ս)ինչ դեռ երկախումքն ընդ
 միմեանս է. և մարդոյն նուաաստն,
 և մեծութիւն անութիւնն. քանզի
 ոպ ան յողորմելն՝ յեղումն ոչ ըն
 դունի, այսպէս և մարդն մեծու
 թք անային արժանաւորութիւն
 ոչ ծախի.) Տեսէր եթէ որպիսի
 հերձուած ինքեքս անէ. ուժէզ
 քննութք հայեա՝ ի դիտաւորութի
 բանիս. Լորկախումք կոչէ և ընդ
 միմեանս. զմինն բանակ այ, և ըզ
 մինն բանակ մարդոյ. և զմարդն՝
 նուաաստ և վոքր և ոչինչ ասէ.
 որպէս թէ ամենեւին անխառ մնաց

Եւ յամօթիւնս Իսկ զամօթիւնն՝
 ոչ թափեալ վս մեր կամ աղքատացեալ. այլ մեծ և բարձր և ան
 հաղորդ աղքատութե մարմնոյն,
 և ապա ասէ՝ ոչ յերզումն առեալ
 ամօթիւնն. այսինքն ոչ եղեալ
 մարդ։ Ստեաց զանետարանիչն
 որ ասէ՝ բանն մարմին եղև և բը
 նակեաց ՚ի մեզ։ Եւ յսպէս և ոչ
 մարդն յերզումն ընկալան լինել
 ամօթ։ (զի ծախումն յերզումն կամ
 ՚ի բաց բարձումն ասիւ) այլ ցուցա
 նէ թէ՝ մնաց իւրաքանչիւր՝ յիւրն
 առանձին. ուն և էրն անհուպ և
 անհաղորդ միմեանց։ Տեսեր թէ
 ուն զատոյց կտրեաց և ամենև իմբ
 ՚ի բաց հեռացոյց զմարդն յամօթ
 թէն։ Եւ Դիւրեմ ասելովն՝ ցու
 ցանէ թէ՝ գոյ ժամանակ զի ոչ
 լինին ընդ միմեանս. ՚ի խաչելու
 թէ ժամն ակնարկէ և ՚ի մահուն.
 Եւ որդ տես և զվարդապետն սորին
 53 զնեւ

զնե ստոր թէ որպէս ճատագով լինի
 սմա և հաստատե զբանս՝ այսպէս
 ասելով. (Եւ զըստ մարմնոց քնն՝
 յառ անձն բան շարայարուէ՝ ան
 անուանեմք. իսկ զերևելին գի
 տելով՝ իբր մարդ.) Եւ հա թէ որպէս
 ձայնակից են միմեանց. Եւս է ըզ
 քնեան մարմինն՝ վասն առ անձ շա
 րայարութեն միայն անձ անուա
 նեմք. զի երևելին գիտելով մեր՝
 մարդ է և ոչ անձ. զքն՝ անուանեմք
 միայն ասէ անձ և ոչ բնութիւն. ու
 բազին. Եւ շարայարութիւն ասէ՝
 որպէս լին. այսինքն ունակութիւն
 և ոչ միաւորութիւն. և զերևելին՝
 այսինքն զմարմինն՝ մարդ ասէ. ու
 վերագոյն լին ասաց՝ ոչ յեղեալ
 զանձութիւն ի մարդ, և ոչ զմարդն
 յանձայնսն. այլ որիչ և առանձին
 մնացեալ իւրաքանչիւրքն.
 Եւս տեսցուք և զայլոց հերձա
 ծողաց բանսն եթէ համամիտ են

ամա թէ ոչ: Վայ պօղոս սամու
 տացի անտիոքու պատրիարդն և
 զգայուէ զհոտ իւրոց չարութեան
 մաղձիցն: ասէ՝ (բանն ՚ի հոգւոյն
 ԽԲՅ զճնան: բանն՝ մարդ ոչ էր
 այլ ՚ի մարդ բնականաց: աբրահամ,
 դաւիթ՝ բանն ոչ ծնան: այլ նոքա
 ամքն՝ ածին ՚ի փոխուանակութե
 ղոյս կաղմեալն, իսկ յոյսն՝ մա
 ըիամ: Տէս՝ զի որպէս նոքա շարա
 յարութի ասացին և բաժանեցին
 զմարդն յայ, այսպէս և սա՝ ամէ
 նևին ունայնացոյց: Լճա զայս
 պօղոս: Վայ այսուհետև թէո
 դորիաոս հերձուածօղ և ասէ ՚ի
 հակաճառականէն որ առերկրորդ
 նշովումն: (Ա՛յ ՚ի մարմնոյ բնու
 թի՝ անյեղլին յեղա՛ն բնութի: .
 այլ մարդկային էառ բնութի: և
 զայս՝ գերքան զհասարակականս
 քահանայապետ կացոյց:) Վարձ
 պօղոս՝ (երևեալն ոչ էր իմաստութի

քանզի և ոչ կարէր ՚ի ձեռամ գը
 տանիլ՝ և ոչ ՚ի տեսութե առն .
 քանզի մեծագոյն տեսանելեաց :
 Վարձլ նեստոր . սակս զգեցողին՝
 զգեցեալն պաշտեմ . սակս թա
 քուցելոյն՝ երկրպագեմ զերևե
 լին . Վարձել նեստոր . անխառ
 նելի այսուհետև զբնութեանցն
 պահեմ շարայարութի . խոստովա
 նիմ զառ ՚ի մարդն՝ ան . Վարձլ
 թէոդորիտոս հերձէ . ուրեմն ոչ
 ան անտակրէն , այլ ՚ի մէնջն յայ
 առեալ մարդն . վսորոյ եսայիաս
 դռէ՝ մարդ ելով ՚ի հարունածս .
 Լէ ինքն անն ասէր առ հրէայսն՝
 զի խնդրէք զիս որ մարդս եմ
 սպանանել . որ զճշմարտութիւն
 ընդ ձեզ խօսեցայ .

Լէ արդ՝ ահա այս բաւականաս
 ցի ցոյցք և վկայութիք համա
 ձայնութե հերձունածողացն առ
 տումարն լեռնի՝ և առ հաւատն

քաղկեդոնի՝ որ զերկու բնուիսն
 հաստատայս քարոզեցին • Ո՛վ եղ
 կելի՛ զի՞նչ ունիս պատասխանի
 առիս • պատառեցեր զպատմութեան
 մարդեղուն՝ որդւոյն այ • անկար
 ՚ի ճշմարտութէն • ո՛չ միայն նեւ
 տորի և այլոց չարափառաց հերձ
 ունածողացն եղեր դաւանակից,
 այլ և ՚ի հրէութի անկար ճշմարիտ •
 () ի որո՞յ նոքա գոչէին առ տօրն՝
 թէ դու մարդ ես ընդէն՝ զանձն
 քո անձ առնես • այնպէ և դու քարո
 շես հաստատայս թէ նա մարդ է
 և որդի մարդոյ • և ո՛չ անձ և որ
 դի այ • Հրէայ և հերձունածող
 ո՞րպէս ըմբռնեցար ՚ի թակարդս բա
 նից իմոց • ո՞րպէս որսացար ՚ի լարս
 որոգայթի իմոյ • ահա ես ՚ի վրէժ
 յեռետիկոս սպիլատէս •

Եւ այժմ ո՛վ սրբածին և լուսե
 րամ որդիք սիօնի՝ փախիցուք յան
 ճնարին և յանտեղի հայհոյուեցս •

Թի՛ տացուք տեղի չալին. Թի՛ և Թի՛
 բնա՛ն հաստեսցուք ՚ի փանտալից
 հոտոյ դարչելի աղանդոյ նոցա .
 Լ՛հա՛ ծանուցի ձեզ ըստ կարի .
 զգուշամբի՛ք անձ զգուշութի՛ւն և
 խորագիտութի՛ւն . իբրև զօձ պահել
 զէք զգլուխ ձեր որ է հա՛ւատն .
 զի Թի՛ խափիք ՚ի քաղցր բանից նց .
 զի պատրօղ են որսէս զշրթունս
 պռռնկաց . Լ՛հա՛ ասացի ձեզ զանձ
 ՚ի փառս որդւոյն ան . որ է օրհ
 նեալ յա՛նձ խտեանս ամէն .

* Գլուխ Հինգերորդ :

Հինգերորդ Ձեռն-բնի (Ընդդէմ) Ե-
րեւելի Երեւելի Երեւելի Երեւելի Երեւելի
Երեւելի Երեւելի (Երեւելի Երեւելի Երեւելի
Երեւելի Երեւելի) Երեւելի Երեւելի :

Օրդերակ խրատու հօր
քո ան, և մի՛ մերթեր զօ-
րէնս մօր քո եկեղեցւոյ :

Օ ի պատուիրանք ան լոյս են,
և լոյս տան աչաց, և ամ ոք որ
կախուցանէ զաչս ներքին մար-
դոյն և ոչ հայի մտք ի լոյս պատ-
ւիրանին ան, մահու մեռանիցի :

Օ զմարմնոյ մահ, այլ զհոգւոյն՝
որ աննարին է և յաւիտենական :

Յորմէ երկուցեալ դաւիթ աղօ-
թեր, Երեւելի տուր ան աչաց իմոց՝
զի մի՛ երբէք խաւարասէր խորհր-
դով ննջեցից ի մահն յաւիտենից :

Օ որ և զայս ի բերան առեալ
տուրք եկեղեցի՝ հանապազ երգէ

առաջի ար, յառա՛ծ տու ժամուն .
 ո՛չ կուրանալ չար խորհրդով խա-
 ՛նարին և մեռանել զմահն յա՛նիտե
 նից . զայն յորմէ արն զգուշացու-
 ցանէր զմեզ . մի՛ երկնչիք յայնց .
 նէ որ զմարմին սպանանեն . այլ
 յայնմանէ որ զհոգին սպանանէ .
 () ի յորժամ մեք մեղօք կամ ան
 հաւատուք զհոգիս մեր ապակա-
 նեմք , յայնժամ արն հոգւոց՝ իմա
 նալի սրով հատանէ ՚ի կենաց .
 || ս որոյ և ես եղկելիս քն զամ
 մարդ՝ որ ոչինչս եմ յէիցս և ա-
 նարժան կոչմանս . գարշելի բնա-
 ՛նից և կոխան ոտից քրիստոնէից .
 տկարս ստեփաննոս , յերեսս ան-
 կեալ աղաչեմ զամսն՝ ո՛չ խնու-
 զականջս ձեր . և ո՛չ կափուցանել
 զաչս ձեր ՚ի հայրենի պատու՛նիւ
 նէն՝ որ ա՛ւանդեցա՛ն ձեզ յառա-
 քելոց սրբոց և ՚ի հայրապետաց .
 || Է պատառել զցանգ հայրենի ,
 60 և

և քակել զօրէնս նախնեցն. զի մի
 հարցէ զձեզ օձ խարամանի Ե ԴԸ
 րեցելուսն. Օ ի տեսանեմք ահա
 օձք բազումք վիշապաձևք՝ սրեալ
 զեզուս իւրեանց և զժանիս առ
 ՚ի հարկանել զձեզ. որք նախ ՚ի
 հաւատս ձեռնարկեցին տալալէլ.
 և ապա յօրէնս և ՚ի սահմանս եկե
 ղեցոյ. Լճն նախ զԱջին շնորհն կա
 մին ունայնացուցանել՝ որ մեծն է
 ՚ի պրգևս անծեղէն. զխորհուրդն
 անապական փրկագործ պատարա
 գին. որ իջեալ յերկնից ներգոր
 ծի յեկեղեցի ՚ի զօրութի ուղիւ և
 անթերի հաւատոց քրիստոնէից.
 և անագործել զբնութիւնս մեր
 գերազանցապէս բոլոր եղականաց՝
 միացուցանէ առ իւր պարզութիւն,
 և միատեսակ լուսերևութիւն.

Վանդի զանապական և զերկնա
 շոր խորհուրդն անաւանդ՝ ըզ
 սարսափելին բընաւից՝ ժպրհին

յանդուգն լրբութիւն ապականել
խմորով և ջրով: Եւ որ սակաւ մի
պատահեսցուք բանիւք:

Խմոր քացախեալ դնեն 'ի հացն
անարատ: և ջուր ապականիչ ար
կանեն 'ի գինին անապակ: և բե
րեն օժանդակ և վկայ ինքեանց՝
եթէ ջուր ընդ արեանն ել 'ի կո
ղիցն: Եւ զխմորն՝ աճման օրինակ
ասեն և կատարեալ հացի: և բե
րեն զբան անետարանին թէ՛ մա
նուկն աճէր և զօրանայր:

Ով յիմար՝ Եւր այդպէս տգէտ
կրօնութիւն ընդոտնես զբաձրա
գոյնն խորհուրդ: Սուրն որ 'ի
կողիցն ել՝ ոչ 'ի ճաշակումն տէաւ
մեզ, այլ 'ի խորհուրդ անաղանին.
զի եկեղեցի՝ 'ի կողիցն խորհուրդ
չինեցաւ: Եւ ոպ առաջին կինն
'ի կողից առաջին մարդոյն առաւ՝
այնպէս և եկեղեցի 'ի կողից երկ
րորդն աղամայ սկսաւ: Եւ եղև

մարմին քի և անդամք յանդամոց
նր՝ ուն վկայէ առաքեալն։ Լա՛ն թէ
խորհուրդն եկեղեցւոյ առ քս՝
առն և կնոջ և հարսին և փեսայի
ունի զօրինակ, նոյն հա՛ւատա-
րիմ վկայն մեկնէ ստուգելով։

Խորհուրդս այս մեծ է, բայց ես
ասեմ՝ ի քս և յեկեղեցի, և թէ՛
ուն գլուխ կնոջ այր, նոյնպէս և
գլուխ եկեղեցւոյ քս, և թէ՛ կա-
միմ յանդիման առնել զձեզ ոյ
իբրև կոյս մի խօսեցեալ։

Խսի արիւնն առանձին՝ ի խրհուրդ
ճաշակման տո՛ւա՛ն։ Լա՛ն իմա՛ զե-
կեղեցի իբր հասակ կնոջ, և ա-
ւազանն յարգանդ նորա սահմա-
նեալ, և սկիւք նր՝ նման են խոր-
հրդոյն ի ստինս ձեացեալ։

Խսի ջուր աւազանին՝ ի ծննդա-
կան զօրութիւն՝ որ յարգանդի կնոջն,
և գինի պատարագին՝ ի կաթն որ
բղխէ ի ստեանցն։ Լա՛ն ուն օրէնէ

կնոջ նախ ծնանիլ զմանուկն , և
ապա ստեամբքն գիեցուցանել ,
այսպէս և նախ ծնանի եկեղեցի
աւագանաւն և ապա կերակրէ
ստեամբքն :

Լ՛րդ ամ դք՝ որ զջուրն ՚ի գինին
խառնէ , ՚ի նմին ժամու ուրանայ
զաւագանին խորհուրդն և ապա
կանէ զերկնային շնորհն . զի զար
գանդն փակէ ՚ի ծնանելոյ . և ըզ
ծննդական ջուրն՝ ՚ի կաթն խառ
նէ ըմպելի . զոր բնութի մարդոյ՝
Ը միտ անգամ ոչ կարէ արկանել ,
և թէպէտ գարշելի թուի ոմանց
բանս , այլ օրինակ զայս ունի , և ա
պացոյցն անխոտելի Լ՛հա տեսեր
թէ յորքան թշուառութի անկա
նին , և որպիսի վնաս գործեն յե
կեղեցի , և զայս պարծանօք և խը
րոխտ մտօք : Լ՛ւ յորժամ մեղա
դրեմք , ասեն՝ մկրտութի յորդա
նանու ջրովն տուաւ . իսկ այս որ ՚ի

կողէն ել' ՚ի կերակուր պարգևե
 ցաւ: Ո՛վ թշնառական՝ յորդանա
 նու լոկ ջուրն բաւական էր զմեզ
 սրբել և որդի այ առնել: Թէ այդ
 բաւական էր, ընէ՞ր և ոչ վերնա
 տան գինին բաւական էր ՚ի խոր
 հուրդ պատարագին: Ընդէ՞ր հար
 կեցաւ ՚ի կողիցն հանել: այլ այ
 սղբիկ յառաջագոյն յօրինակ և ՚ի
 կրթութի մեզ ցուցան: Իսկ զճշմա
 րիտն ՚ի կողիցն աղբիւրացոյց զեր
 կակի շնորհն: () ՚ի արիւն որ
 դուոյն այ՝ կարօղ էր սրբել զմեզ
 ուն ասէ առսրբալն: Ո՛ւրմ մա
 նուկն ՚ի սերմանէ առն ընծայի յար
 գանդ մօրն: և յորժամ ծնանի՝ ՚ի
 կաթանէ մօրն զարդանայ: և սերմն
 թէպէտ ջրոյ նմանի, այլ արիւն է
 ՚ի սրտէ և ՚ի բնութենէ հօրն: որ
 իջեալ յերիկամունսն՝ ՚ի տալիտա
 կուի փոխի: Լ՛յսպէս և կաթն է
 ՚ի լերդէ մօրն: զի ելանէ գոլորշի

արեանն 'ի ստինսն. և անտի յսպի
 տակութի փոխեալ լինի կաթն:
 և այսպէս մանուկն յարենէ ծնո
 ղացն ընծայեալ, արեամբ նոցին
 կերակրի, և վս այն կոչի հարա
 ղատ: Արդ ը այսմ օրինակի և
 ջուրն 'ի բնութէ այ արտաքս ե
 կեալ, կանգնի աւազան մեզ. և
 արիւնն 'ի նոյն բնութէն այ բըղ
 խեալ լինի կերակուր մեզ. վս այն
 կարեմք որդի այ կոչիլ: Աւ այս
 հանապազ ներգործի յեկեղեցի՝
 առն և կնոջ օրինակաւ: Օ ի քս
 շնորհօք և զօրութե անմեկնելի
 յեկեղեցւոյ. և յամ աւուր կա
 տարմամբ երկու խորհրդեանս,
 Պաւստոս ընդ հարսին իւրոյ:
 Աւ զի ասաց 'ի ջրոյ և 'ի հոգւոյ
 ծնանիլ, Օ գալի եկեղեցի՝ 'ի
 զգալի բնութէս մեր բերէ զզգալի
 և զնիւթական նշանակութիսն:
 զջուրն, զեղն, զգինին, և զհացն:

ԼՅԸ Իմանալի փեսայն՝ յիմանալի
 բնուէն՝ զիմանալի շնորհն և զՏ
 գին։ ԼՅԸ այնպէս իմրասին խառ
 նեալ՝ նոր և չքնաղ խառնուաք
 յղանան և ծնանին զՏոգևոր ծը
 նունդն՝ որէ անախտ և երկնային
 և լուսաւոր։ և այնպէս լինի ախ
 տի ծնունդն՝ որդի այ և ապա
 կերակրեալ ի ստեանց մօրն՝ զգե
 նու զանձ։ Օ ի նոյն շնորհն՝ ներ
 գործէ զօրութիւն և փոխարկէ ըզ
 դինին յարիւն այ և զՏացն իմար
 մին և այս ամ՝ միջնորդութիւն քա
 ճանային։ Եւ Տա այս իսկ է խոր
 հուրդն եկեղեցւոյ և պատճառ
 անխառն և անապակ կատարման
 պատարագին՝ զոր փոքր ի շատէ
 բացայայտեցաք։

Տէս Թէ յորպիսի անճառելի շը
 նորհաց չարաչար զրկին և ան
 կանին տգիտութիւն իւրեանց։

Ո՛հ Մեծի տուգանացս։ Ո՛վ դք

ոչ ողբացէ։ Ո՛վ ոք ոչ մորմոքե-
 ցի 'ի վ՛ր այսպիսի զրկութե եղ-
 բարց։ Ո՛վ մեծի կուրութեաւ ան-
 զայք գիտութե և զօրութե ընդ-
 նոյն իսկ տէ՛իչն այսմ պարգեաց։
 Ո՛չ 'ի վեր առեալ 'ի վերնատանն
 զբազարջ հացն և զանապակ գի-
 նին՝ ասէր՝ զայս արարէք առ իմոյ
 յիշատակի։ Ընէ՛ր ոչ էարկ 'ի կիր-
 ղութն, և ոչ խնդրեաց հաց իմո-
 րուն։ Օ հաց բազարջին ընդէ՛ր
 օրինադրեաց իսէլի ուտել 'ի մե-
 ծի պասեքի աւուրն։ Ո՛չ 'ի խոր-
 հուրդ այնմ հացի որ 'ի նոյն ա-
 ճուրս պարգեւելոց էր մեզ 'ի կե-
 րակուր։ զի և ինքն յայտնապէս
 'ի ձեռն առեալ գոչէր՝ զայս արա-
 րէք առ իմոյ յիշատակի։ Իմօրն
 լի՛նչ ունի օրինակ, եթէ ոչ զա-
 րութե հերձո՛ւածոցն։ Օ ի՛նչ
 ասէր տրն առ աշակերտսն՝ զգո՛յշ
 լերուք 'ի խմորոյ անտի սադուկե-
 ցոցն

ցոյն : Ո՛րչա՛հ Զերձու՛ած կոչէ ըղ
 խմորն : Օ՛ր Սաղուկեցիքն՝ Զեր
 Զու՛ած ունէին ՚ի մէջ Տրեփցն որք
 ո՛չ հա՛ւատային յարութեան :
 Լա՛ւ Վրիգոր անձաբանն ՚ի ճա
 ուի պատեքին՝ յորում մեկնէ զխոր
 հուրդ բաղարջին, զխմորն քացա
 խուտ՝ չարուէ նմանեցուցանէ :
 Ասկ զջուրն որ ՚ի գինին արկա
 նեն, զի՛նչ ասէ Վրիգոր նիւ
 սացին ՚ի բնուէ գիրսն : Ո՛ր ասէ
 Թէ՛ անհնար է պահել զիւրաքան
 չիւր բնութիւն՝ յորժամ յիրեար
 խառնին . այլ ջուրն՝ ապականէ
 զգինոյն զօրութիւնն . և գինին՝
 զջրոյն բնութին հատանէ : և որ
 ըստ բնութեն այլ ինչ էին, խա
 ռնմամբն այլ զինչ եղեն . ո՛չ լա
 ՛ւագոյն՝ այլ վատթար . զի ո՛չ միա
 ցին ըստ բնութեն, այլ ապականե
 ցան : Ա՛րդ՝ զի՛նչ կամին ասել
 առ այս . զանխմոր և զանապական

Հացն՝ խմորով ապակեանեն . և զա
 նապակ և շոք գինին՝ ջրով լուծա
 նեն . և ո՛չ լսեն ձայնին այ թէ
 այս է արիւն իմ նորոյ ուխտի . և
 ո՛չ ասաց թէ՝ այս է ջուր և արիւն
 իմ նորոյ ուխտի . Վիտեմ՝ զի ոմ
 զիմ մարմինս՝ ապականացու գոր
 ծեն զմարմինն այ . վնայն առնեն
 զայս . () ի թէ զքս մարդ հասա
 րակական խոստովանին , և զածու
 թին ունակութիւն և շարայարութիւն
 ի նմա . և ի խաչին՝ զածն բան՝
 բաժանել ի մարմնոյն . և լոկ մրդ
 խաչեալ և մեռեալ և ի գերեզմա
 նի եդեալ , ապա յայտ է ամիւ զի
 ապականացու ասեն զմարմին նր .
 () ի մինչ մարդոյ է եւ ո՛չ այ ,
 մարդն ամիւ ապականացու է . և
 մինչ այս այսմէ , ապա յամ աւուր
 որմ գաղան շաղակեր՝ ի մարդոյ
 մարմին հաղորդին և ո՛չ յայ . զի
 զմարդ պատարագեն և ո՛չ զած .

Լ'այց ոչ միայն զայս՝ այլ և ըզ
 մկրտութիւնն 'ի մարդոյ մահ
 մկրտին և ոչ յայ՝ զի մեր մկրտ
 ութեան խորհուրդն՝ 'ի մահն
 քի է. ոպ ասէ առաքեալն՝ 'ի մահ
 անդր նորա մկրտեցաք։ (1) Ի ե
 րիցս անգամ 'ի ջուրն թաղելն,
 որպէս մեկնէ Վիտնէսիոս՝ զե
 րեքօրեայ թաղումն գուշակէ։
 յորում զՏին մարդն մեղաց եւ
 ակտից 'ի բաց մերկանամք, և ըզ
 նորն որ է քրիստոս՝ զգենումք։
 Որպէս պօղոս վկայէ. ընդ նմին
 ասէ մեռեալք՝ և ընդ նմին կեն
 դանասցումք։ և թէ՛ ընդ քի մե
 ռարումք՝ զի ընդ նմին յարիցումք,
 զայս ամ և որ սոցին նման է՝ վս
 մկրտութե խորհրդոյն ասէր։
 Լ'հա ամ ոք՝ որ յամ մկրտի և
 յայ մահ՝ այ որդի կոչի և զամ
 զգենու. բայց որ 'ի մարդ մկրտի
 զո՞ մերկանայ կամ զո՞ զգենու։

յորմ որդիութենէ բաժանի և
 որմ որդի լինի՝ ասասցեն մեզ,
 Ո՛ր ՚ի մարդոյ ծնեալն մարդ լի
 նի, և ո՛չ ան և որդի այ:
 Լա՛ մինչ ա՛ւազանն ըզմեզ մարդ
 ծնանի և ո՛չ այլ ինչ, ապա դեռ
 ՚ի նոյն ճնութեւ եմք. զի զայն ո՛չ
 ՚ի բաց մերկացաք. այլ ՚ի վր ճնոյն՝
 և հին ևս զգեցաք. զի ՚ի վր մար
 դոյն և ախտաւոր ծննդեան՝ այլ
 մարդ ծնաք յա՛ւազանէն:
 Ո՛հ դառն և անհնարին հերձ
 ուածոյս, զի՛նչ շահին նոքա ՚ի
 քի մարդանալոյն. որ է օգուտն
 իւրեանց: () ի մինչ յա՛ւազա
 նին ո՛չ նորոգին, այլ ՚ի նոյն ճնու
 թեւ մնան. և ՚ի հաղորդութեանն
 ո՛չ յան հպին, որով կարօղ լի
 նին մաքրիլ և լուսաւորիլ, այլ
 ՚ի մարդ հպին և զմարդոյ միս ու
 տեն, (որ առաւել պղծէ և խա
 ՛ւարէ զհոգին) Լա՛յա որո՛վ պար
 72 ծին

ծին վայելեալ 'ի շնորհն ան-
 զէն . և զոր կեանք յաւիտենա-
 կան յանձինս ընդունին . բայց
 միայն թէ բաժանին նոցա մահ և
 ապականութի . և կորուստ և դա-
 տաստանք անողորմ . Յիրաւի քա-
 ռողեցաւ քն՝ ոմանց կեանք՝ և ո-
 մանց մահ . զի ծառն որ 'ի միջոցի
 կայր , կենաց էր և մահու .
 Լ՝ որդ տեսէք եղբարք՝ եթէ յոր
 պիտի որողայթ և գուբ մա-
 հու անդերծանելի կամին արկա-
 նել ըղձեղ . փախերո՞ւք փախե-
 րուք այսուհետեւ . եւ ամ սլառ
 րաստութի զգուշասջիք 'ի սար-
 սափելի հերձո՞ւածոյ նց . զի մի
 որմ զպարզամիտս խաբեալ պատ-
 րեն զձեղ բանիւք իւրեանց , զի
 շունչ նոցա՝ կախարդօղէ մտաց .
 և բանք նոցա՝ իբրեւ զգեղ յիմա-
 րութեան ըմբռնէ զոգիս անմե-
 ջաց . Ս՝ որոյ կրկին աղաչեմ՝

լի զբանս իմ ո՛չ ձգէք ծուլու
 թեամբ ՚ի մուացօնս . այլ հանա
 պազ ՚ի ձեռին եւ ՚ի բերան կալ
 ջիք . զի որպէս ՚ի հայելոջ , տե
 սանիցէք ՚ի սմա զպատկեր չարու
 թեան նոցա . և պատրաստք լի
 նիք առ ՚ի զգուշանալ .
 Լճ եթէ ՚ի մարտ բանից պայքա
 րին , կարէք սովաւ կոշկոճել և
 ըմբերանել զնոսա . և իբր զտը
 կար և զվատթար՝ կոխան առ
 նել օտից ձերոց . Լճ դուք զօ
 րացեալք ՚ի հոգւոյն ան՝ փրկեալ
 լինիք ՚ի բազմահնար մեքենայից
 մարդախողտող գողանին .
 Լճ նմա փառք յամ լեզուաց .
 պիտի և յանվախճան յանխտեանս
 ամէն .

Լ՝ հա՛ աղաչէ զձեղ պօղոս. ո՛չ ըզ
 կորնթացիս, այլ զթորգոմեան
 տոհմդ. զաղքատագորոհիկ աղգդ
 հայոց. ՚ի նոյն բան և ՚ի նոյն միտս
 հանձարոյ՝ զոր ընկալայք՝ հաստա
 առն կալ. և ո՛չ տալ անդի հեր
 ձո՛ւածոյ և օտար վարդապետու
 թէցն. () որ լո՛ւսք բաղում ան
 գամ որք բամբասեն զմեզ՝ եթէ
 մի՛ ասէք զերեքսրբեանն խաչե
 ցարի՛ւ. զի զհայր և զհոգի՛ ընդ
 որդւոյ ախտակրեալ ասէք. այս
 ինքն չարչարեալ, Լ՛ շըջեն յայլ
 բանս, և ծրարեն զչարուի՛ մտաց
 իւրեանց ՚իքս՝ անունն. և ասեն՝
 այսպէս պարտ է ասել, սուրբ ան
 սբ. և հղօր սբ. և անմահ՝ քս՝ որ
 խաչեցար ռորմեա՛ մեզ. () երեք
 սբն՝ յերից անձնա՛ւորութեց վե
 րայ ասեն, և զքսն անո՛ւամբ բա
 ժանեն. որս թէ՛ այս ո՛չ էր յե
 ռիցն, այլ մարդ էր որ խաչեցա՛ւ.

և ամենեւեմ չեռացուցել ի բայ
 տանին զբանն ի քնեան մարմնոյն։
 Թէ և զայլն պատկառելով և
 ժաքուցանելով ասեն, զայս պար
 ծանօք և համարձակ քարոզեն։
 Թէ ան՝ ի խաչին ի բաց եկաց ի
 մարմնոյն և մարդ սոսկ խաչեցան
 և մեռան և այսու՝ զինքեանս ջա
 րագով համարին այ, և զմեզ ա
 նարգիւ և հայհոյիւ և Թշնամա
 նիւ։ Այլ հաստատութիւն յեցեալ
 են ի բանն լեռնի՝ որ ասէ ի չո
 րեքտասան համարին իւրոյ հայ
 հոյութե տումարին։ (Վիտեպէ
 Թէ որ բնութի վարսեալ բեւոք
 կախեցան զփայտէ խաչին և խո
 ցելոյ կողին առ մածուցելոյ խա
 չին ի ձեռն գեղարդեան զինուո
 րին և իմասցի ուստի՝ արիւն և ջուր
 հոսեցան։) Եւ զայս ասէ այ
 սու մտօք՝ Թէ մարմնոյն Թանձրու
 Թիւնն որ բեւոք պնդեցան,

և արիւնն և ջուրն որ հոսեցաւ,
 ոչ իմանալի և անըմբռնելի և ան
 մարմին բնութիւն է նշանակ, այլ
 նիւթական և զգալի մարմնոյ,
 աստի ծանիր՝ զի մարմինն միայն
 խաչեցու և չարչարեցաւ և ոչ ան
 մարմին բանն։ Չայնակցէ և սը
 մին նեւտոր և ասէ, (Տեսցեն յոր
 խոցեցինն․ ով է խոցեալն՝ կող․
 իսկ կող՝ մարմնոյ եթէ անուէն է
 նշանակ)։ Վայ և թէոդորիտոս
 հերձուածօղ և վկայէ։ (Աւրեմ,
 ոչ ան ախտակրեալն, այլ ՚ի մէնջ
 յայ առեալ մարդն)։
 Տեսեր է զբայր՝ քաղկեդոնի ժո
 ղովոյն հաւատոյ հաստատութիւն՝
 լեռնի տումարն է․ և նոքա զնեւ
 տոր և զթէոտորիտոս նշովն թէ
 հերձուածօղ են․ և զինքեանս ուղ
 ղափառ կարդան։ Օ ինչ բաժա
 նի և հեռանայ նր բանն ՚ի սոցա
 նէ․ այլ բնաւին ձայնակից և հա
 մա

Դամիտ միմեանց . որպէս մի շուռչ և
 մի հողի : Եւ որս գողեմք մեծա
 պէս : Այն ուր գողեք կարծէք , այլ
 ուր ես հաւատամ : Եւ խաչեալ
 Դարմուղ վս մեր , Լեւուին անըմ
 բըռնելի և բանն անչարչարելի ,
 միացեալ անշիտթաբար ՚ի բնուի
 Դարմուղն՝ կրէր զչարչարանսն և
 շմայն կամաւորաբար : Եւ եղև էու
 թին որ ընդ հօր էր յաւիտեան՝
 բնակեալ յարգանդի կուսին , հո
 գով սրբով՝ Թանձրացաւ ը աւե
 տարանչին ձայնի՝ և եղև Դարմին
 կատարեալ : Օ , ի ուր սերմառն ,
 և արիւն կնոջ իմիասին խառնեալ
 յապաւարտակի՝ լինի Դարմին և
 գոյանայ մանուկն , այսպէս և բանն
 հօր՝ եղեալ սերմանապական և ձը
 գեալ յինքն յարենէ կուսին՝ ան
 յեղևանփոփոխ էութեալ եղև Դարմին
 և գոյացաւ մանուկ : Այսինպսո
 ըիկ՝ վկայէր բանն յառաջ ժամայ
 նա

նակզք բերանով արդարոյն խօս
 բայ : Իբրեւ զպանիր մածուցեր
 զիս ասէ յարդանդի մօր :
 Լճ պօղոս գոչէ մեծաձայն . ոչ
 զհրեշտակաց , այլ զսերմանէն աբ
 րահամու բուռն էհար : Լճա
 ղայն մարմնացած բնութիւնն ա
 սեմք բւեռօք պնդեալ ի խաչին :
 Սովսէս վաղագոյն գոչեաց . Թէ
 տեսանիցէք զկեանս ձեր կախել
 զփայտէ : Սէր կեանքն՝ եթէ ոչ
 բանն . այն որ վկայէր վասն իւր
 Թէ Ես եմ կեանք և ճշմարտութիւն :
 Լքեմիաս ի դիմաց հրէիցն ասէր՝
 եկայք արկցուք փայտ ի հաց նր .
 Լսայիաս՝ այր մի ի հարձածս , և
 գիտէ համբերել ցաւոց . նա ասէ
 զմեղս մեր բառնայ , և զանօրէ
 Թիս մեր ջնջէ : Սայս և որ սո
 ցին նման է՝ սակս ում մարդրէա
 ցան . վասն մարդոյ . Քանի՞ ար
 դարք եկին յաշխարհ . ո՞ր կարաց
 Լ

բառնալ զմեզս և ջնջել զանօրէն-
 ութի։ Սարդն ապականութի
 և մահէ։ կարէ՞ մահ զմահ լուծա-
 նել։ զայս բաց ցայ ում է ճար
 առնել։ Ընդէր ոչ կարաց զւտա-
 ցին կամ քահանայն օգնել։

Եւ չարչարանքն՝ զչարչարանս
 մեր բառնայ։ Եւ մահն՝ զմահ և
 զապականութի լուծանէ։ Այլ ասէ
 տեսանօղն, ուր մահ՝ յաղթութի
 քո։ ուր դժոխք՝ խայթոց քո։
 Եւ թէ կարի անհատալի թէի
 քեզ՝ հայեաց ի քեզ՝ զի ապացոյց
 զքեզ ունիս։ Երթամ տանջի մար-
 մինդ և կամ սրով հատանի յան-
 դամոցդ՝ հոգիդ քո ոչ չարչարի
 ոչ ցաւի և կսկծի։ մի թէ անմար-
 մին բնութի հոգւոյդ հատանի՞
 ընդ մարմնոյդ սրով՝ ոչ։ բայց ըզ-
 հատումնն՝ ինքն զգայ և կրէ ցա-
 ւօք։ Եւ ասայդմ ծանիր և զածու-
 թին ի մարմնի։ զի կրէր մարմնով

զչարչարանսն, և մնայր էութ ան
 չարչարելի. ցաւէր վշտօք և կըս
 կըծօք 'ի վերս մարմնոյն, և արտա
 քոյ կրից մնայր ամբողջ. Լ՛ճու
 թէն ընդ մարմնոյն 'ի գերեզման
 իջանէր. և անտէր ը հոգւոյն
 'ի գթոխս երթայր. և անտէր
 ընդ հօր յէտէ փառաբանիւր 'ի
 հրեշտակաց: Լ՛նդ մեռեալս հա
 ճարեցաւ՝ զի մեռելոցն կենսս տա
 ցէ. Լ՛գթոխս էջ հոգւովն՝ զի ըզ
 հոգիսն 'ի գթոխոցն արձակեսցէ:
 Արա՛ դաւիթն ասէ՝ ան բնակե
 ցուցանէ զմիակրօնս 'ի տան. և
 հանէ զկապեալսն քաջութիւնով
 ո՛ր էր քաջ և թիւն, թէ ոչ անային
 լօրուին: Լ՛ն եսայի՝ ժողովուրդ
 որնստէր 'ի խաւարի՝ ետես զչոյս
 մեծ. ո՛ր էր մեծ լոյսն. Լ՛ն թէ՝
 անետարանել աղքատաց առաք
 էաց զիս. քարոզել գերեացն որ
 'ի գթոխս՝ Թողու՛թի. և կուրաց

տեսանել Օ այս ամ Վս մարդ-
 կեղէն հողւոյն ասացին, ոչ դա
 չիթ յայտնանալ զամ ասաց հանել
 զկապեալն քաջութիւն իւրով.
 Ի այց եկեսցուք ՚ի ժողովս ուղ
 զափառ սբ հայրապետացն՝ թէ
 նոքա ճրնդ ուսուցին մեզ: Ըքեզ
 մարդ խաչեալ, եթէ ըստիս՝ ամ
 մարմնով չարչարեալ: Վայ մեծն
 Լթանասիրոս աղէքսանդրացին,
 հանդերձ պարու վարդապետացն
 որք սիւնքն էին հաւատոյ, և ասէ
 յերկրորդում տօնականին դիմկ
 ղէտիանոսի ՚ի քառասուն և եօթն
 համարին: Վանզի կենդանուի
 ելով՝ մեռաւ. ղի զմեզ կենագոր
 ծեսցէ. բան ելով՝ մարմին եղև.
 ղի զմարմինս բանիւ խրատեսցէ.
 աղբիւր ելով՝ ծարաւեց Վս մեր.
 ղի այսու իսկ զմեզ արբուսցէ ՚ի
 տօնին կենդանի ջրովն: Վարձի
 ՚ի հինգ երորդ տօնականին ՚ի քա

Լասու՛ն և ինն համարին ասէ ,
 քանզի սողոմականք 'ի հրեշտակս
 յանցեան , իսկ այսոքիկ՝ զա՛րն և
 զա՛ծն և զթագաւորն ամենայնի
 և զամենեցուն հրեշտակաց խող
 խողել ձեռնարկեցին . ո՛չ գիտե
 լով եթէ կենդանութի է խողխո
 շէալն 'ի նոցանէ քս . Վարձեալ
 յետ այլոց՝ արեգակն խաւարե
 ցաւ . երկիր սատանեցաւ . վէմք
 պատուեցան . վարագոյրն պայթեց
 մեռեալք կենդանացան , յորոց էր
 տեսանել ո՛չ մարդ , այլ ա՛ծ ԶՀմար
 տապէս 'ի մարմնի .
 Վարսեղ ասէ 'ի բանն որ յղագս
 սք . հոգւոյն . Վանզի ո՛չ այլ
 բան , երկին և երկիր . ծով և ցա
 մաք . և կենդանիք և բոյսք . և աս
 տեղք և այլն՝ ըզգերունական
 շօրութին ցուցանեն մեզ . զորքան
 կրել ա՛ծն անտանելին . անախ
 տաբար մարմնով գլրկախառնիլ
 84 մահ

մահուան, զի մեզ իւրով ախտա-
 կրութիւն՝ զանախտակրութիւն շնոր-
 հեացէ։ Եւ իւրեզ ասէ՝ ի խօսն որ
 յեփեսոս։ Բանզի գնեցաք գը-
 նոց։ ոչ ապականեւեաց արծաթոյ
 և ոսկոյ, այլ պատուականիւ ա-
 րեամբն քի։ Իսկ արիւն մարդոյ
 միոյ հասարակականի և իբր զմեզ
 իբր արդեօք եղև փոխանակ աշ-
 խարհի։ Կամ իբր մին վս ամցան
 մեռաւ՝ զի զաման կեցուացէ։ իբր
 նր եղաք՝ որք զճշմարիտն և զբը-
 նութեամբն ան ոչ վերագրելով։
 Բարձեալ ի բանէն՝ որ զնեստո-
 րէ ասէ։ պօղոս մի ար խոստովա-
 նի զքս յս։ գիտէ և մահու ճաշ-
 շակեալ վս մեր զայն բան։
 Եւ իբր անձիանձու՝ յառաքի-
 նութե բանին ասէ։ Տեսցեն զօ-
 րինադիր զձեռն կարկառեալ։
 յայտ է խաչեցեալ վասն մեր։
 Բարձեալ ի բանն որ ի զատիկն՝

մաղթեսցո՛ւք այ մարմնացելոյ և
մեռելոյ, Վարձեալ ՚ի նոյն բան՝
վսայսորիկ մերով ախտակրութի
ախտակրէ անձ՝ եղեալ մարդ ։

Վարձեալ՝ ուղբրիստէ և բան և
ախտ անախտի, Վարձել յայտնի
գոչէ, ԼՃ խաչեալ և արեգակն
խաւարեալ, Վարձլ կանոնադրէ
ասելով, որ ոք ոչ երկրպագեսցէ
զխաչեալն, նզով եղիցի և կար
գեսցի ընդ անասականս ։

Վրիգոր նիոյ կեսարացին ասէ ։
Լթի ոք այլ զախտակրեալն,
և այլ զոչ ախտակրեալն ապէ ։ և
ոչ զնոյն զանախտն զանձն բան,
մարմնովն իւրով ախտակրեալ ու
գրեալն է՝ նզովեալ եղիցի ։

Լճա զայսոսիկ սղբա ։

Իսկ արն ասէր՝ ես եմ լոյս ։ ես
եմ հաց ։ ես եմ կեանք ։ որ զիմ
մարմնս ուտէ՝ ես ՚ի նա բնակեմ ։

Լճրդ կարէ՞ մարմին ՚ի մարմին

նակել . կարէ՞ մարդ մարդոյ տա
 ճար լինել : Ո՞չ զայս վս մարմնոյն
 իւր ասէր՝ որ ՚ի խաչին զենաւ և
 մեզ կերակուր տուաւ : Օ , այդ
 շոր դու ամօթ համարիս՝ ո՞չ պօշ
 շոս գոչէ պարծելով . այլ ինձ քան
 լիցի պարծել՝ բայց միայն ՚ի խաչն
 տն մերոյ յի քի : Լ՛արդ զինչ ու
 նիս ասել առ այսոսիկ . ո՞չ պա
 պանձիս ամաչեցեալ . ո՞չ կարկիս
 խայտառակեալ :

Եկեսցուք և յերեքսրբեանն :
 Տէրն հրամայեաց եւ մեծ
 պատուիրան անանդեաց մեզ թէ
 յամ անուր քանի զիմ յիշատակն
 առնէք , զմահ իմ պատմեցէք :
 Ի՞նչ զի մեր մեծ երախտիքն և փր
 կութե առիթն՝ չարչարանքն և
 խաչն էր . վասն այսորիկ յամ ա
 լուր երիցսանդամ՝ որով զնձ ա
 լանդ պատուէր՝ բազկատարած
 լինիմք առաջի խաչին , և զմահ նր

զերսխտիս խաչին յիշեմք և բա
 րեխօս դնեմք . և ոչ թէ ՚ի դէմս
 երրորդութեն ասեմք , այլ առան
 ձին խաչելոյն : Յայլ տնօրինական
 անուրսն՝ զանուրն խորհուրդ և
 կատարումն յիշեմք , և ՚ի բովանդակ
 տարին՝ զխաչելութիւնն ,
 Օ ի զայս՝ օրինադրեաց ինքն .
 զի ոչ ասաց թէ՛ յամենայն անուր
 որքան զիմ մարմինս պատարագէք՝
 զծնունդ իմ պատմեցէք . կամ ըզ
 մկրտիլն . կամ զյառնելն և զհամ
 բառնալն . կամ զայլ ինչ , այլ
 միայն զմահ իմ պատմեցէք :
 Եւ որոյ ձայնակից լեալ պօղոսի՝
 Նանազ պարծիմք սովան . Լաւ
 զայս ոչ եթէ նոր գտաք՝ իմ հայք
 առանձին ասեն , այլ նախ և առա
 ջին յովսէփ արեմութացին ասաց
 հանդէպ փրկչին , զոր և ընկալել
 ամազգ՝ զայս ասէին : Լաւ այն
 քան հաստատ օրինադրեցին , զի
 88 ոչ

ոչ հաւնեցան ՚ի քարտի դրոշմել
 այլ արձան կանդնեցին ՚ի դամաս
 կոս և ՚ի մամեստիա՝ և յոյն և հել
 լեն գրով փորագրեցին ՚ի վերայ
 թէ զայս ասուցեն ամ եկեղեցիք
 սբ ան սբ և հզօր սբ և անմահ որ
 խաչեցար վս մեր՝ ողորմեա մեզ
 Եւ յորժամ ժողովեցան սուրբ
 հարքն ՚ի նիկիա . գՃԺԸ . ընդ
 դէմ արիօսի՝ սբ ան՝ զխաչեցարն
 սահմանեցին . Որպէս և ՚ի հաւա
 տամբն կարգեցին՝ թէ բնութի
 որդին ան՝ ծնաւ ՚ի մարիամայ ,
 մարդ ճշմարտապէս և ոչ կարծիք
 ունելով . չարչարեալ խաչեալ թա
 ղեալ և յերէր անուր յարուցել
 Լայց յետոյ ոսկ և զայլ հաւատն
 և զկանոնքն նիկիական փոխեցին
 և այլայլեցին՝ բարձին և զայս սրբ
 բասացութիս . և միայն մնաց առ
 ասորոց ուղղափառաց . զի նոքա
 յառաջահաւատ և բուն աղգ էին
 քան

քան զամ ազգս և քաջապինտ ՚ի
 հաւատս . ո՛չ խոտորեցան ՚ի ճրշ
 մարտութենէն . այլ պահեցին ըզ
 սուրբ հարցն աւանդութիւնն .
 որպէս և ո՛չ զերկու բնութիւն ա
 սելն յանձն առին .

Այն արդ ո՛վ սիրելիք՝ զոր ընկա
 լայ և ուսայ յածաշունչ գրոց՝
 հոոց և նորոց՝ և յերջանիկ սուրբ
 հարցն և վարդապետացն մերոց,
 անխարդախապէս ձեզ աւանդե
 ցի . և իբրև զգանձ արքունական
 եւոռ ՚ի պահեպտ ՚ի սիրտս և ՚ի հո
 գիս ձեր . () որս աղաչեմ սիրովն
 արձակեմ աստեղութիւնք կամ նախանձու
 կամ վն հեղգութե անփոյթ առ
 նեք . այլ որպէս հաւատարիմ գան
 ձապետ և ճշմարիտ աւանդապահ՝
 ծրարեցէք ՚ի միտս ձեր . և անսայ
 թաք ընթացիւք քաղաքավարելք՝
 աւանդեցէք և դուք նոյն որ զկնի
 ձեր գան . և լինիք երախտաւորք

Եւ Տարցն ձերոց • որք անբաւ
 ջանիւ՝ արեամբ և քրտամբ ուղ
 ղեալ Տաւաստեցին և ածին ըզ
 ձեզ յայս և վարձ զայն ընդու
 նիք՝ զոր ակն ոչ ետես և ունին
 ոչ լուաւ և՛ի սիրտ մարդոյ ոչ ան
 կաւ • Եւ մեզ աղօթիւք ձեր՝ լի
 ցի գտանել ընդ փշրաքաղ շունս՝
 նշխար ողորմութեան յամենալից
 սեղանոյ ան իմոյ՝ յորժամ կամ
 դողութիւն առաջի ահաւոր բեմի
 նորա • Եւ նմա գոհութիւն և օրհ
 նութիւն անհատ և անվճար
 ՚ի բոլոր և՛ի մասանց արա
 ըածոց • այժմ և յան
 կէտ յաւիտեանս
 ամէն •

* Իւլիս Աթն երորդ:
 Ազնեւոյր Ձեռնոյ՝ Տեսնի՛ իւր
 հարդ Նաւիստեաց հինգ աւարտ:
 Յարս է լսու ճշգրտաւ:
 Ի իւրոյ Բարեւ զհարպոստ՝ արդ
 Սիւսոյ բարեպաշտ:

որոգող տիեզերաց Յ՝
 որ նորոգեցեր զնացել
 և զապականեալ բնութիս
 մեր՝ առաքեա՛ և յիս զնորոգող
 հոգի քո սբ. զի նորոգեսցէ՛ զա
 պականեալ մեղօք հոգիս. և զշի
 ջեալ ախտիւք միտս իմ՝ ի լուսոյ
 գիտութե՛դ՝ վառեսցէ՛ վերստին
 հրով իմաստութե՛դ. զի կարացից
 խօսել ՚ի խորհուրդ նաւակատեց
 տօնիս. և յսցտ ածել զխորս ա
 հագնահայեաց խորհրդոյ սորա,
 որ ծածկեալ է ՚ի բաղնաց,
 Եւ սակս անհանձարեղութեան՝
 զգո՛ւի և արհամարհի յոմանց. և

Թէ յանդգնիմ՝ և ի կարծեցեալ
 տանցն . որ առաւել ընդոտնե-
 ցաւ ի մերում ժամանակիս ,
 Լ՛աղ և եղուկ եմ ես : Բանի՞
 խա՞ք առ մեզք մտին յեկեղեցի ,
 Բանի՞ սերմանք օտարք ընծիւ-
 շեցան յանդաստանս մեր . Թողին
 զաղբիւրն ջրոյ կենդանոյ , և արա-
 րին իւրենց գութս ծակոտկէնս :
 Ա՛յ լուան խմաստնոյն՝ Թէ արք
 ջուր ի քոց ամանոց , Ո՛ր է երե-
 մաս զի ողբասցէ զմեզ , Ո՛ր հա-
 մարձակն եսայիաս՝ զի խիստ բա-
 նիւք կռփեսցէ զմեզ ,
 Դէ տակն ի վեր ամբարձեալ ըզ-
 գլուխն՝ ձայն արկանէ յազգս
 Թորգոմայ՝ պարսաւէ պախարակէ
 զնաւկատիս մեծի ճրագալուցին :
 Օ պնտութի հասարակ պահոցն՝
 ի ձեթ և ի ձուկն և ի գինի հեշ-
 տանան , և զայն օր մեծաւ զգու-
 թք պահեն : Լ՛աւ արդ՝ Թողցուք

զայս գիտողին համայնից . զի այս
 ամ ժողովեալ կնքի և պահի յօրն
 մեծ . և մեք սկսցուք ուստի ար
 ժանն է . և հոգւոյն նպաստաւո
 րութիւն՝ անցցուք սակաւաձեռն
 քննութեամբ :

Նախա՛նք տեսնեալ խորհուրդ ,
 նախ ՚ի դրախտին աւանդե
 ղաւ մեզ . զի հրամայեցաւ յամ
 ծառոց դրախտին ուտել բաց ՚ի
 միոյն : Որպէս հրամայեցաւ և մեզ
 յայսմ աւուր յամ կերակրոց ու
 տել բաց ՚ի միոյն : զի չեւ էր մարդն
 ՚ի կատարեալ աշտիճանն հասեալ
 չէր պարտ և զկատարեալ պտուղն
 վայելել . զի նոր էր և մանուկ .
 ոպ յայտնի ցուցանէ անբանն :
 Տեսուի էր տունկն ոպ զիմ տե
 սուիս . քանզի խնամ տարաւ ա
 րարիչն իւրում պատկերին՝ զի մի
 փոյթ ընդփոյթ ՚ի կատարեալն հա
 սեալ փառս՝ նման բանսարկուին

ընդ վէճալ հպարտասցի և անկցի՝
 Լ՝ յսպէս և մեք չեմք զկատարել
 փրկութիւն առեալ յայսմ աւուր՝
 Վսորոյ չէ՛ պարտ զկատարեալ կե
 թակուրն վայելել։ Լճ զի ադա
 հայ ասացաւ յայլոցն ուստել՝ և ի
 միոյն պահել։ արդ եթէ խստու
 թք և զայլսն ընդ միոյն պահեալ
 էր՝ պատուիրանազանց էր։ և թէ
 զմինն ընդ այլոցն կերեալ՝ նոյն
 պատուիրանազանց։

Լ՝ յսպս և թէ մեք յայսմ աւուր
 խստութեք պահեմք որպէս զյոյնք՝
 պատուիրանազանց եմք։ և թէ չա
 րաչար արձակեմք և զմիս ևս ու
 տեմք, նոյն պատուիրանազանց եմք։

Ս՝ սորոյ հարկ լինի և մեզ նման
 նախնոյն արտաքսիլ ի կենաց դրախ
 տէն։ և ոչ միայն ոչ հասանել վա
 ղուեան կատարեալ շնորհացն և
 փրկութեն, այլ և յաւուրս խորհր
 դոյ արտաքս անկանել։ և փոխան

նորոգման՝ զապականութի զգե
 նուլ՝ զի նաւակատիքն՝ նորոգու
 թիւն թարգմանի։ Տես՝ զի և նա
 խաստեղծքն ոչ միայն կատարելոյն
 ոչ հասան, այլ զոր ունէին՝ յայն
 մանէ և զըկեցան։ Այլ եղբարք՝
 հայեցուք ՚ի սկիզբն խորհրդոյս .
 և ուժեղ քննութե՛ տեսէք զոր
 քանութի մեծուէն . և կշռեցէք
 զպահողացն շահս, և զոչ պահո
 ղացն տուգանս . թէ որո՞ւն ամիւ
 նախնի մարդոյն նմանին։
 Դարձեալ՝ խորհուրդ նաւակա
 տեացս՝ նկարեցաւ ՚ի՛նչ և ՚ի տա
 պանն, զի որքան ՚ի տապանի անդ
 էր՝ ոչ եկեր միս . և յորժամ ար
 տակս եկն՝ ապա ողջակէզ մատոյց
 նախ ան . և էառ զուխտն՝ և ըզ
 նշանն փրկութեան աշխարհի, և
 ապա վայելէին ՚ի մոյ։ Եւ յսպէս
 տապանէ փրկութե մարդկան սբ
 Լէկեղեցի՝ յորում բնակեմք մեք .
 96

և այսօր է օրն այն՝ որ նոքա 'ի տա
 պանին էին : Այսօրոյ չէ՛ պարտ
 մեզ միս ուտել 'ի սմա՛ մինչև ար
 ձակիմք 'ի սմանէ և արտաքս ելա
 նեմք 'ի լոյս իմանալի արեգականն
 'ի վաղու՛եան աւուրն : և նախ ըզ
 գառն երկնաւոր ողջակէզ մատու
 ցանեմք ան, և առնումք զուխտն
 նոր և զնշանն փրկութե՛ արարա
 ծոցս, և ապա 'ի մարմնական ճա
 շոցն վայելեմք 'ի մոյ և յամ կե
 րակրոց : Դարձել է խորհուրդ
 նաւակատեացս՝ 'ի խորհուրդ ՏԸ
 նոյ խորանին : քանզի որք օրինացն
 էին պաշտօնեայք՝ չև էին ընկա
 լեալ զկատարեալ կերակուրն :
 այսինքն զգառն երկնաւոր :
 Այսօրոյ ո՛չ տուաւ նոց կատարել
 փրկութիւն՝ զի ուն տղայք էին : և
 տղայոցն՝ կաթն պարտ է ջամբե
 ցուցանել և ո՛չ հաստատուն կե
 րակուր զի ո՛չ կարեն տանել :

11 Եւ որոյ և մեք առնելով զայս օր
 յիշատակ հնոյն՝ յորում նկարե-
 ցաւ նորս՝ ոչ ուտեմք միս . որ է
 կատարեալ կերակուր։ Իսկ յոր
 ժամ եկն Խորն և պարզ-ւեաց մեզ
 զհաստատունն՝ որ է մարմինն իւր
 և արիւնն, յայնժամ ընկալաք ըզ
 կատարեալ շնորհն . որպէս ՚ի վա
 դուեան աւուրն առեալ զփրկու
 թիւն՝ միս ուտեմք այսու խորհր
 քով՝ Թէ ՚ի հնուէն և ՚ի աղայու
 Թէն նորոգեցաք և զկատարեալ
 կերակուրն առաք։

12 Եւ Թէ դք բամբասէ զմեզ՝ ե
 ւ Թէ այդ խորհուրդդ՝ ՚ի կերա
 կուր ոչ նկարի, ոչ է իրաւ։ զի ամ
 իմանալի խորհուրդ՝ նիւթական
 իրօք պատկերանայ առ մարդիկ և
 ներգործէ զիրն։ Տե՛ս՝ զի ՚ի ձեռն
 կերակրոյ անկաք ՚ի դրախտէն,
 և կերակրով անմահացաք և յեր
 կինս ելաք։ 13 Եւ ամ մեծ և ան

Ճառելի շնորհք 'ի նիւթ կապեալ
կան. 'ի հաց և 'ի գինի . 'ի ջուր և
'ի ձէթ . 'ի հանդերձ և 'ի սպաս
եկեղեցւոյ :

Բայց տեսցուք եթէ ուստի՞
սահմանեցա՛ն նա՛նակատիսս .
և ո՞յք էին որ արարին զսա 'ի հը
նուսն : Ա՛րդ առաջին՝ նախամար
գարէն Ա՛ռվսէս՝ յորժամ լը տես
լութեանն այ որ եցոյց նմա 'ի լե
րինն՝ կանգնեաց զխորանն կըտա
նեայ զվրան ժամուն տասն փեղ
կօք . և 'ի նմա եդ զտապանակն և
զէորս սեղանսն , ապա եկեղեցա
ցոյց զժողովուրդն . և արարին նա
նակատիս խորանին : Ա՛յ որոյ և
զայն օր՝ տօն նա՛նակատեաց կար
գեցին ժողովուրդքն և յիշատակ
խորանին . եւ ամ յամէ առնէին
յեհմ : Իսկ երկրորդ՝ Սողովմոն
յորժամ զտաճարն շինեաց և զամ
կազմած նր յօրինեց , և յայնժամ

Ժողովեաց զամ իսրայէլ ՚ի դանայ
 մինչև ցբերսաբէ . և արարին նա
 լակատիս տաճարին մեծաշուք ճո
 խուք . Խսկ երրորդ անգամ՝ յոր
 ժամ ՚ի ձեռն զօրաբաբելի նորո
 գեցաւ աւերածն երուսաղէմի՝ և
 շինեցւ տաճարն զամս քառասուն
 և վեց . ապա և նոքա ժողովեալ
 արարին օր մեծ նորութե տաճա
 րին . զոր նաւակատիք կոչէին .
 (որդ ՚ի ճնուամն այսօրս և այսքան
 արարին զտօն նաւակատեաց վասն
 շինութե և նորոգութ տաճարին՝
 որ յղացեալ ունէր յարգանդ իւր
 զխորհուրդս մեծամեծս և զարմա
 նալիս . Բանդի տաճար էր այ բը
 նութիս մեր որ անկեալ և կոր
 ծանեալ եղև ՚ի չար գողոցէն .
 վսորոյ հարկ եղև տանուտեառն՝
 գալ և վերստին շինել և կանգ
 նել զտուն իւր . Սակս որոյ առա
 քեց նախ զՍովսէս և զԼհարօն
 և

և զ()ողովման և զ() օրաբաբէլ
 և զայլ արդարս և զմրգրէս՝ զի թե
 րևս նոքօք կանգնեսցէ զտունս
 զայս։ Ի՛կ նց եկեալ՝ անփոյթ ա
 րարին զբանական տաճարս։ և յան
 բան և յանշունչ նիւթոց սկսան
 շինել տուն այ։ Եւ որս բարբա
 ռէ մեծաձայն։ երկինք աթոռ իմ
 են։ և երկիրս՝ պատուանդան զ
 տից իմոց։ որպիսի տուն շինիցիք
 ինձ ասէ տր։ Եւ մրգրէն ասէր։
 Ծած ՚ի ձեռագործ տաճար ոչ բը
 նակէ։ Եւ պա հարցեալ հոգւովն
 տեսանողացն զԾած՝ եթէ զի՞նչ է
 տեղի հանգստեան քո։ լուան պա
 տասխանիս՝ թէ ես յո՞հանգեայց՝
 եթէ ոչ ՚ի հեղս և՛ի խոնարհս։ և
 յայնստիկ որ դողան ՚ի բանից ի
 մոց։ Եւ պա տարակուսեալ անճա
 րին դողութիւն զպարտութիւն խոս
 տովանեցան։ Եւ սկս որոյ ինքեան
 միայն էր հնարաւոր իրքն։ խօսի

և ասէ՛ յաւուր յայնմից ես կանգ
 նեցից զխորանն՝ Դաւթի՛ զան
 կեալն և զկործանելն։ Եւ միւս
 մարգարէն վկայէր՝ յանկարծակի
 եկեացէ ար ՚ի տաճար իւր սբ. և
 հրեշտակ ուխտին զոր դուքն կա
 միք։ Եւ զ՝ Սպարիաւ ասէր. ու
 ընդ լեր սիւնն՝ զի ահա ես գամ
 և բնակիմ ՚ի միջի քում։

Եւ հա զայս այսպէս նախագուշա
 կեալ՝ ապա ինքն եկն. և զգեցեալ
 զբնութիւն մեր յարգանդի կուսին՝
 կանգնեց և շինեց զբանական տա
 ճարս ադամեան. զոր հրէայքն ՚ի
 վր յարուցլ քակեցին և սպանին
 զտաճարն զայն։ Եւ ինքն ասէր
 առակօք առ հրէայսն, թէ քակե
 ցէ՛ք զտաճարդ զայդ. և ես յերիս
 աւուրս կանգնեցից զդա. և այս
 պէս յետ երեքօրեայ թաղմանն,
 յարուցեալ յաղթեաց մահու և
 ապականութիւն։ Եւ ասէ գիրն.

ուր է դժոխք խայթոց քո . ուր
 մահ յաղթութի քո . Լճ կանգ-
 նեալ տաճարիս այս՝ կանգնեց ը
 ինքեան զմարդիկ աւաղանաւն .
 նոր ծննդեամբ նոր նորոգեալ
 տաճարացոյց սբ Լորրորդութեն՝
 տուեալ զառհաւատչեայ յոյս յա-
 րութեն . և հաստատեալ ՚ի վր վի-
 մին հաւատոյ . զոր դրուիք դժո-
 խոց ոչ կարեն յաղթահարել :

Լճ թէ տաճար եղաք այ՝ յայտնա-
 պէս ասէր . թէ ամ որ առնէ ըզ-
 կամս իմ, ես և հայր առնա եկես
 ցուք և օթեանս առնմա արաս-
 ցուք : Լճ թէ՝ ուր երկու և զ-
 ժողովեալ են յանուան իմ, անդ եմ
 ես ՚ի մէջ նց : Լճ առաքեալն հա-
 ճատարիմ վկայն ասէ , ապաքէն
 դուք տաճար այ կենդանոյ էք .

և այլ բազում :

Լճդ ՚ի ճոց տաճարաց նաւակա-
 տիսն՝ զայս նկարեաց ան . և թէ

նք որ ստուերին էին պաշտպանք
 այնպէս տօնէին զանշունչ տաճա
 րացն նորոգութիւն, մեք որ ճշմար
 տութեւ եմք վայելօղք, ո՛րքան
 առանել պարտիմք մեծապէս տօ
 նել եւ պատուել քան զամ տօնս
 զնորոգութե բնութեւս զտօնս
 Եւ ամոք որ ոչ տօնէ՝ ոչ ունի
 մասն ՚ի նորոգման խորհրդոյս. և
 այնպիսին՝ ընդհրէայս և ընդհե
 թանոսս՝ որք ոչ հնազանդեցան
 աւետարանին՝ զըկեալք լինին ՚ի
 փրկութենէ մեր:

Ի այց թէ ՚ի նորումս երբ սկսան
 զտօն նաւակատեացս և կամ ո՛ր
 խորժամ հաւտաց Եւն լոստան
 շիանոս, և ջերմեռանդն սիրով
 ՚ի ձեռն մօրն իւրոյ հեղինեայ շի
 նեաց զտաճարն յերուսաղէմ, և
 զամ անձակոխ տեղիսն զարդարեց
 և եգիպտ զխաչն, ապա արար նա
 ձակատիս տաճարին ՚ի սպտմբերի

տասնեւ չորս. և կորդեաց զայն ա-
ւուրս ութ տօնել նաւակատեաց
եկեղեցւոյ ընդ ամ աշխարհս:

Այսպէս և մերն Տրդատէս՝ ի
ձեռն սրբոյն Վրիգորի՝ կանգ-
նեաց ի վաղարշապատ զսբ կաթո-
ղիկէն և զաշխարհամատուռն. և
արարին նաւակատիս մեծ վսնո-
րոգութի եկեղեցւոյ ի հայս. և
սահմանեցին անխափան կատարել
ամ յամէ ի հայաստան աշխարհս
զայս տօն նաւակատեաց:

Ասորոյ և առաքելաւանդ կանո-
սին սահմանեցին ընդ ամ չորեք
ծագեան տիեզերս՝ թէ ոք եկե-
ղեցի շինէ եւ սեղան կանգնէ,
ուրիշ օր նաւակատիս կատարել
ցէ ի փառս ւն:

Այց տեսցուք և զայս՝ թէ ըն-
դէր հինգ օր նաւակատիս
կատարեմք ի տարոջն. Վախայս՝
լի հինգ զգայութի նորոգեցաք:

և ապա զչորսն կատարեմք, զի ըզ
 չորս կատարելագոյն շնորհն և զնո
 րոգութի աստ ընկալաք, և զմինն
 ՚ի հանդերձեալն եմք ընդունե
 լոց, և է այսպէ՝ ուշիմ տես:

() Ժննդեան նաւակատիսն առ
 նեմք, զի ՚ի ծննդեան և ՚ի մկրթ
 տութեն յորդանանու՝ զվերստին
 ծնունդ և զնորոգութի աւաղա
 նին ընկալաք. որ է մեծ և առաջ
 քին շնորհ, և յայն սակս առնեմք
 յիշատակ նորոգութե մերոյ:

Ս Ե Բ զատկին նաւակատիսն առ
 նեմք, զի ՚ի մեծ ի յարութեն՝ մահ
 կանացուս և ապականացուս՝ զգե
 ցաւ զանմահութի և զանապակա
 նութի: Ս՝ ահա յաղթութի բար
 ձաւ, և հոգիք մեր ՚ի սատանայէ
 զերծան. և այ հօր աւանդեցան:
 զայս նաւակատիքս՝ այս մեծ փրկ
 արարես յիշատակ կատարեմք:

Ս Ե Զ ի ԺՃ ածնին նաւակատիսն

առնեմք, Թէ որչ 'ի ձեռն Լայի
 զմահ և զգերութի ժառանգե-
 ցաք, այժմ 'ի ձեռն դստերն նր'
 զանմահութի և զազատութի և
 զգրախտին կեանս ընկալաք:

Ասկ զսրբոյ խաչին նաւակատիսն
 տօնեմք, զի վայրանկեալ բնու-
 Թիս՝ խաչուն վեր յերկինս ել .
 և մեղքն մեր՝ նովաւ բարձաւ .
 և մահու պարտքն մեր՝ նովաւ վը-
 ճարեցաւ: զայս յաղագս այսպիսի
 մեծ և անկշիռ պարգևացս առ-
 նեմք յիշատակ: Ահա այս չորս
 նաւակատիս:

Ասկ հինգ երորդն որ է վարդա-
 վառին՝ առնեմք տօն նաւկտեաց,
 զի 'ի յայլակերպութեան անուրն՝ ըզ-
 մերկացեալ և զկողոպտեալ պատ-
 մուճանն նախահօրն որ 'ի դրախ-
 տին՝ երկրորդն Ադամ զգեցաւ
 և զգեցոյց բնուես . և մեք զայն
 յիշատակ կատարեմք՝ Թէ նացել

Զորա՞ք մեր ՚ի բաց անկան յայսմ ա
 լուր. և զհայրենի պատմութեանն
 զգեցաք զլուսեղէնն. Այլ ցուցա
 նէ առական անառակին. որ հրա
 մայեաց հայրն թէ՛ հանէք զպատ
 մութեանն առաջին և զգեցուցէք
 դմա. Լ. յս ոչ բնութեա, այլ հան
 դերձին նորոգութե է տօն. բայց
 չընկալաք ՚ի մեզ. այլ յապագայն
 քնաց. զի ՚ի հանդերձեալ ալուրն
 ունիմք զգեցնուլ զայն. աստ միայն
 թէ առհաւատեցայ յուսով առաք.
 Այլ որոյ ոպ հինքն ՚ի նորոյս խոր
 հուրդ տօնէին սակս հանդերձե
 լոց իրաց, այսպէ և մեք զհանդերձե
 լոյն յիշատակն առնեմք այսու տօ
 նիւս. Լ. հա է օր նաւակատիքս՝
 այսպիսի խորհրդով կարգեցաւ.
 Բայց զի ոչ կատարել ուտիք են
 և ոչ ամենակին պահք՝ այլ ՚ի միջո
 ցին կայ՝ այսպէս իմա. զի ոչ ամե
 նակին ՚ի ճնութե եմք ոպ հրէայքն,
 108 և

և ոչ բոլոր առաք զկատարելու ի
որպէս հրեշտակք. այլ ի միջոցին
կամք դեռևս: ոմն եղել է, և ոմն
լինելոց է: զի ոմն հինն նորոյս էր
պատկեր, այսպէս և նորա՝ հանչ
դերձելոյն է:

 արկաւոր համարիմ և զայս
խօսկ տեսանել թէ՛ ընդէ՛ր
զերկու ճրագալոյցսն կամք մինչև
յերեկոյն և ապա խթիմք բաց ի
մայ: Լ՛աւջին՝ զի նաւակատիք է
և յիշատակ նորոգման մեր: և ըզ
նաւկտեաց խորհուրդդ ասացաք:
Լ՛ըրկորդ՝ զի նախատօնակ է ծը
նընդեան և յարուէ, ո՛չ է պարտ
ընդ այլ պահոցն հաւասարել:
Ոմն յորժամ գայ կարնիտ թագա
ւորին, և աւետէ զվաղունէն դա
լուստն, և հրամայէ կազմել զգա
հոյս, և զարդարել զառագաստն,
և պատրաստել զպալատ թագաւնո
րին, և քօղ հարսնութե արկանել

Թագուհոյն, յայնժամ՝ ի բաց ձը
 դեն հարսն և սպասանորքն զամ
 տխրութի. և նախ պատրաստեն
 զամենայնն ընտրեանոյն. և ապա
 պատուեալ զաւետանորն՝ առնեն
 խրախուի նմա. բայց ոչ զկատա
 րեալ հարսանիսն, զի այն՝ ի գալ
 Թագանորին լինի: Եւ զայսմ
 օրինակի՝ ճրագալոյց օրն՝ կարա
 պետէ ծննդեան և յարութեան
 ան. զի այլ օր ոչ կայ ճար մտա
 նել իմէջն. այլ այն օրն՝ զվաղիւն
 կամի ծնանիլ յոր հասանելոց է
 Թագանորն մեր: Այսպիսով նախ
 սկսանիմք ի հոգեւոր պաշտօնն և
 յընթերցմունքն, և գան մարդա
 րէքն ու նախագուշակ և վկայեն
 և աւետեն մեզ: Եւ այդպիսի
 նեալ հինն ընդ նորս՝ իմիասին տօ
 նախմբեմք: Եւ մինչ հոգեւոր
 խրախճանութիւնն աւարտի, ա
 պա եւ զմարմինս ոչ զըկեմք՝ զի
 եղ

եղբարք են . այլ ՚ի մարմնաւոր սե
ղանոց վայելեմք առանց մնոյ :

Լ յապէս ասելով թէ՛ ոչ ՚ի սուգ
և ՚ի պահք եմք ուն յերէկն և յե
ռանդն , և ոչ զկատարեալ խրա
խուծիւն առնեմք ուն ՚ի վաղիւն

ի գալ արքային . այլ կամք ՚ի մէջ
պահոցն և ՚ի մէջ կատարեալ խը
րախուծին : Օ ի թէ զայս՝ կե
րակրով ոչ նշանակեմք , ապա այլ

իւնիւիք ցուցանի յայտնապէս :

Լ թէ ասեն՝ թէ զսօնն կերակ
րով ոչ է պարտ պատուել , ապա
և յարուծին և ծնունդն են կա
տարեալ սօնք մեծամեծք , ընդէր
ոչ պահզք սահմանեցաւ առնել :

Վ գու՝ զուղտն կլանես , և ըզ
մեծղուկն սկսանիս քամել :

Դ արձեալ յերեկոյին խթմեք ,
զի սկիզբն է վաղոճեան աւուրն
և ոչ է ՚ի պահոցն . քանզի՛ ստեղ
ծիչն աւուրց և ժամուց՝ ՚ի յա

և ուրս արարչութե՛ն՝ զերեկն եդ
 սկիզբն աւուր եկեղեցւոյ և ոչ
 զվաղն, որպէս ասէ գիրն. և եզե
 երեկոյ և եզե վաղորդայն օր մի.
 Բայց զկատարեալն ոչ առնեմք.
 մի վսայն, զի զօր միաշաբաթուն՝
 ՚ի շաբաթուն և ՚ի պահոցն բաժա
 նեմք, և մի՛ զի զյարուցէլն գեռ
 չեմք տեսեալ. Լորբ լուսանայ ը
 արեւադալն, և գնամք ընդ մարիա
 մու ՚ի պարտեզն և տեսանեմք ըզ
 գերեզմանն, ապա երևի մեզ յա
 ըուցեալն և հաւաստէ և ցուցա
 նէ զյարութիւնն իւր.

Ս քորոյ անտանելի խնդութիւն ը
 ցեալ՝ հնչեմք զերգ յարունն. և
 նախ հոգւով ՚ի հոգեւոր սեղանն
 հպիմք, և ապա մարմնով ՚ի մարմ
 նաւորն. և ուտեմք զգառն ՚ի յիշա
 տակ երկնաւոր գառինն. Ար է
 օրհնեալ յաւիտեանս
 ամէն.

Լ

*Վալուխ Աւթերորդ:

Աւթերորդ Չեւեւրի՝ Յաւիտ Գծի
Դնին Նաւերեան և Յայտնութեան:

Արքայ-Տեւեան շէշ Երեւնի Դիւսման անուան
տեւեան և Նաւ Երեւեան տեւեան ի Գիւտի
Բերի տեւեանհինգ շէշեւեան, և յաւելորի
էջ շէշեւեանիւն. Նաւ շէշեւեան որ եւթ
տեւ շէշ՝ ի Երեւեան տեւեանհինգ:

Նիւերոյ Եւ Յաւիտի տեւեանտեւեան
եւհանգի շէշեւեանիւն:

տացէ զբան իւր՝ ոյք ա
ւեւորանեն զօրուք բազ
մաւ. ասէ եւապատիւն

Վաւիթ. Օ ի հոգին իմաստու
թիւ իջեալ յարարածս՝ բաշխէ ըզ
բան իւր ի բերան բանականաց.
Եւ առաւել որ բանին են սպասա
ւորք: Արու թիւորեալ բազմին
ի գագաթ լերին սիովի. և իշ
խանաբար մտօք՝ բաշխեն զբար
բառս իւրեանց որդոց մարդկան:

Բ

Բստ

Լսաորում պարծի և այն մարդա
 րէ . խօսէի զվկայութիս քո առա
 ջի Թագաւորաց և ոչ ամաչէի .
 Լսապէս և ես իսկ կացի Թագւոր
 'ի նմանէ 'ի վր լերին սիովնի սբյ
 նր՝ պատմել ինձ զհրամանս նր .
 Սոբորոյ աներկիւղ մտօք՝ համար
 ձակապէս գոչեմ առաջի ազգաց
 և ազանց և Թագաւորաց . և պատ
 մեմ զպատուիրան հրամանի ան
 իմոյ՝ զոր ընկալայ 'ի հարցն սբց .
 սկսեալ յառաքելոց անտի և յա
 ջորդաց նոցին հայրապետաց սբց
 ֆինչև ցմեզ . Որք ընկալեալք ըզ
 հրածորան բաժակն իմաստութե
 յամէնառատ հոգւոյն ան՝ Թագա
 ւորեցին 'ի տան նորուն . և կար
 գեցան հազարպետք անային խո
 րոցն . և եդին իշխանաբար 'ի վր
 մեր ոչ անցանել կամ կոխել ըզ
 սահման օրինաց իւրեանց . այլ
 կալ մնալ յամենայնի գրեալսն .
 114 և

և որ ոչ կացցէ՝ նզովեալ եղիցի .
 Լ՛րդ եկ իմաստուն ճարտարա-
 պետդ՝ որ ամիս հաւանեալ ես
 քեզ և հաճեալ ՚ի բանս քո . որ
 ըստ հայրանախատն քամայ՝ ծիծա-
 ղեցար ՚ի վճ հարցն քոց . և նման
 եսաւայ Թողեալ զազատութիդ՝
 ծախեցեր զանդրանկութիդ ընդ
 անարգ ոսպնաթանի . ստացար ըզ
 ծառայական բարս . Յառաջ մա-
 տիր արձանացիր առիւ . զի և ես
 որպէս զըմբիշ անպարտելի ախոյա-
 նամ քեզ . Աստի՞ ուսար զայդ
 սահման . յուժմէ՞ առեր զայդ
 կարգ օրինի . Ո՞ւանդեաց քեզ
 տօնել զտօն աւետեցն գաբրիէլի
 առ կոյսն՝ իմարտի քսան և հինգն .
 և զծըննդեանն՝ ՚ի դեկտեմբերի
 քսան և հինգ . և զմկրտուին յուշ
 վարի վեց . Ճանիծելոյն արտեմո-
 նէ՞ . որ լի էր ամ անհնարին հեր
 ձուածով . և կամեցաւ աղարտել

զճմարտութիւն զոր յառաքելոցն
 հաստատեցաւ. Լ'որդ պարտ է թո
 Ղուլ զառաքելական պատճէրն՝
 որ 'ի սրբոյն Յակովբայ, և ջրել
 զաւետարիչն Վուկաս, և առոտն
 հարուլ զանպարտելի ախոյեանն
 հաւատոյ զԵրեմիայ երուսաղէմի
 հայրապետն, և գնալ զինի ձայնին
 արտեմոնի. Եւրէ կոյր կուրի ա
 ռաջնորդել. և որ հետեւի՝ ոչ ան
 կանի 'ի խորխորատ անզերծանել
 լի. ուն և այժմ տեսանեմ զձեզ.
 զի ուր արտեմոն է՝ և հետեւողք
 նորին անդ ժողովելոց են.
 Եւրէ արտեմոնս սյս. մի թէ ան
 գիտանամք. ոչ տշակերտ աղան
 դոյն թէ ոգորիտի՝ որք մարդ սոսկ
 ասացին զքս. և յետոյ սրբութիւն
 արժանացեալ անպին փառացն.
 Վորոց զաղանդն՝ յետ եօթա
 նասուռնէինն ամի՝ նորողեաց պո
 ղոս սամոստացի. և ապա նեստոր

անտիոքացի՝ զորոյ և զԺամանակն
և զտեղին ևս ցուցից ։

() այս արտեմոն՝ ոմանք ասացին
աշակերտ լինել () յովհաննու
աւետարանչին ։ որք ստէն ամե-
նեին ։ Լ՝ յլ էր սա՝ ի Ժամանակս
կոմիդեայ կայսեր ։ յորոյ աւուրս
և երանելին Լեկտոր՝ ունէր զա-
թոռ հայրապետութեն հռովմայ
Լա՛ւ ի յարուէն քի մինչ ի տասն
ամն կոմիդեայ՝ էր ԺՅԴ ամբ ։ և
յաւետրնչէն յովհաննու՝ Ժամ
զի () յովհաննէս՝ յետ ՅԷ ամի չար
չարանաց տն փոխեցաւ ։

Լ՝ որդ յայսմ Ժամանակի երևեցան
Թէոդորոս նախնի աղանդաւոր,
և արտեմոն հետևող նորին ։ որք
ջանային բառնալ զառաքելոց է-
դեալ սահմանն ։ և եդին ընթեր-
ցունած ըստ չարամիտ բարուց իւ-
րեանց ։ Որոց ի վր յարուցեալ
հոգւով սրբով երջանիկ հովիւքն՝

Ա եկտոր՝ որ երեքտասան էր ՚ի
 սրբոյն Պետրոսէ առաքելոյ, և
 Օ եբերիանոս եպիսկոպոս, և շի
 ջուցեալ եղծին զչարն զայն և ՚ի
 բաց բարձին, և եկաց խաղաղու
 թին զամս չԹ. Լ ճ ապա երևել
 անիծեալն պօղոս սամոստացի ան
 տիոքու պատրիարքն. որ չարաչար
 եբաց զբերան իւր լի՝ հայհոյու
 թք և հերձեաց զճշմարիտ մար
 Դեղութի որդւոյն ան. Լ ճ ասէր
 զմարիամ մարդածին. և զծնեալն
 ՚ի նմանէ՝ մարդ սոսկ. և յետոյ
 զածուծին իբր ՚ի տաճարի՝ անդ
 բնակեալ. և ինքն՝ մարմին ապա
 կանացու ախտաւոր մեղանչական
 ուն հասարակաց մարմին. Ս ա վե
 րըստին կարգեալ զարտեմոնին,
 կամեցաւ եղծանել զառաքելա
 դիր ընթերցուածսն. և եղև իւր
 ռովութիւն մեծամեծ և աղմուկ
 շփոթի Ը ամ աշխարհ. և ոչ դա

դարեաց մինչ 'ի Վիւրեղ աղէք-
 սանդրացի։ Որ արար զերրորդ
 ժողովն յեփեսոս վսնեստորի ա-
 նիծելոյն։ Լբարձան ամ ընթեր-
 ցունածքն յակովբայ յամ եկեղե-
 ցեաց։ Լ միայն պահեցան յեգիպ-
 տացւոց աշխարհն յառաջ ժամա-
 նակօք 'ի վանք սրբոյն լնտօնի՝
 հրամանաւ երանելոյն լթանա-
 սի։ որ յետոյ բերաւ յերուսաղէմ
 և վերստին հաստատեցաւ։
 Եւսկ 'ի հայոց՝ ոչ կարացին ջրել
 շառաքելականն և մուծանել զար-
 տեմունին։ վս որոյ և գրեցին բա-
 ղում թուղթս 'ի հայս։ Պետրոս
 Գաղայ եպիսկոպոս՝ և լկակ մե-
 լիտինոյ՝ և զգուշացուցին։
 Եւսկ յետ Վիւրղի՝ եկաց ճշմար-
 տութին զամս երեսուն։ Եւ 'ի
 վախճանելն թէոդոսի փոքու, և 'ի
 թաղաւորելն մարկիանոսի, յերկ-
 րորդ ամին սորա եղև ժողովն քաղ-
 կե

Կեդոնի . և վերստին նորոգեալ
 հաստատեցաւ չարն արտեմոնի և
 ելից զամ աշխարհ . և ահա դեռ
 ևս կայ և ըմբռնեալ ունի զազգս
 և զթագաւորութիս բազումս ,
 Սիտեմ զի պատճառելոց ես առ
 այս՝ եթէ հաւատ յեջմ սկսաւ ,
 և ամ կարգ 'ի հռոմ հաստեցաւ .
 զի գլխաւորին Պետրոսի որ վէմ
 կոչեցաւ 'ի տնէ՝ աթոռ է , նախ
 նոքա ընկալան և հաստատեցին ,
 և ապա հռոմք : և մեք 'ի գլխա
 ւոր աթոռոցս ուսանիմք այժմ .
 Ս'վ թշնկան՝ նոքա սակաւ ինչ
 պատճառ ունին զոր ասացից
 բայց հռոմն և դու՝ զինչ ունիք
 պատճառ : Եղէմացիքն՝ 'ի սրբոյն
 Յակովբայ մինչև յոբնաղ քառա
 սունկերկու պատրիարգ՝ մերով
 ընթերցուածովս վարեցան ,
 Եւ ըստ սբյն յակովբայ՝ յունվարի
 վեցն տօնեցին զտօն ծննդեանն
 և

և յայտնութեն 'ի միում աւուր .
 ուն գրեաց 'ի հայք՝ մակար եղէմ
 հայրապետն . Խսկ յոբնաղ քաղկե
 դոնիկ եղեալ՝ զարտեմոնին ընկա
 լաւ . Բայց գրեաց մակար 'ի հռո
 մայ պապն , թէ օրէնք 'ի սիովնէ
 ելցեն , և բան տն յերուսաղէմ .
 Սեք եղէմացիքս՝ չեմք կարօղ
 ըստ գրեցելոյն յակովբայ յունկա
 րի վեցն 'ի միում աւուր տօնել
 զերկոսին տօնսն . զի հեռի է յոր
 դանան 'ի բեթղէհէմ . և ոչ ժա
 մանեմք անդից անդ . Եւ պա
 տասխանի լուաւ 'ի հռոմայ թէ՝
 մեք 'ի դեկտեմբերի քսանևհինգ՝
 տօնեմք ծննդեանն . զի յայնմ ա
 լուր 'ի հեթանոսութեն՝ տօն էր
 արեգական և հարսանիս ամբողջի
 տեայ . զի տիւն սկսանի 'ի գիշե
 րոյն առնուլ զմասունսն , և Պետ
 րոս առաքեալն ոչ կարէր դադա
 րեցուցանել զհին սովորութիւն .

Վս այնորիկ հարկեցաւ զնոյն օր
 տօն կարգել իմանալի արգելանն .
 այսինքն ծննդեան Թն . որ զիմա
 նալին խաւար՝ եբարձ յաշխարհէ .
 արդ թէ և դուք այլ ընդ մեզ տօ
 նէք՝ չէ՛ ինչ վնաս . զի պարտ է
 շտնօրինական տեղիսն յիւրաքան
 չիւր աւուր պատուել . Եւ յայս
 մանէ համարձակութիւն առեալ՝
 յեէմ՝ այնպէս կարգեցին տօնել .
 Եւ արդ հռօմայեցիքն զայն ունին
 սովորութի և պատճառ զոր ասա
 ցաք . և Վս հին և բուն սովորու
 թիւն ոչ կարացին բառնալ զտօ
 նախմբութիւն . այլ ՚ի հարկէ հա
 զիւ յայս ածին զբռնաւոր ազգն
 Քռանկաց . և փոխեցին ՚ի ծնըն
 դեան տօնն . և այս՝ սովորութի
 մնաց առ նս . և եէմացիքն՝ շտնօրի
 նական տեղիսն ունին պատճառ .
 և Վս պատուելոյ զյորդանան և
 զբեթլէհէմ՝ այնպէս կարգեցին .

ԼճԻ Թէպէտ նոքա զայս արարին,
 այլ՝ այլ աղգաց և աշխարհաց ոչ
 եդին սահման զնոյն կարգ առ-
 նել և զառաքելականն եղծանել,
 դու Ըէր այդպէս առնես. զինչ
 ունիս պատճառ զայդ առնելոյ,
 Տնեղբայրն յակովբ՝ որ Քի ծը
 նընդեանն ականատես և սպասա-
 չոր էր, գրեաց զընթերցունածան
 և կարդեաց նախ զճննդեանն եր-
 կոտասան ընթերցունած. և գրեաց
 յունվարի վեց լինել. Լճ ապա
 ըզքառասներորդ պահոցն՝ չո-
 րեքշաբաթուն և ուրբաթուն.
 և ապա զյարութեան երկոտասան
 ընթերցունածան. Խսկ երանելին
 Սիւրեղ եղէմացին՝ ՚ի վերայ նր
 չիմանն եդիր զայլսն և ելից զըն-
 թերցունածն. և այսպէ գրեաց Թէ
 ՚ի դեկտեմբերի քսան և չինգն,
 տօն է՝ Վաւթի և Յակովբայ
 Լորդ՝ այս յակոբայն և կիւրղին.

Ի այց մեք տեսցուք թէ զի՞նչ
 ասէ աւետարանագիրն . (Ետ
 վեցերորդ ամսեանն եղիսաբեթի՝
 Գալ Տրեշտակապետին առ կոյսն
 և աւետել . Լա՛ւ արդ՝ յորո՞ւմ ա
 լուր էր յղութի եղիսաբեթի .
 Լ՛յսպէս կարգեալ էր յօրէնսն
 Ս՛ովսէսի . Թ՛շրին՝ եօթներորդ
 ամիս է եբրայեցւոցն . և եօթնն
 ամ՝ պատուէր ՚ի մէջ իսրայէլի .
 Ս՛նայսորիկ զթշրինի մին օրն սբ
 կոչէին՝ շաբաթ և նուիրեալ ան .
 և զտասն՝ տօն քա՛նութե և յիշա
 տակ որթագործութեն յանապա
 տին . և այն օր՝ մտանէր քահա
 նայապետն ՚ի սբն սբգ . և հինգ օր
 տօնէին զքա՛նութեն . և ՚ի ԺԼԵ
 Թշրին՝ տօն էր տաղա՛ւարահարացն
 եօթն օր . ՚ի յիշատակ քառասնա
 մեայ տաղա՛ւարօք բնակելոյն յա
 նապատին . Լ՛րդ ՚ի Թշրինի ինն՝
 Ժողովէին ամ ցեղքն երկօտասան՝

ի մի ամենից ՚ի վեր մինչև ցհա-
 րիւր ամեանսն. և ՚ի տասն երորդն՝
 սկսանէին ՚ի տօնն. և () պարիա
 քնյապետն՝ եմուտ յառաջին օրն
 ՚ի սբն սբց. և լուեալ զբարբառ
 հրեշտակին պապանձեցաւ .
 Լ՝ րդ՝ մի թէ քնար էր նմա, ըզ
 տօնն և զայն ամ անհամար ամ
 բոխն թողուլ երթալ ՚ի տուն իւր
 ՚ի լեռնակողմն. () ուկաս յայտնի
 ցուցանէ ասելովն. Իբրև լջան
 աւուրք սրբուէ օրինացն, գնաց
 զաքարիա ՚ի տուն իւր ՚ի լեռնա-
 կողմն. Որ էր սրբուէ աւուրքն,
 հինգ օր քաւութեն, և եօթն օր
 տաղաւարահարացն. որ լինի եր-
 կոտասան. Որ էր սկիզբն տօնին
 ՚ի թշրինի Ժ, և ՚ի սեպտեմբերի
 քսան և եօթն. և տօնին կատրուի
 ՚ի թշրինի քսան և մէկ, և ՚ի հոկտեմ-
 բերի ինն. Լ՝ հա՛ աստ լջան ա-
 լուրք սրբուէ ըստ անտարանջին.

և ապա գնաց քահանայապետն 'ի
 տուն իւր . և յայնմ գիշերի յը
 ղացաւ կինն նորա՝ որ էր Թշրինի
 քսանեւերկու, և հոկտեմբերի Ժ,
 Լըն աստի յնջ Թուեա՝ վեց ամիս՝
 և լինի աւետիքն յապրիլի վեց,
 և նիսանի տասնևվեց, և անտի յա
 ռաջ Թուեա՝ ինն ամիս և հինգ օր
 ըստ սահմանի անդրանկացն . և
 լինի ծնունդն 'ի վեցն յունվարի՝
 և 'ի մինն տֆէթ ամսոյ :

Երդ զաւետարանիչս Ղուկաս՝
 և զառաքեալն Յակովբ որ եղ
 բայր տնն և սնուցիչ, (և յորժամ
 գնաց յովսէփ յաշխարհագիրն՝ սա
 զմանուկն ուսով բարձեալ զկնի
 տարաւ) աղարտեղ կամիս . և զսո
 ցա գրեալսն որ ոչ էր 'ի մարդկա
 նէ այլ 'ի հոգւոյն սբյ՝ եղծանէս :
 Ո՛վ հակառակ ճշմարտութեն. մինչ
 չև յերբ Զանաս. մինչև յերբ ոչ
 ամաչես : ահա՛ այս 'ի ծննդեանն

չաստատութիւնսկ մկրտուեն,
 ինքնին ամազգ վկայեն յունվա
 րի վեց լինել. և յայնմ աւուր տո
 նեն: Եւ գրէ յակովբոս՝ ինմին
 աւուր լինել զԺնունդն և զմկր
 տութիւնն: () Ի յորում աւուր
 ծնաւ՝ ինմին աւուր մկրտեցաւ:
 Եւ եր պատկեր աւուրն՝ ի հինգ
 շաբաթօջ: Եւսկ աւետեացն՝ ի չո
 րեք շաբաթօջ: Եւ զայս ևս հաս
 տատէ զուկաս ասելով, եթէ ()
 եր ամաց երեսնից. սկսեալ ի ծը
 նընդենէ անտի մինչև ցմկրտու
 թին. և ճառէ զմկրտութենէն:
 Եւ ըրդ՝ ամք ծնանելոյն տն՝ յուն
 վարի վեցէն սկիզբն առնու, եւ
 գայ մինչև ցվեցն յունվարի. և
 ապա բովանդակի մի ամն անթե
 րի. և այդպս համարէ զերեսուն
 ամն, և լինի աւարտումն նմանա
 պէս ի վեցն յունվարի: Եւ պաթէ
 ըստ յունաց թուեն ի տարոյն եր

կոտուսան օր պահաս գայ՝ ԼճԹէ
և մի օր պահաս գայ՝ ոչ տարին լի,
այլ Թերի լինի, զի Թէ այս օր հը
նար էր՝ զհինգ օր աւելեացն ՚ի
տարին ոչ էին հաշուեալ :

Լճ աւետարանից՝ ոպ զվեցերդ
ամիսն հաւաստեաւ գրեաց ա
ռանց ամ կարծեաց , այսպէս և
դերեսուն ամն լի և անթերի հա
մարէ . որև ամ ստուգուեամբ
լինի ՚ի վեցն յունվարի մկրտուի
մն . Լճա այսօրիկ՝ առաքելոց
և աւետարանչաց դրեալքն :

Այլ կայէ և սմին Վրիդոր ամա
բանն ՚ի ծննդեան ճառին ասե
լով, այսօր ածնէ Նննդեան և
Յայտնուէ մն . Լճ երանելին
հիպոդիտա ասէ՝ սրբաբանի ծը
նունդ և մկրտուի մն . գլուխք
մի ըստ աւետեացն յիշատակի :

Ոննամսեայ ծնեալ մորն իմ, և է
րեսնամեայ մկրտել ՚ի նմին աւուր :

Ըստ զուկայ աւետարանին թէ՛ և
 Յէր ամաց իբրև երեսնից սկը
 սեալ Վս զի աննման էր յայլում
 աւուր ծնանիլ բանին այ՛ և յայ
 լում աւուր մկրտիլ Լճ պքան
 չելին Լճիբեմ ասէ յերգս շարա
 կանաց զոր ինքն իսկ արարեալ է
 քսան գրի հաստատեալ է ՚ի գլուխ
 անուն քո ՚ի տասն լուսնին՝ հաս
 տատեալ է ամիս քո յապրիէլի
 վեց՝ յղութի քո և զվեց դէմ
 աշխարհիս՝ ուրախ արարեր ծնա
 նելով ՚ի վեցն յունվարի

Եւնդանանիոս կիլիանու եպիս
 կոպոսն գրէ ՝ արդ աւետիքն՝ ՚ի
 վեցն ապրիլի եղեն և ՚ի վեցն յուն
 վարի՝ ծնունդն ՝ ըստորում պատ
 շաճիս () ի յորում աւուր ծնաւ
 Ը շրջագայութեան երեսուն ա
 մացն ՝ ՚ի նոյն աւուր մկրտեցաւ
 զի յետ երեսուն ամի՝ միացոյց ա
 լուր ծննդեանն զօր մկրտուեն

Ի սկ մերն Լուսաւորիչ՝ զՃմա
 ռիտ աւանդունն որ յառաքելոցն
 առնա հասեալ էր և նիկիայի ժո
 ղովոմն հաստատեալ զայն անշարժ
 կնոնաւ օրինադրեաց հայաստան
 եկեղեցոյս և այլ ոչ փոխադրե
 ցաւ մինչ ՚ի ժամանակս հերակլի
 կայսերն և եղբի կաթողիկոսի
 որ յանձն էառ զքաղկեդոնին
 Լաւ եկաց ութսուն և հինգ ամ
 ՚ի ժամանակս վեց կաթողիկոսաց
 Լաւ ապա Յօհան օձնեցի երև
 եալ հայրենի ուղղափառութիւն
 եբարձ զխմորն եղբայ և հաստա
 տեաց վերստին յիւրում կարգին
 և կայ անխախտ մինչև ցայսօր
 Լորդ ով դու՝ սուրբն Վրիգոր
 և զիւրսն յամօթ առնես
 Եղբօրէն տն ոչ ամաչես
 Օ աւանդանիչն առ ոման հարուս
 Օ կիւրեղ և զայլ բազմութիւն
 հայրապետացն որ մինչ ՚ի Սակար
 Կամ

կամ Յօբնաղ անարդեմ, և այդ
 ամ փոխան արտեմոնի և պօղոսի
 և նեստորի և քաղկեդոնի հաւա
 նելոյդ: Օ ի՞նչ յաճախեմք ի
 բանս: Պառ՝ որում հաւանեցար՝
 նոցին և մասնակցեսցիս. և մեք ղ
 որում հետեւիմք՝ նոցին հաղորդես
 ցուք: Լա՛ւ քի՛ այ մերոյ փառք
 յաւիտեանս ամէն:

Ամեն իմաստասիր զիսկ իմաստասիր զիսկ իմաստասիր զիսկ

* Պաշտօն Տասն երորդ:

Տան երորդ Ձեռնդ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ
 որ հաւանայ ինչ և իմանայ զիմանալ
 հաւան: Օ գառն շաղկապ, և շաղկա
 փան, և շաղկապ որ է հազեհանգիստ:
 Լա՛ւ որ յօհաննէս իման և լա՛ւ
 շեյոյ շեյոհան լինի:

Ճ եկի լուծանել զօրէնս
 կամ զմրդրէս, այլ ընդ
 ասաց տէրն ի հրապարակս
 հրէիցն: Օ ի օրէնքն ոմ տղայոց
 տուն

ԹՈՒՆ մեզ ՚ի յուսումն առ ՚ի դաս
 փարակել, և աւետարանն որոյ
 կատարելոց առ ՚ի փրկել և յազա
 տեցուցանել, Վարձեալ՝ օրէնքն
 ույ ծառայի եդան, և աւետարանն
 ույ որդւոյ և ազատի. զի գիրն՝
 Թանջէ և սպանանէ ույ զծառայ,
 և հոգին՝ կեցուցանէ և արդարա
 ղուցանէ ույ զորդի. Լըդ՝ մեք
 կրկին ունիմք տեսակ. ոգի, և
 Դարմին. Լը թէպէտ հոգւով ա
 զատ եմք ըստ աւետրնի շնորհացն,
 այլ մարմնով ծառայ եմք ըստ օրի
 նացն ծաբարձութե. զի թէպէտ
 այժմ որդէդրեցաք, այլ ՚ի ներքոյ
 հրամանի կամք մինչև ՚ի ժամ կա
 տարելութեն, Լը կատարելու
 թիւնն է՝ մինչ ՚ի չափ և ՚ի հասակ
 դամք. և այս ՚ի հանդերձն լինե
 լոց է յորժամ ՚ի բաց մերկանամք
 զայս. այսինքն յորժամ ընկղմիցի
 մահկանացուս յանմահն. Լը զայս

'ի Պօղոսէ պարտիմք ուսանել որ
 ասէ՝ թէ ցորքան ժամանակս ժա
 ռանգն տղայ է՝ չէ՛ ինչ առանել
 քան զԺառայն . այլ ընդ հաղարա
 պետօք է և ընդ գաւառապետօք
 մինչև 'ի ժամանակակէտ հօրն .
 Լաւ ո՞ր է հայրն մեր՝ քն : Լորդ՝
 որքան 'ի մարմնի եմք, մեղքն միշտ
 զինեալ է յանդամս մեր . ո՛չ կա
 րեմք նման հօրն լինել . այլ կարօ
 տիմք օրինաց և պատարագաց և
 ասպաշխարութեան յետ աւագա
 նին մաքրութեան : Իսկ յորժամ
 ելանեմք աստի՛ յայնժամ մեռանի
 մեղքն 'ի մարմինս մեր . և ամ շարժ
 մունք ախտաւորք խափանին 'ի
 մեզ . ապա 'ի մեծի նորոգմանն ,
 նմանիմք հօրն մեր և այլ ո՛չ կարօ
 տիմք օրինաց : Լ՝հա յաղագս սյ
 սոցիկ սահմանեցաւ յեկեղեցի կա
 նոնաւ՝ պատարագ և ողորմութի
 և զենմունք 'ի պէտս աղքատաց

և կարօտելոց . Ս քորոյ և երա-
 նէ տրն յաւտրանին զողորմածսն .
 Լ ճ առաքեալքն շրջէին և վաս-
 տակէին ձեռօք , և ողորմութիւն
 ժողովէին և առաքէին յեղէմ 'ի
 պէտս աղքատաց նոր հաւատա-
 ցելոցն . որոց տընտես կարգեցին
 զեօթն սարկաւագունսն .
 Լ ճ զայս վ քէր առնէին , զի ըզ
 կամս այ առաւել նք ճանաչէին .
 և գիտէին զի մեծ էր այս բարե-
 գործութիւն առաջի այ քան զայլ ա-
 ռաքինութիւն . զի առաքելական էր
 գործն և հաւասար առաքելութե-
 շնորհին . () որ և զայս իսկ կանո-
 նաւ օրինադրեցին եկեղեցւոյ . ոչ
 զայլ ինչ հոգալ , բայց միայն զաղ-
 բատս . և զայն 'ի հաւատացելոցն
 առնուլ . զի հրամայեցին տասա-
 նորդս տալ այ յամ ընչից իւրեանց
 'ի ձեռս քահանայից՝ զերախայրիս
 կալոց և հնձանաց , և զհաս տալ

կենդանեաց և մեռելոց, իսկ զի
 ոչ կամեցան առանց օրհնութեան
 սոսկ իրս մատուցանել յեկեղե-
 զի՝ որպէս հեթանոսաց. այլ զամեն
 սրբել օրհնութե՛ք՝ ի ձեռն քահա-
 նային, և ապա նո՛ւիրել այ. և կար
 գեցին կանոնեցին հոգւովն սբվ
 զօրհնութիս սերմանց և շեղջի և
 ննձանաց և հատի պատարագին .

ոպ գրեալ է ՚ի մաշտոցն .

Ի սկ վս անասնոց՝ սահմանեցին
 օրհնութիւն աղի . զի և նոքա մի՝
 զԵկեղին ՚ի նո՛ւիրմանէն այ. այլ
 ՚իպէտս պատարագաց ընծայիցին
 մատաղ տն . և բաշխեսցին ՚ի քաղ-
 ցեալս և յաղքատս . Օ որ և Յա-
 կովբոս եղբայրն տն որ էր առա-
 ջին պատրիարգ յղէմ՝ արար զօրհ-
 նութիւն աղի ՚ի տօնի վարդավա-
 ռին յանտիոք մայրաքաղաքի .

Աւր և սեղան կանգնել և զառա-
 ջին պատարագն արարեալ ՚ի նմին

ԲԱՆՈՒՐ . Լ զքրիստոնէութե ա
 նունն հաստատել և զայս ցուցա
 նէր երանելին Յոստոս՝ որ մի էր
 եօթանասնիցն . Իսկ յետ ժամա
 նակաց՝ դրեթէ երեքհարիւր ամաց՝
 յորժամ գնաց սբ Լուսաւորիչն
 Վրիգոր՝ ի հռոմ հանդերձ Տրր
 դատաւ առ անժապսակն Կոստան
 դիանոս , յայնժամ սբն Սեղբես
 տրոս և Վրիգոր՝ այլօք եպիսկո
 պոսօք նորոգեցին զօրհնութիւն
 աղին որպէս առաքելաւանդ պա
 տուէր . զի յոր ինչ խառնեցի ,
 սրբեցցէ ի հեթանոսական պըղ
 ծութեանցն . Լ կարգեցին զայս
 ընդ ամ աշխարհ .
 () անականն և զագաբն ո՞ սահ
 մանեաց՝ որ է հոգէհանգիստն՝
 ոչ առաջին հայրապետն հետեօղք
 առաքելոցն . () որոց զկանոնեալ
 օրհնութիւն աղի՝ Թարգմանեաց ե
 րանելին Սահակ հայրապետն մեր
 136 Լ

Լ Ս' եսրովք, Լ ճ զազաբն՝ սբն
Լ փրեմ ասորի արար ինիկոմի,
դիա քաղաքն՝ յերկրորդ ամի հայ
րապետութեն իւրոյ. զոր զազար
Թարգմանիչն եբեր ի հայս :

Ս սորոյ և պինտ կանոնաւ կար
գադրէ յեկեղեցիս հայոց Յօհան
մանգակունի ի յիւրում սահմա
նադրութեն : Սուրբն Սահակ՝
յիսուսն հինգ գլուխս կարգեց.
և վս ազաբիդ հրամայէ կատա
րել ի վանս և յաշխարհի երի
ցանց՝ ի քառասուն երդ բանին. և
ի քառասուն և մէկ, և ի քառասուն
և երկու, և ի քառասուն և երեք,
և ի քառասուն և չորսն : Լ ճ հրա
մայէ ի տօնին յովհաննու և վար
դավառին և յամ գլխաւոր տօնսն
առնել ադաբս : և ոչ առանց ա
զաբացն կատարել շտօնն :

Լ սկ որ ի խաչօրճնէքն և յեկե
ղեցօրճնէքն զերմունք լինին,

ցուցանեն մեզ առաքելական կա-
 նոնքն թէ կարգեցին առաքելքն
 և եդին հաստատութիւն. եթէ յոր
 ժամ սեղան ուղղեն կամ աւա-
 ղան, կամ խաչ կանգնեն՝ մի՛ իշ-
 խեսցեն առանց ժողովոյ և առնց
 ղենմանց կատարել. Լճ մերն ա-
 ռաքեալ Սաղէոս՝ գրէ կանոնս
 յուռհա քաղաքի՝ գլուխս ին .
 և ասէ յութ երորդ գլխին .
 Յորժամ հաստատէ եպիսկոպոսն
 զսեղանն, արժան է ի նմին աւուր-
 ղենմունս առնել վասն այ. զո՛ւա-
 րակս և նոխազս և ոչխարս՝ որո՞յ
 Սողոմոն արար ի կատարման տա-
 ճարին . և հոռոտեցա՛ւ տը ի հոռ-
 անուշից. Լճ զայս ոչ եթէ ան-
 խորհրդաբար սահմանեցին առա-
 քեալքն և հայրապետքն, այլ յա-
 ռաջին արդարոցն և յօրինացն այ-
 ուսան և կարգեցին . Լճ աղն՝
 զառաքելոցն ունի խորհուրդ .

ոպ արն ասաց՝ դո՛ւք էք աղ երկ
 րի։ և անբան կենդանիքն՝ զհե-
 թանոսաց։ Լճ ոպ աղն օրհնուե՛-
 րբէ զանասունն և նո՛ւիրէ այ,
 այսպէս և բանք առաքելոցն յամ
 աւուր սրբեն զմեզ յանբնական
 գործոց անմաքուր, և նո՛ւիրեն
 այ պատարագ կենդանի բնաւոր
 րբ և հաճոյ։ Լճ տես զի սուրբ
 Վրիգոր լուսաւորիչն գրեալ է
 յիւր կանոնքն՝ որ քսան գլուխ է՝
 թէ միս առանց աղի օրհնութեան
 մի՛ ուտիցեն։ և որ պիղծ համարի
 զմիս և ո՛չ ուտէ, նշովեալ եղիցի։
 Լճ թէ դու զարջառն և զոչ
 խարն ո՛չ լուսնիս պատարագ,
 և զմատաղն անկարգ ասես և խո
 տես, ապա պա՛րտ է և զայլ նըւ-
 էրսն որ յամ պտղոց և արդեանց
 այ տան և յեկեղեցի ընծայեն,
 խոտել և խափանել եւ՛ արտաքս
 մերժել։ Ո՛չ զհացն և զգինին՝ ի

սեղանն հանել, և ոչ զձէթն յօ-
 ծումն օրհնութե կարգել. զի այն
 բանն որ զայդ օրհնեաց և ընկա-
 լաւ, զանասունսն ոչ պիղծ ասաց
 այլև զայն ևս առաւելապէս օրհ-
 նեաց և խնդրեաց պտրագ 'ի նա
 հապետացն. և օրինադրեաց մով
 սէսիւ հանապազ 'ի խորանին զո-
 հիւք մատուցանել պատարագ.
 Լ. րդ. Թէ ստեղծօղն սրբեաց և
 օրհնեաց ըստ գրեցելումն և ին-
 քեան հաճոյական պատարագ ըն-
 կալաւ, դու ո՞վ ես որ արհամար-
 հես և խոտես. յաւելուա՞ծ առ-
 նես 'ի վրայ և կոխես զարարչա-
 կան հրամանն: Լ. րդ. այսոքիկ 'ի
 նորոյս քեզ վկայութիք. բեր և
 զնոցն տեսցուք զբանս:

Դ. Բաշինն պատարագ յանասնոց՝
 հաբել մատուցանէր այլոր
 դուլէր պօղոս՝ հաբել աւելաւ պա-
 տրագ քան զկայէն մատուցոնէր այլ.

Լըրկորդ՝ պատարագ հաճոյական
 'Նոյ մատուցանէր այ . զոր ընկա
 լեալ ուխտ խաղաղութե առ ազգս
 Դարդկան . և նշան յերկինս տայր
 նմա . Տես զպտուղ անբան պա
 տարագին . զի մինչև ցայսօր տե
 լեաց նշանն և կայ մինչև 'ի կա
 տարած աշխարհի . որ 'ի յամպս է
 րևի հանապազ Լըրկորդ՝ Լ. բրա
 համ մատոյց պտրագ այ յորժամ
 գայր 'ի կոտորածէ գողողգոմո
 րեանցն . որ և ընդ երեկս հուրն
 անցանէր ը մէջ անդամաթոճոցն .
 և ուխտեաց ան զուխտն աւե
 տեաց Լ. բրահամու՝ Թէ 'ի զաւե
 կի քում օրհնեսցին ամ ազգք .
 Տեսեր զպտուղ անբան պատա
 րագին . այս է որ այժմ վայելեմք
 զօրհնութիւն . Որում պողոս վկայէ՝
 () րհնեալ է ան և հայր տն մերոյ
 յի քի . որ օրհնեաց զմեզ ամ հո
 գեւոր օրհնութե յերկնաւորս 'ի քն .

ԼճԻ դարձլ ասէ՛ քս գնեաց զմեզ
 յանիծից օրինացն՝ եղեալ վս մեր
 անէծք. այսինքն՝ զի զանէծս օրի
 նացն՝ յօրհնութի փոխարկեաց ։
 Լ՝հա այս ամ՝ այն անբան պա
 տարագիւնն պտղաբերեցաւ և տը
 լաւ մեզ ։ Երձլ՝ աբրահամ զիսա
 հակ պատրիք մատուցանէր նյ. և
 ետ նմա տը՝ խոյ կախեալ զծառոյն
 սաբեկայ ։ Ընդէր յանբանից տը
 լաւ փոխանակ իսահակայ և ոչ
 խոտեցաւ. որ զայնքան անճառելի
 խորհուրդն յինքն ունէր ծած
 կեալ խոյն ։ Խահակ նոյնպ պատա
 րագ մատոյց. և զերկրորդ ուխտն
 աւետեաց ընկալաւ ։ Լ՝յնպէս
 և յետ գօտէմարտութեանն յա
 կովռ պատարագ մատուցանէր նյ,
 եւ զառաւել հաստատութեան
 ուխտն ընդունէր ։ Իսկ Սովսի
 սիւ օրինադրեցաւ գառն տարե
 լոր ի զատկին պատարագ մատու

անել այ. զի գառինն արեամբն
 ապրեցան յեդիստական անդրան
 կածախութեն. որով զսեամբքն
 սրսկէին. Լճ զայն՝ խորովեալ
 և յօտն և առանց ոսկր մանրելոյ
 ուտել. որոյ խորհուրդ տեսու-
 թեն անբաւ է. Լճ դարձել օրի
 սադրեցաւ՝ ոչխար և խոյ արջառ
 և երինջ և նոխազ, զանդրանիկն
 և զտարեւորն բաժին դնել այ.
 և ՚ի նոցանէ զոչ առնել ՚ի դրան
 խորանին որ վս քաւութե յամ
 աւուր, և արեամբ սրսկել զսե-
 ղանն, և ցանել առաջի սեղանոյն.
 և զայս ընդունէր ւծ և հաճէր.
 Վարձեալ՝ Սողոմոն յորժամ չի
 նեաց զտաճարն և կանգնեաց ըզ
 սեղանն և արար նաւակատիս և
 զոչեաց զոչ ան, ասէ գիրն՝ հո-
 տոտեցաւ ար ՚ի հոտ անուշից.
 և այսպէս օրինօք եկն այս մինչ
 ՚ի արն. Իսկ արն ՚ի տօնի զամսկին

'ի վերնատանն ուտէր զգառն . և
 յիւր խրճողն կերան աշակերտքն
 և կանոնեցին՝ առանց գառին ոչ
 առնել զզատիկն 'ի յիշատակ երկ
 նաւոր գառինն :

Եւ արդ' ովք ամահողք՝ զի՞նչ
 կամիս ասել . այս մատաղս որ
 յանուն այն ունէր և պատարագ
 մատուցանեմք , 'ի նահապետացն
 և յարդարոցն սկսեալ է : 'Ի մար
 գարէից և յօրինաց կատարեալ է :
 Յառաքելոց և 'ի հայրնոց սահ
 մանադրեալ է : և ոչ է մարդադիր
 օրէնք , այլ անձադիր : Եւ այս ամ
 զո՞հք և պատարագք՝ պողպատե
 ցին մեզ զորդին այն . որ եկն և
 փոխան անբան զոհիցն՝ զենաւ 'ի
 վերայ խաչին . և եղև պատարագ
 հօր 'ի հոտ անուշից : և զայլքան
 պարգևքս երկնաւոր՝ ետ մեզ երկ
 րաւորացս : Եւ արդ' դու խափա
 նել և խոտել կամիս : Եւ անեղ

և անկարօտ բնութիւն յայս խոնար
 չեցաւ՝ չգարչեցաւ։ Եւ առ
 աբրահամաւ՝ զորթն մատաղ կե-
 րաւ։ Եւ մանուկիւն ՚ի վիժին՝ ըզ-
 գառն խորովեալ էկեզ։ Եւ գէ-
 ղէոնիւն ՚ի կալին՝ որ զխորհուրդ
 ծննդենն իւր ծանուցանէր յանձ-
 րեւ և ՚ի գեղմն՝ նմանապէս էկեզ
 զպատարագն առաջի նորա։

Եւ յորժամ եկն յաշխարհ՝ ինքն
 տատրակ և աղաւնի մատուցանէր
 հօրն իւր պատարագ իտաճարին։
 Եւ ՚ի վերնատանն ոչ գարչէր՝ այլ
 ուտէր զգառն զատկին։ Թէ ար-
 ժան էր բառնալ և խափանել՝ քի
 և իւր աշակերտքն ըէր ոչ բար-
 ձին։ Հայրապետքն ընդէր կար-
 գեցին։ Եւ զայս ամ ունայնա-
 ցուցանե՞ն։ Գերազանցեաց քո
 բնութիւնդ ընդ այն։ Եւ որ նա
 կերաւ և կատարեաց, դու գար-
 չի՞ն։ Սեղան արդարքն որ զայս

արարին : Սո՛ւտ էին օրէնքն և
 մարդարէք որ այդու վարեցան ,
 Թախրեցան առաքեալքն որ զայս
 կարգեցին : Սո՛ւրեցան հայրա-
 պետքն մակերուք որ զայդ ընկա-
 լան : զոր ան սրբէց՝ դու պի՛ղծ
 համարիս : Լա՛յա Թէ այդպէս է
 որո՞ւ դու ասես , անարդեցեր զօ-
 րինադիրն որ ընդունօղ է պատա-
 դին և նուիրացն , այսինքն զան՝ :
 Բամահեցեր զնահապետսն ,
 Լո՛րհամարհեցեր զմարդարէսն ,
 Լո՛ւստն հարեր զառաքեալսն ,
 Սաղեցեր ընդ հայրապետօք :
 Դի՛ծաղեցար ի վր կանոնաց ան-
 հարցն : Նշկահեցեր զսահմանս
 եկեղեցւոյ : Որ ոչ մարդով և ո՛չ
 ի մարդկանէ , այլ յամենազօր հո-
 գւոյն այ տնօրինեալ կարգադրե-
 ցան : Լա՛ մինչ զայս ամ արարեր՝
 ապա կտրեալ և զրկեալ ես ի մաս
 նակցութի՛նց . և ամ անեղէն

Հնորհք և ողորմութիւն որ ի ձեռն
 նսնիրաց և պատարագաց յարա-
 րածս են իջեալ և իջանեն հանա-
 պազ մինչ ի կատարած աշխարհի
 և ներգործին յեկեղեցի և ի հո-
 գիս մեռելոց՝ հերքեալ և հեռա-
 ցեալ են ի ձէնջ։ Ան դու թըշ-
 ուառականդ՝ ունայնս պանծաս-
 և թէպէտ ներողութիւն այ՝ աստ
 թոյլ տայ քեզ այլ ընդունելոց ես
 զարդարակշիռ դատաստանն յա-
 նաչառ դատաւորէն։

Ի այց գիտեա՛ զի ծանօթ եմ բա-
 նիդ թէ ուստի ունիս զաղանդդ՝
 ի թոնդրկացեց սերմանցն է այդ-
 որ դառն և անհնարին չարու-
 թք սերմանեցին երկոտասան ա-
 ղանդս՝ նոր և զարմանալի՝ զոր չէ-
 արժան լսել քրիստոնէից։ յորոց
 մինն այս է. զի զմատաղ՝ պիղծ հա-
 մարին և հեթանոսական զոհ։

Ասան որոյ հայցեմ՝ ընթերցի՛ր

զգիրս անանիայի նարեկացւոյ. որ
ի Ժամանակս անանիայի կ'ընկոսի
գրեալ է Ըդէմ Թոնդրկացեացն.
և անտի առնուս զքո պատասխա
նիսն. Եւ քի այն մերոյ փառք
ի շնանութի և պատիւ և գոհութի
յամ եղականաց. այժմ և յաւ՛ն.

* Վերջին Սեփականերորդ:

1) Երեսնամե երորդ Ձեռնարկս՝ Լեւոր
 պատճառ ժողովոյն խաչկերտի: Լաւ բա-
 րայայտութիւն տալիս աշտնոյն: Լաւ յայտ-
 արարութիւն տալիս լեւոնի: Վեր ինքեան,
 ընկալան, եւ շէշ հարկէն յանջն առնուաւ:
 2) Կարասանեալ ներին 3) Գեղեմանոսի՝ Դ
 ինքրոյ իրաւապաւ Վարդգէսի ինչառեցոյ:

Վախճանին սիսինսի պատրիարգի,
 Լճէր աշակերտեալ Թէոդորոսի
 իրիցու մամեստացւոյ . հեաւօղ
 աղանդոյն պօղոսի սամոստացւոյ՝
 որ եկաց պատրիարգ անտիոքու .
 Ս' էարկ աղմուկ շփոթի ահա
 գին խռովուէց 'ի մէջ եկեղեցոյ .
 և սրեաց զլեզու իւր երթերթի .
 և սկսաւ տապալել զգեղեցիկ շի
 նունաժ ուղղափառ հաւատոյ . որ
 էր հաստատեալ 'ի վերայ հիման
 առաքելոց և մարգարէից :
 Լճէր ասէր ոչ գող զմարիամ անա-
 ծին . այլ՝ մարդածին . և զծնեալն
 'ի նմանէ ոչ ան, այլ մարդ սոսկ .
 և զմի քնն՝ յերկուս բաժանեալ՝
 ք որդիս ասէր լինել որդի ան .
 Ս' ինն բնուէ որդի ան . այսինքն
 բանն հօր որ յառաջ քան զյաւի
 տեանս : Լսկ միւսն՝ շնորհօք որ
 դի . այսինքն մարդն 'ի մարեմայն
 ծնեալ : Լճէր ըստ այսմ եղանակի՝

քնաւին օտարացուցանէր զ'ի մա
 րեմայն ծնեալն յայ բանէն . և
 մարդ սոսկ և հասարակական կը
 չէր զքս . որպէս զմի ոք 'ի մար
 դարէիցն յարեալ 'ի բանն այ .
 Յաղագսորոյ շարժեալ Թագաւո
 թին յամենամբ հոգւոյն՝ հրաման
 հրաւիրանաց արձակէ Ը ամ աշ
 խարհ . լինել ժողով տիեզերա
 կան 'ի յեփեսոս քաղաք .
 Յորում ժողովեցան՝ Աւրեղ յա
 շէքսանդրէ . Յօհան յանտիոքու .
 Սեմնոն յեփեսոսէ . Յօբնաղ
 յերուսաղէմէ . Սկակ մելիտինոյ .
 Սրկադէս և պրոկտիս 'ի հռոմայ
 փոխանակ կղեստիանու պապուն .
 Լճէր լեոնտիոս՝ դրան եպիս
 կոպոս նորին 'ի հռոմ . այր երեւե
 լի՝ դլուխ այլոց եպիսկոպոսաց .
 Եւ աշակերտ գոլով նեստորի ա
 ղանդոյն՝ ցաւեցոյց զաղիսս իւր
 վս նր . և գրեց Թուղթ հաւատոյ՝

Գլուխք տասնև չորս . և պարու-
 նալեաց խրթին բանիւք զնետո-
 թին անդ . և կնքեաց մատանեալ
 և յուղարկեաց ՚ի Ժողովն ՚ի ձեռն
 նախասացեալ եպիսկոպոսացդ .
 վասն որոյ և տուամար կոչեցաւ :
 Վի կնքեալ Թուխթն՝ տուամար ա-
 նուանի . որ է Ժողով . Ար ունէր
 լերին երեսօք զդէմս ուղղափա-
 ռութեան . ուն թէ զնետոթին ՚ի
 բաց լուծանէ՝ մի դէմս և մի որդի
 և մի տէր ասելով . իսկ ներքին
 մըտօքն՝ հաստատէ զնորին հերձ-
 լածն : Այլ և սառաւել զգայուէ
 զհոտ չարութե մաղձիցն իւրոց՝
 բնաւին ունայնացուցեալ զճշդ-
 րիտ մարդեղութին այլ : Յորում
 առաջին ձեռնարկութեն այսպէս
 սկսանի՝ եղծանել զհաւատս ուղ-
 ղափառ և դերել զմիտս պարզա-
 միտ արանց : (Ամաստութի ասէ
 շինողին իւր տուն .) Ամաստութի

զբանն կոչելով. իսկ տուն՝ զմար
 ֆինն. Լճ ջանայ հաստտել զայս
 Յովհաննու բանինն թէ՛ բանն
 մարմին եղև և բնակեաց ՚ի մեզ,
 այս է՝ թէ ոչ էառ մարմին ան
 բան և ոչ միսցաւ ընդ մարմնի.
 այլ որպէ՛ ՚ի տան ուրեք հաճեցաւ
 բնակիլ նման մարգարէիցն, բայց
 առաւել քան զմարգարէսն. զի ՚ի
 նոսա ժամանակաւ, այլ ՚ի սմա մըշ
 տընջենապ, Որում յայտնի միտքն
 այս է՝ զի զքս մարդ կոչէ հասա
 րակական ոպ մեք. և շնորհք և
 արժանաւորութեամբ անծացեալ
 և ոչ բնութիւն. Ըստ սամոստացոյն
 որ ասէր զնա մարդ անծացեալ.
 ըստ որում և զկոյսն ոչ գոլ ան
 ծին, այլ մարդածին, զի մարդն
 ասէ՛ ունակութիւն և շարայարութիւն
 ունէր զբանն և ոչ բնութիւն և միա
 չորութիւն. Լճ թէ դք կատարեալ
 մտք հայի ՚ի կտրծ տոմարիս այս՝
 152 անիւ

ԹՄԻՆ ՀԱՆՈՍԱՐԻ ՀՐԷԱԿԱՆ ԿՈՐ
 ԺԵԱԳՆ՝ ՈՐՔ ԱՂԱՂԱԿԵԻՆ ԱՌ ԹՐՆ՝
 ԸՆԴԵՐ ԴՈՒ ՄԱՐԴ ԵՍ, Ե ՂԱՆՃՆ
 ՔՈ ԹԺ ԱՌՆԵՍ: Լ՝ ՀԱ ՂԱՅՍ ԲԵ
 ՐԵԱՂ Ի ԺՈՂՈՎՆ՝ ԿԱՐԾԵՅԻՆ ՀԱՄԱ
 ԲԱՆ ԳՈՂ ՈՂՋԱՄԻՍ ՎԱՐԴԱՎԵՏՈՒ
 ԹԵՅՆ: ՂՈՐ Ե ԱՌԵԱՂ ԵՐԱՆԵԼՈՅՆ
 ԿԻԼՐՂԻ Ե ԸՆԹԵՐԵՑԵԱՂ ՔՆՆՈՒՔ
 ՊԻԱԲՈՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ՝ ԳՄԻՆ ԹՄԻՆ ՀԱ
 ՄԱԽՈՏ ՆԵՍՏՈՐԻ: ՕՍՏԱՐ Ե ԱՐԻՄԱ
 ՔՈՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՔԱՐՈՂՈՒԹԵՅՆ:
 ՀԵՌԱԳԵԱՂ Ի ՃՂՄԱՐԻՍ ՀԱՆԱՌՈՅ
 ԻՔ Ե ԿԱԹՈՒՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑԼՈՅ:
 Լ՝ ՎԱ ՆՂՈՎԵՅԻՆ ՂՆԵՍՏՈՐ: Ե ՀՐԵ
 ՂԷՆ ՍՐՈՎ ՀՈԳԼՈՅՆ՝ ՀԱՄԻՆ ՈՐՈՇԵ
 ԳԻՆ ՂՆԱ Ե ՂԹՄ ՀԱՄԱԽՈՏՍ ՆՐ յԵ
 ԿԵՂԵՑԼՈՅ: ԸՆԴՈՐՈՒՄ Ե ՂՍՕՄԱՐՍ
 ՂԱՅՍ Ե ՂՀԱՆՆԵԱԼՍՆ ԱՄԻՆ:
 Լ՝ ՀԱՌԱՔԵԾԱՆ ՆԵՍՏՈՐ յԱՔՍՈՐԱ
 Ի ԽՈՒԺԻԿԱ: Ե ԹԷՈԴՈՐԻՍՏՈՍ՝ ԿԻԼ
 ՐՈՍ ՔԱՂԱՔԻ ԵԱԽՍԻՄՍ Ե ԱՅԼ ԲԱ
 ՂՈՒՔ ՀԱՄԱԽՈՏՔ ՆՈՅԻՆ ԼՈՒԾԱՆ:

Իսկ յետ նեստորի՝ յաջորդեցաւ
 ՚ի տեղին մաքսիմիանոս :
 Դարձեալ յետ առաջնոյ ժողո
 վոյն՝ յայտնեցան չարափառք ո
 մանք ՚ի նոյն Թադաւորական քա
 ղաքին : Վլաբիանոս պաղատանն
 եպիսկոպոս՝ նեստորի աղանդովն :
 Լճտիքէս աբեղայ և առշիման
 դոիտ : այսինքն վանապետ : Տետե
 եալ աղանդոյն մանեայ : որ ասէր
 մի բնուի բանին : և ոչ միացեալ
 ՚ի մարմին : այլ զմարդեղութիւնն
 առ աչօք եւ կարծեօք ցուցեալ
 սակս յարակցելոյ ընդ մարդոյն :
 Լճ յայսց հակառակութեց՝ աղմուկ
 և շփոթ խռովուեց ոչ սակաւ լի
 նէր ՚ի մէջ քաղաքին : Ամանորոյ
 զայրացեալ Թադաւորին՝ հրաման
 տայ կրկին ժողովիլ ՚ի նոյն քա
 ղաքն եփեսոս : որ և ժողովեալք
 վերաբերուիք հոգւոյն սրբոյ :
 Դեռսկորոս յաշեքսանդրէ՝ որ

Եւ Աիւրղի յաջորդեցաւ 'ի տե
 ղին։ Ընդ որում էր և Տիմօթէոս
 քննէր որդի մեծին Աիւրղի՝ ջան
 հաւատոյ որ գուղն կոչեցաւ։ Ե
 էր դրան եղկս յաղէքսանդրիա։
 Յոբնաղ՝ եղէմի։ Վոմնաս՝ ան
 տիոքու։ Լանտաթէոս՝ բիւրի
 տոյ։ Թէոդուլոս՝ կեսարու։
 Յուլիոս եպիսկոպոս 'ի հռոմայ՝
 փոխանորդ լեոնի։ զի Եւս կղէս
 տիանու՝ լեոն էառ զաթոռն։
 Հիբա՝ ուռհայոյ։ Լա լուծեալն
 Թէոդորիաս՝ կիւրոսի։ Լա բո
 վանդակեցան ճիւղ եպիսկոպոսք
 Եւս առաջնոյ Ժողովոյն Ը ամաւ։
 զի առջինն 'ի քսանեմէկ ամին էր
 Թէոդոսի։ Եւ երկրորդն 'ի ի Թ։
 Որք Ժողովեալք մեծաւ քննու
 թք՝ գտին համախոհ նեստորի ըզ
 տումարն լեոնի և զփլաբիանոսի։
 Եւ զԹէոդորիոս և զհիբաս ուռ
 հայեցի։ Լա նշովեցին 'ի միասին

զամենեւեան. և հատին զՏօտեալ
 և զախտացեալ անբաման եկեղե-
 ցոյ յառոյգ և ՚ի գեղեցիկ գլ-
 խոյն յսէ. և սահմանեցին անդրը
 գո՛ւելի հաստատութիւն զսբ և զան
 բիծ հա՛ւատն ուղղափառ՝ զհաս-
 տատեալն յերկոց սբ ժողովոյն.
 Ի՞նչայց եկեալքն ՚ի լւոնայ՝ դար-
 ձան անդրէն և պատմեցին զե-
 ղեալն. և նորա խոցեալ դառնա-
 պէս յոգի իւր՝ վառեալ անհնա-
 րին նախանձու՝ ոչ գիտէր հնարս
 ելից. Ի՞նչպա ածէր առ ինքն զա-
 նիծեալն փլաբիանոս. և իմասին
 ջանային վրէժխընդիւր լինել իւ-
 րեանց չարափառ ախտին.
 Ի՞նչայն ժամանակս այն ինչ՝
 պատահէր մեծի Թագուհոյն
 և քեռ Թագաւորին պողքերեայ՝
 գնալ ՚ի պատճառս աղօթից ՚ի հը-
 ոսմ. Լճ ընդառաջ ելեալ նոցա
 ամբազմութիւն քաղաքին՝ հանդերձ

Կլերիկոսօքն և արքունական ճո-
 խութք՝ տարան յեկեղեցին . և
 լևոն ո՛չ երևէր : Տարցեալ նոցա
 ապա ըզպատճառն . ասեն՝ կայ 'ի
 ներքոյ վարագուրին և հառաչէ
 դառնապէս : Ի՞նչա յառաջ մա-
 տուցեալ՝ տեսին զլևոն անկեալ
 'ի վերայ երեսաց և ողբայր սաստ-
 կապէս : Ի՞նչոն հարեալ Թագու-
 հոյն յարուցանէր զնա . և հայ-
 ցէր ասել զպատճառն : Եւ բա-
 ցեալ զբերան իւր չարաթոյն վի-
 շապն՝ ասէր զինչ խօսեցայց . ար-
 Ժան էր գէոսկորեայ և աւաղա-
 կաբար Ժողովոյն՝ արհամարհել
 զմեծի վիմին պետրոսի զաթոռօ .
 և նզովել զիս ընդ նեստորի :

Եւ պարզեալ զթուխտն իւր ասէ՝
 ահա՛ տօմարս իմ . քննեցէ՛ք և տե-
 սէ՛ք Թէ զինչ փասս գոյ 'ի դմա,
 արդ՝ եթէ ո՛չ լինիք վրէժխնդիր
 այսմ անարգանացս , ապա և ո՛չ

ընդունի մեծ եկեղեցիս հռոմայ
 թագաւորութիդ ձեր : Օ այս
 ասացեալ զի հռոմ էր՝ ընդ ձե-
 ռամբ ոնորեայ՝ զարհուրեցոյց ըզ-
 նոսա . և էառ գրաւականս երգ-
 ման և ձեռնագրի՝ զի ըստ կամաց
 նորա արասցեն : Ասկ ՚ի դառնալ
 թագուհեացն՝ թէ և բազում ան-
 գամ ջանացին՝ ոչ կտրացին շար-
 ժել զթագաւորն : Այն որոյ սա-
 կաւ ինչ կեցեալ վախճանի բա-
 րեպաշտութեամբ՝ թագաւորեալ
 ամս քառասուններկու :
 Այս զկնի նր՝ առնու զթագա-
 ւորութիւնն մարկիանոս ոմն
 քեռ որդի նորին՝ ընտրութիւն ա-
 նիծեալ հաւատաւորին պողքե-
 ռեայ . որ բնակեալ էր ՚ի կուսա-
 նաց վանս և անկեալ էր պոռն-
 կութիւն ընդ նմին : Աս՝ քոյր գո-
 լով թագաւորին և մօրաքոյր մար-
 կիանու, ընկէց ըզկարգ իւր և
 158 եղև

եղև կին քեռորդւոյն իւրոյ ,
 և զի յառաջն էր սիրելի և յոյժ
 թերձաւոր փլաբխանոսի եպիսկո-
 սին . որ երթեալ յետ աքսորմանն
 առ լեոն և անդ սատակեցաւ :
 Դայց նետտոր դեռևս կենդանի
 էր 'ի խռժաստան ասորոց :
 || Կսան ապա վրէժխնդիր լինել
 մարկիանոս և պողքեր նետտորի և
 փլաբխանոսի . և յիշեցին զուխտն
 որ եղին ընդ լեոնի . () որ և լը-
 ճեալ նորա՝ խրախացաւ մեծա-
 պէս . և յուղարկեաց առ նոսա
 զտումարն իւր 'ի ձեռն կարախնա
 լացն իւր՝ տրոմապիկոսի՝ լիլիբայ՝
 և լուկինիսոսի : Եւ որ հաճեալ
 նոցա՝ սկսան թագաւորական հը-
 րամանաւ և արքունի զօրականօք
 ածել յամ կողմանց զպատրիար-
 գունս և զեպիսկոպոսունս ամէ-
 նայն աշխարհաց : Եւ ժողովեալ
 'ի քաղկեդոնիա քաղաք բիւդա-

նացւոց . որ է մերձ կոստանդի-
 նուպօլսի . Այսն որոյ գումարե-
 րան անդ եպիսկոպոսք՝ զձլլ .
 Որոց գլխաւորքն այսօրիկ էին .
 'Ի հռօմայ փոխանորդքն լեռնի՝
 այն զոր վերագոյն ասացաք .
 'Նշտիոքու՝ մաքսիմոս . Կոստանդ
 դընու պօլսի՝ անատօլիս .
 Լըրուսադէմի՝ յորճնաղ . Լաղէք-
 սանդրու՝ գէոսկօրոս . վասն որոյ
 անօրէն ժողովն լինէր . Լաւ սքն
 պետրոս գաղայ եպիսկոպոս .
 Լաւ երկիցս խոտեալն և լուծեղն
 Թէօդօրիտոս՝ կիւրոս քաղաքի .
 զոր այժմ եդին գլուխ ժողովոյս .
 Լաւ յուղարկեցին պատճառօր
 արս՝ ածել յասորոց զնեստոր . և
 գրեցին նամակ Թէ ժողովս վասն
 քո՝ եղև սուրբ հայր . փութաւ և
 եկ զի լիցի ան ըստ կամաց քոց .
 Օր և տեսեալ նր՝ խնդայ յոյժ
 և ասէ . Սի Թէ սո՛ւտ խօսեցայ
 Ի

շոր ասացի : Ս'ի թէ ոչ էր մա
 ըիամ մարդածին : Ս'ի թէ ոչ էր
 Կնեալն 'ի նմանէ մարդ սոսկ :
 Օ այս ասացեալ՝ հասաւ 'ի վե
 ռուստ դոստանքն այ : զի թանձ
 րացեալ լեզուն 'ի բերանն՝ ոչ կա
 րէր տանել : այլ ծամեալ երիցս
 անդամ արտաքս թքանէր : Լաւ հա
 րեալ 'ի հրեշտակէ՝ հեղաւ ամ
 փոր նր ընդ գարշելիսն : և հոտ
 պղծութեն ելից զքաշաքն : և փա
 խեան ամքն և ոչ կարէին մտա
 նել 'ի նա : Դարձան ունայն պատ
 գամաւորքն : և պատմեցին թագա
 ւորին զեղեալսն : Լաւ նոքա վս
 մեծի ամօթոյն իւրեանց՝ ծած
 կեցին զբանն և ոչ ետուռն 'ի վեր
 հանել : զի մի՛ իմացեալ ժողովոյն՝
 խափնեացի գործն և համբաւես
 ցի ընդ աշխարհ : Լապա այնուհե
 տև սկսան մարկիանէ և պողքեր՝
 ածել 'ի հաւանուի զեպսուսն :

զոմանս խոշտանգանօք, և զոմանս
 ողոքանօք: Տաստատել զոմարն
 լեօնի, և ընդունել զոսկերս փը
 լաբիանոսի ընդ սբս, և կարգել
 յիշատակ: Եւ ետուն ք քաղաք
 յօբնաղայ ՚ի պաղեստին և հաւա
 նեցուցին զնա, և զայլս բազումս
 ՚ի Թուլամտացն. որք ակն ածելք
 յառօրեայ արհաւիրացն և ակն կա
 լեալք մարմնաւոր փառաց՝ ան
 կան ՚ի ճշմարտութիւն. և պատա
 ռեցին զպատմութեան մարդեղու
 թեանն այ: Ղեռնագրեցին զոս
 մարն լեօնի. և հաստատեցին հա
 ւատ զնեստորին. դաւանել զքս
 մարդ սոսկ ծնեալ ՚ի մարիամայ,
 և յարակցեալ անուամբանին,
 ունել երկու բնութիւս. և երկու
 կամք. և ք գործ: Եւ կեղծաւո
 րութեւսացին մի դէմք և մի օրդի
 և մի տր. և զմարիամ՝ անածին,
 որպէս զի ՚ի բաց հատցեն յինքեանց

զկարծիսն ներստորի. ոչ վնաս հա
մարելով զայն . այլ զի զոգիս ան
մեղաց պատրեալ գողասցին:

Տես զամենևին յիմարութի նց .

զի ջանան զբնութիքն ամբողջ
պահել, և զդէմն շփոթեն, քնդի
բնութի՝ դիմի՝ հետեանայ և ոչ
դէմք բնուէ. Լորդ թէ զդէմն
խառնակեն միաւորութե՝ զի՝ ոչ
օգտէ զբնութիսն ամբողջ պահել
և թէ զբնութիւնս միայն յատկա
ցուցանեն և զդէմքն միաւորեն,
բնութի անդէմ որոյ կարէ լինել
Վանդի բնութի ՚ի պատկերում
գոյանայ . և ոչ է հնար ՚ի միում
պատկերում՝ երկուց բնութեց
եղանիլ՝ մեծի և փոքու . և եր
կուց հակառակ կամաց՝ անախտի
և ախտականի . Լորդ մինչ բնու
թի երկու, յայտ է թէ և իւրա
քանչիւր բնութիւն՝ ունի և ա
ռանձին դէմս . և մինչ առանձին

Դէմք, ապա ստուգի՛ւ երկու պատ
 կեր . որք են երկու որդիք . այ
 սինքն մարդոյն՝ ՚ի մարեմայն ծը
 նեալ, և բանին՝ յայ հօրէ . Օ ի
 զմարդն ասացին բնութի գաւթի
 որդի, և շնորհօք՝ այ, իսկ զբանն՝
 բնութի որդի այ, և շնորհօք և
 խոնարհութի՝ մարդոյ . Եւ մինչ
 այս այսպէս է, ամ իրօք մարիամ
 ոչ է անածին . և ծնեալն ՚ի նր
 մանէ ոչ է ան, այլ մարդ սոսկ .
 ահա քննեա՛ և տես թէ որով ի
 չիք կարէ զանազանիլ այս ՚ի նես
 որի աղանդոյն . Լ՝ յսպէս կու
 րացեալք կորուսին զուղիղ շա
 չիլն, և ուրացան ՚ի քաղկեդոնի՝
 զտր մեր յս քս ան ճշմարիտ .
 Իսկ մեծ և անյաղթելի ախոյեանն
 հաւատոյ՝ Եւսեպիորոս՝ երկու
 հարիւր եպիսկոպոսօք ոչ հաւա
 նեալ անիծեալ և պիղծ ժողովոյն
 և մարդադաւն տումարին լեռնի .

այլ պնդեալք զմէջս իւրեանց ձեռ
մարտութ՝ ետուն զանձինս վսփի
'ի մահ և 'ի չարչարանս: Ի վրոյոց
ոչինչ գտանէին հնարս և պատ
ձառս պքսորանաց: ապա զրպարտե
ցին զմբն այ, եթէ մի բնութ ա
սելովն՝ համախոհէ և տիքի վանա
պետի: որ առ աչօք ասէր լինել
զմարդեղութի բանին այ: Եւ դնե
լով 'ի վր զայս բարութանս՝ նզովե
ցին զդէոսկորոս և զտիմօթէոս և
զամհամախոհսն ոցին Եւ տիքեայ
և սևերեայ և այլոց հերձոհածո
ղացն: և առաքեցին զնա յաքսորս
'ի հեռաւոր կղզի և պնդեցին 'ի
մետաղս: յորում երևեցոյց բա
ղում և մեծամեծ սքանչելիս:
Եւ ձեռնադրեցին 'ի տեղի նորա
զպառտէր ոմն աղանդակից իւրնց
և յուղարկեցին արքունի զօրակա
նօք յաղէքսանդրիա՝ զորոջ ընկա
լան նոքա: այլ շարժեալ ամբօխ

քաղաքին 'ի վր' հանին արտաքս .
 և զխոտեղն 'ի չար ժողովոյն զերա
 նելին տիմօթէոս՝ ածին բռնուք
 յեկեղեցին և նստուցին պտրդի .
 Լ պա լուեալ զայս անիծելն մար
 կիանէ, և ցասուցեալ յոյժ՝ ա
 ռաքէ զօրս . և ա՛հ արկեալ մեծա
 մեծաց քաղաքին՝ տայ նըստուցա
 նել յաթոռն զպռոտէր . և ածել
 կապանօք զտիմօթէոս . զոր և եդ
 'ի բանտի 'ի կոստանդինուպօլիս .
 և մնաց անդ ամս բազումս մինչև
 'ի ժամանակս զենոնի կայսեր .
 Լայց ը մեծ խնամոցն այ՝ ո՛չ կո
 չեցին 'ի հայոց 'ի ժողովն պիղծ .
 զի յետ յովսեփայ՝ գիւտ տեղա
 պահուիք ունէր զաթոռն . և գի
 տէին զի անիշխան և անառջնորդ
 էաք . Լ Երրոյ մովսէս քերթօղն
 որ էր դատաւոր հայրապետանո
 ցին՝ յուղարկեաց յաշակերտաց իւ
 րոց 'ի ժողովն . և թղթով յանդի

մանեալ պախարակեաց զնս։ Արք
գնացել անպարտելի զօրուք յաղ
թահարեցին . և ամօթալից արա
րեալ, դարձան այսրէն լցեալ հայ
րենի ուղղափառութիւն . և զգուշա
ցուցին զազգս հայոց՝ ոչ տալ տե
ղի անժամարտ հայհոյուէցն։

Ասկ' ի ժամանակս զենոնի բարե
պաշտ կայսերն՝ որ եկաց զկնի
լևոնի մեծի՝ վերստին հաստատե
ցաւ ուղղափառութիւն . և ամ կա
լանաւորքն արձակեցան և մեծա
շուք պատուով գնացին յիւրաքան
չիւր աթոռս : և հալածեցան եր
կաբնակացն կողմքն։ Աստ որում
և սբն տիմօթէոս՝ յետ քլեթ ամի
կապանաց իւրոց՝ արձակեալ եղև
մեծաշուք պատուով յաթոռն իւր
յաղէքսանդրիա։ զի փռւորէ ան
զփառաւորիչս իւր : Ար և ճշմա
րիտ վարդապետութիւն մաքրեաց
զնն զայն յամ հերձուածողաց .

անարատ Լեկեղեցիս հայոց . ան
 բասիր և անշաղախ հարսն երկնա
 ճոր փեսային . Տնկեալս և հիմ
 նացեալս ի սբց առաքելոցն թա
 րէսէ և Վարդողիմէէ . Սշա
 կեալս և բեղմնաւորեալս ի սբան
 չելի քրտանց՝ ահարկու և անհա
 մեմատ առնն Վրիգորիոսի, Վախ
 քոհութիւն անբաւ բիւրաւորօք
 և օրհնութի անհատ և անվճար՝
 արարչին իւրոյ վերննծայէ :
 Որ ոչ ամիւ ամենեւեմ զյետինն
 արբոյց բաժակ . և զանհնարին
 սպառնաժ կորստական հրապու
 րանացն՝ էարկ ի վր ըստ արժա
 նաժառանգ պատուհասի տոհմիս
 դառնացողի . այլ յետ սաստիկ
 պատժոցն և ահաւոր արկածիցն՝
 կրկին կենդանութի վհատեալ
 ոգւոյս , և վերստին մխիթարուի
 սգապատ և լքել սրտիս շնորհէ .
 Վաւ՝ փոխան կնտութեն՝ պսակ

Գանձալի, և մոխրոյն և քրձոցն,
 Գաճոյք անարողեւտք և խնճոյք
 խրախանաց: Սակս որոյ զամովսա
 ծնին առեալ ըզձայն՝ ՚ի ճաճ գոյ
 ինձ գոչել մեծաձայն: Հնծասցէ՛
 անձն իմ ՚ի տօր. զի զգեցոյց ինձ
 հանդերձ փրկութեւ և պատմու
 ճան ուրախութեւ. որպէս փեսայի
 եդ ինձ պսակ, և ու՛ ճարսն զար
 դու զարդարեաց զիս: Լ՞. յլ և
 ընդ դաւթայ յուսագնեալ ասալ
 ցից. ո՛չ իսպառ բարկանայ մեզ տօր՝
 և ո՛չ յաւիտեան պահէ ոխս:
 Հետ որոյ ծնրահանգոյց գագալ
 Թամբ՝ ողջունէ ըզգլուխդ իւր
 պանծալի՝ զսխրատեսիլդ բնաւից.
 զէքնաղդ և զնորոգ գերահրա
 շեալդ ՚ի հոգւոյն՝ զՎրիդորիոս
 հայր հանուրց սեռիցս հայկայ և
 Վաթողիկոս տիեզերական. ՚ի դը
 րանէ հոնաց և լինաց. ՚ի ծովէ
 կասբից. և ՚ի լեռնէ կովկասեաց,
 170 մինչ

մինչ ՚ի սահմանս եգիպտական ՚ի
ծովն արևմտային՝ ուր գիշերն
ագանի ակն տունջենային։

Եւ լեռը լուսնիս՝ զայս իսկ ծա-
նուցանէ պատուական գըլ
խոյդ․ բերանով Թարմատար և
երկերի անձին՝ ստեփաննոսի նա
խագահ սիւնեաց այցելուի։

Ո՛հայր պատուական և պետ պան
Իսաակ․ գոն բաղայք բասրանաց
ի բերանս բիւրանոր մարդկան
ի բայս և՛ի բանս օտարս։ Յորմէ
երկուցեալ ակնածիւք․ ո՞ր գիտէ
յաւուրս վերջինս տեղի գտեալ
չարն՝ զարգէտ կրսերութիւս մեր
ընթադրեալ ընդոտնէ՛․ և զգեղե-
ցիկ սաղարթ լուսալիր ոստոց հա-
ւատոյ, և զերկնահանգէտ կարգ-
սահմանի Սուրբ Արքեպիսկոպոս,
(որ ՚ի սրբոյն Վերիգորէ և յոր-
դոց իւրոց և յայլ անաղագստ

Տարցն Եւրոպայի նախնեացն մերոց՝ որք
 անբաւ ջանիւք՝ արեամբ և քրք
 տամբ ուղղեալ հաստատեցին) բո
 բոցաթիւն արկածիւ այրեալ ծա
 խէ. և ապօրինի և շիջուցանէ ըզ
 րեղեցիկ պայծառութիւն.
 Եւ երկակի պատճառաւ դնեմք
 առաջի զայս. Սի՛ վն ամենե
 ին մաքրութեւ և սրբուե հօրդ
 մերոյ, և աներկբայ հաստատուե
 յենլոյ մեզ ՚ի ձեզ. և Սի՛ վասն
 պարսեւոյ և հոշկոճեւոյ զբերանս
 զրաբան և ունայնախոյզ չարասա
 դիր արանց. Որք իբրև զսկիւ
 թիանոսս և ըլտեւինթոսս՝ զօրէն
 գաբաւոնացեացն շրջին սպրդ
 եալք տանէ ՚ի տուն. և շրջուկս
 չարակարծ զամենեքումբք արկա
 նեն. այսպէս յօդելով՝ հոռոմ է
 մեր կաթողիկոսն. և Ընն դաշնա
 դիր. Ս որոյ զճշմարիտն ան գի
 տէ և դուք. որ և ոչ միայն այժմ,

այլ և յայնժամ՝ յորժամ էր մեր
 նուազութիւնս առ ձեր փառա
 շորութեանդ . որ և վանականք
 կողման կարմիր լերինն՝ զականջս
 մեր խիտախիտ տաղտկացուցին .
 Արև յայսպիսի բաղբաղանաց՝ ըղ
 փաստ առեալ անապսակ թագաւո
 րին և բնաւին ժողովոյն՝ ոչ օծին
 զնորեալդ՝ ի հոգւոյն .

Եւ որ յաղագս այսր սատառի,
 հայցեմ ի ձէնջ երկու իրս՝ զոմն
 հրաժարական, և զոմն Յանձնա
 ղական . Եւ այս ոչ ի մարդկա
 նէ, այլ գրեթէ հոգւոյն աղդ
 մամբ . զի զգայթակղութիւն բաղ
 մաց բռնալոյ, և զմիտս տկարացն
 բժշկելոյ . Յանձնառական՝ զսբ
 և զառաքելական՝ առնն Վրիդո
 րի հայոց լուսաւորչին և զորդւոց
 և զթողանցն իւրոց . որք էին հա
 մախոհք և միաբանք երկից անա
 դումար սիւն հոգոսացն . ունել
 ան

անթերի զսահման հաւատոյ որ ի
 Թր մեր յս քս . և ի սբ մեծածինն .
 և ի սուրբ և ի փրկագործ խաչն
 Ի նդորում և զբոլոր կարգ կանո
 նական ի սուրբ եկեղեցի : զորս
 ոչէ արժան կատարելոյդ յիմաստս
 միբստմիովէ յիշատակել : Լճ յետ
 այսր՝ ամ լրիւ պինդ ունել զկր
 կին նորոգեալ դաւանութի հա
 ճատոյ . և զճգրիտ սահմանս որ
 վս կարգաց եկեղեցւոյ ի սբ Ժո
 ղովոցն հարց : Որք վս չար աղան
 դոյն նեստորականացն , և աշխար
 հակործան չար Ժողովոյն քաղկե
 դոնականացն : Յոլով պատերազ
 մաւ և մեծաջան վաստակօք յիւրա
 քանչիւր Ժամանակս յընծիւղիլ
 չարին՝ ի հարկէ սաղաւարտեալ
 Ժողովէին ի քաղաքս հայոց՝ առաջ
 նորդք եկեղեցւոյ և իշխանք ազ
 գիս . և մեծախոյզ քննութեամբ՝
 Զան եղեալ ի բաց խլէին զբոյսս
 174 չար

չար որոմանցն, և սերմանէին ըզ
ճշմարիտն և զբարոճոք ուղղափա
ռութիւնն: Սորոց զվաստակս
երկանցն և զպտուղ քրտանցն,
ոչ է պարտ տապալել և շիջուցա
նել: այլ միշտ վառ ունել յանձն:

Եւ թող տես:

Եւ սեմք նախ զՀապիւնանին:

Եւ որոմ էր անյաղթն յի
մաստս՝ Եւ նանիա մետրապօլիտն
սիւնեաց, և աշակերտ մեսրովբայ:
Արոց գլուխ ժողովոյն՝ ախոյենն
Հաւատոյ յօհան մանդակունի՝ բո
լոր եպիսկոպոս և իշխանօքն Հայոց:
Եւ յս սակս ժողովոյն քաղկեդո
նի, և այլ մասնաւոր բանից՝ որ ի
չարէն անկեալ էր յազգս:

Եւ արձեալ ժողով ի նոր քաղաք
ի Հայոց և յասորոց ուղղափա
ռաց՝ վասն չար աղանդոյն նեստո
րականացն որ ի խռթիկս, և վս
կարգաց եկեղեցւոյ՝ բաբգէնիւ

կաթողիկոսին հայոց, Բնդորում
էր երանելին մուշէ՝ մետրապո-
լիտն սիւնեաց,

Վարձ ժողով 'ի դվին՝ յաւուրս
ներսիսի կաթողիկոսին . որ վս
քաղկեդոնական սահմանին և նեո-
տորի աղանդոյն . որ 'ի պրղծալից
վանքն գրիգորի մանածիհր ըռաթ
կիւ Բնդորում էր երանելի մետ
րապոլիտն սիւնեաց պետրոս՝ աշա
կերտ մովսէսի քերթողահօրն,

Վարձեալ ժողով 'ի նոյն դվին
մովսէսին կաթողիկոսին վասն
նոյն աղանդոյ քաղկեդոնականացն,
Բնդորում էր և մերն պետրոս .
յորում թո՛ւականն հայոց եդաւ,
և սբ անիստեցարն սահմանեցաւ
և յիզդիբուզդ վկայեաց,

Վարձեալ ժողով 'ի դվին երիցս
անդամ՝ աբրահամ կաթողի
կոսին՝ որ վասն բաթանմանն վը
րաց պղծոյն կիւրոնի և զատելոյն
ԺԼ՝ 176 աղ

աղուանից : Անդորում էր սքան
 չեղին քրիստափոր՝ մետրապօլիտն
 սիւնեաց՝ այլովք աթոռակալօքն
 հայոց : Յորում ամենեւին բար-
 ձին զընտանութիւն և զխառնումն
 քաղկեդոնականացն . և ահագին
 նզովիւք փակեցին զմեզ՝ անհուպ
 և անհաղորդ մնալ նոցին :

Վարձեալ ժողով հայոց ՚ի պար
 տաւ . առ աղուանս՝ եղիայիւ
 կաթողիկոսիւ հայոց վասն նոյն
 քաղկեդոնականացն : Յորում որո
 շեցին զներսէս ոմն բակուր կոչե-
 ցեալ կաթողիկոս աղուանից՝ չար
 անարգանօք . և զթագուհին սրպ
 րամ . և զկտրեալ հօտն՝ խառնել
 միացուցին ընդ հայս :

Վարձեալ ժողով նախ քան զայս
 ՚ի թէոդուպօլիս՝ հայոց և հռոմոց
 վն միաբանութե . յաւուրս եզրի
 կաթողիկոսի՝ հրամանաւ հերակ
 լի կայսեր : Յորում հաւանեալ
 ԺԼԵ

եղբի տգիտաբար՝ խմորեցաւ. և
 սիւնք և այլք յաթոռակալացն ոչ
 ընկալան զաղանդն. այլ մնացին
 ամբողջ շնորհօքն օյ. վս որոյ և
 անարգեալ յեզրոյ՝ արտաբերեցաւ
 յօհան. մարագոմեցին:

Դարձեալ ժողով ՚ի մանազկերտ
 յաւուրս յօհաննու օձնեցւոյ.
 ուր զխմորեալ աղանդն եզրոյ՝ որ
 յաւուրս զ կաթողիկոսացն՝ մաք
 րեաց. և ահագին նզովիւք հե
 ռացոյց զմեղ ՚ի հոռոմոց:

Դարձել ժողով սք հարցն յանի.
 յորում քննեալ գտին համախոհ
 վրաց զվահան կաթողիկոս որ ՚ի
 բաղաց. և զի պատկեր էմոյժ յե
 կեղեցիս հայոց. և յամ սեղան՝
 բարձեալ էր խաչին պայծառութի.
 և իկոնիւք զարդարեալ: Արդե
 ցին զնա նզովիւք. և զստեփան
 նոս ոմն եղին ՚ի տեղին:

Իսկ յաւուրս վերջին ՚ի Ժմաակս

զաքարիայի սպասաւարի, և իւանէ
աթապակին վրաց՝

Վարձեալ ժողով սբ. հարց. Եւ
պիսկոպոսաց, վարդապետաց, քա
հանայից, ի գետակն մերձ սեան
կղզոյն. և չարաչար նշովիւք բար
ձին և հեռացուցին զամ համա
խոհսն վրաց և հռոմոյ:

Եւ ըրդ ամ հարք և սիւնհոդոսք՝
մեծաւ քննութեամբ բարեցին զե
կեղեցիս հայոց յամ զանազան ու
րոմանց. և զսահման հաւատոյ և
ըզկարգ եկեղեցւոյ՝ անխախտելի
կտակաւ թողին մեզ: Այս որոյ
պարտ է ամ հաշտակութեւ և սերտ
ամրութեւ պինդ ունել զայս սահ
ման առանց յաւելման և պակա
սութեւ. և միշտ ընթեռնուլ զնոյ
գրեալսն. և նովիմք վարիլ և վա
րել զեկեղեցիս հայոց ի դաւա
նութի հաւատոյ և ի կարգս տօ
նից և ի սահման կենդանարար

խորհրդոյն . որ ամենևին մաքրե
 ցին յամ անպատեհ խառնածոց .
 () որոց եղեալ սահմանն քի իսկ
 գիտէք . և աւելորդ է ինձ երկ-
 րորդել աստ . Լ՝ հա այսոքիկ յանձ
 նառականք . () որոց ոչ ունիմք
 նար՝ արեան և մահու չափ մա-
 սամք միով շեղիլ . և այսքան նզո
 վից պարտական լինել . և ՚ի մեր
 հարանցն մասնակցութիւն հեռա-
 նալ իբրև զորդիք ժանդք և խը
 րամատիչք ցանգոյ հարցն . որոց
 պատիժն յայտնի է ՚ի գրեալսն .
 Իսկ հրաժարականքն՝ ՚ի բաց կալ
 ամենևին յամ միաբանուեց հա
 խանելոցն քաղկեդոնի . (որք ան
 գիտացեալ զնեստորին հաստատե
 լով զաղանդ՝ ինքեանք զինքեանս
 նըզովեցին և լուծին ՚ի կենաց)
 նզովել ՚ի բոլոր սրտէ զնոյն ժո-
 ղով . և զամ հաւանեալսն նմա .
 որք յերկու ճեղքեալ զանճառ

միաւորեալն քն լինին ամաթողք
 և մարդագանձք : Հրաժարել
 ամենեւեմ յամ անկարգ խառնը
 ճածոց սուրբ խորհրդոյն . յապա-
 կանիչ խմորոյն և ջրոյն :

Յորում և զաւագանին ուրանան
 զշնորհ և եղծանեն զլուսացմանն
 խորհուրդ : զի զոր 'ի ծընունդ
 մեզ շնորհեցաւ , զայն յստինսն
 փոխարկելով առնեն ըմպելիս :

Ո՛վ Թշուառք՝ անցայք գիտութե
 և զօրութե՝ ընդ նոյն իսկ տէրչն
 այսմ պարդեաց : և յաւելիք 'ի
 վերայ նորա զխմորն և զջուրն :
 Լայց առ այս՝ մերթ 'ի վրձած են
 զկողին հասումն ջրոյ լճաբեանն .
 և տգէտ կրսերութե՝ ոչ իմանան
 ըզխորհուրդն եկեղեցւոյ 'ի կո-
 ղիցն սկսեալ . յօրինակ նախնւոյն
 ադամայ և կողին իւրոյ՝ յորմէ ծը
 նանին ամ ազգ քրիստոնէից ըզ-
 լուսաւորն և զանախտն :

Օ ի նախ օրինակաւն եցոյց զեր
 կուսն . յորդանանու լուացմամբն
 և վերնատանն խորհրդեամբն . և
 ապա յածային կողիցն աղբիւրա
 ցուցեալ՝ պարգևեաց մեզ զեր
 կակի շնորհն :

Վարձեալ ի ժամ սրբոյ խորհրդ
 դոյն՝ ոչ ամբօթիւ իբրև ի մարմ
 նաւոր սեղան , զմի նշխար յուծ
 և ի տասն պատարագ բաժանել .
 այլ ահիւ և դողութեւ առանձին
 ընդ այ միանալ , լաւ թէ պատւա
 կիցք են՝ մերձ կացցեն . և ի նը
 մանէ հաղորդեսցին ու պարգև .
 լաւ թէ զ**Վ**իտնէսիոսին բերեն
 զթուխթ օժանդակ ինքեանց , ա
 լանիկ՝ ոչ ասէ նա բազմացն կա
 տարողապետ լինել և սրբազնա
 գործել . այլ զմինն հրամայէ կա
 տարողապետ լինել նման յի . և
 զսլսն որք է ածային սեղանաւն
 շուրջ պարեն սրբազնագործել ,

Հաղորդեցուցին ինչպէս զհայն:

Սարգիս զեկեղեցին այն օր
նել տեղի մարմնաւոր սեղանոյ.
Համարձակութիւնս տեղ և քնիւ.
և զդրունսն անփակ թողուլ ի կո
խան շանց և խողից: Այն մէք ա
կանատես եղաք: այլ պարկեշտու
թիւ և սրբութիւն և ամ զգուշութիւն
պահել: որպէս վայելէ տան այն
օրինակ առեալ զտունս մարմնա
ւոր թագաւորացն՝ թէ քանի՜ պա
հապանաց և զգուշութիւն սէտք
լինին անդ:

Սարգիս զմտանել ի հոռոմ
եկեղեցին և տօնակից լինել
կամ հաղորդիւ. և օր ընդ նստ
նել զծնունդ կամ զաւետիս:
այլ զճշմարիտն զկարգելն ի սբյն
Յակովբայ. ի վեցն յունվարի ըզ
ծնունդն, և ի վեցն յապրիլի
զաւետիսն:

Սարգիս զորոք օրէն է ամ պըն

ԳՐԱԹԲ՝ Հայոց եկեղեցւոյս՝ զճրա

Գալոյցսն առնել նաւակատիս և
 նախատօնակ . և խթիլ յիւղ՝ և՛ ի
 պանիր . և որ ինչ առանց մտոյ է,
 () ի հինգ օր նաւակատիքն՝ մեծ
 և պայծառ խորհրդով լի են . և
 ոչ է օրէն ամենևին զնախատօնակ
 մեծի յարութեանն և ծննդեանն
 ընդ այլ աւուր պահոցն հաւասար
 րել . Եւ թէպէտ բան և խոր
 հուրդ շատ ունի՝ չէ պարտ մեզ
 երկայնել . և որով ոչ գիտողի ու
 սուցանել . այլ սակաւն՝ իմաստ
 նոյդ բաւականացի .

Եւ արձել՝ թէպէտ առաքելական
 իմանամք կարգ՝ զձեթ օրհնելն
 հիւանդաց և մեղուցելոց, այլ ի
 հարցն ոչ ունիմք սովորութեամբ
 աւանդեալ մեզ . Եւ արծեմ և հա
 մարձակութի յոյժ մատուցանել
 ժրագուհիցն ի մեղս . և մեղօք ա
 պականել զոգիսն յուսով ձիթին .

և սակա՛ւ դրամիկ մօխել և ձէթ
 օրջնել և արդընալ։ Լ՝յդ գիւտք
 շահից ՚ի բաց ընկեսցի ՚ի մէնջ։ և
 ընդ հարցն շա՛ւիղ՝ անսայթաք ըն
 թասցուք ոտիւք։ Լայց թէ զան
 կատար իւղն՝ որ վս երախայիցն
 սահմանէք՝ ընդունելի է։

Լ՝ըդ այդչափ և այդքանիւք
 բա՛ւականացուք բանիւք։
 Վիտութի լիցի անօպին գլխոյ
 հայրապետութեդ։ զի թէպէտ
 քնազանդ եմք ամի՛ւ անդ մերոյ,
 սակայն աղաչեմք զսնոտի կար
 ծիս կրսեր և տգէտ մտաց մերոց
 բառնալ և բժշկել։ զի զտկարն՝
 յամենայնի շահիլ պարտ է։

Լ՛ւ զոր խընդրեմքս՝ հեննէտի
 կոն թղթովք ձեռնագրել։ առ
 նել ձեռնարկս հաստատուն։ ան
 խախտ կտակա՛ւ միաբանութե՛ս
 և երջանիկ եպիսկոպոսացդ։ և յու
 զարկել առ մեզ իբրև զայիտիկար

անջինջ, Օ ի յայնժամ առանել
 հաստատութիւն և հլու հպատա-
 կութիւն հնազանդ լիցուք անձային
 գլխոյդ . և թագաւորեսցես յե-
 կեղեցիս մեր՝ ջահաւորեալ որոյ
 զարեգակն, Լուսա թէ անելի ինչ
 կամ պակաս կամիք մոռնանել յե-
 կեղեցիս մեր . զոր ոչ ոնիմք ՚ի
 հարցն . և կամ գրեալքս խոտան
 են առ ձեզ, յայնժամ մի՛ աշխատ
 լինիք . և զմեզ աշխատ առնէք .
 ըստ ձեր կամաց լիցի Տէ այդ .
 և այլ ոք որ կամիցի, և զմեզ թո-
 ղէք ՚ի մեր ստրուկ գերութիւն . և
 մեք կացցուք մնացցուք ակն ու-
 նելով վերին այցելութեն,

Եւ թէ թագաւորական սաստիւք
 պատժէք ըզմեզ, մեք պատրաստ
 եմք ՚ի տանջանս . յաքսորս և ՚ի
 բանտ, ՚ի մահ և ՚ի մեռանել ՚ի վր-
 սուրբ և առաքելական հարցն
 անանգից,

Ա՛ղջ լեր Թագա՛նորական արգա-
 սիւքդ՝ ծնողդ իմաստից և
 մայրդ ուղղափառութեան,
 Լ՛ղբիւրդ հա՛ւատոյ, անվախ ա-
 խոյեանդ սբ եկեղեցւոյ, Վ՛ըրբ
 գորիօս Կաթուղիկոս հայոց,
 Եւ Տ՛րն տէրանց՝ հովա-
 նասցի տիրական
 գլխոյդ:

Ս. Ե. Ր. Ջ.

* Յիշատարան :

Փ առք և զսոցութիւն լ'յ' որ 'ի յայս դառն ժամանակիս բազմանալոյ հերձուածողաց 'իմէջ մեր, էարկ և 'ի սիրտ ոմանց 'Բսասէր և բարեպաշտ հաւատացելոց, 'ի լոյս ածել զՎրեանս հին հայրապետաց և իճաբան Սարգստաց՝ լուսաւորչահիմն և կեդեցւոյն մերոյ . 'ի լուսաւորութի միամիտ հաւատացելոց, և 'ի յուզղութի հետտեալ տըգիտաց, և 'ի միսիթարութի գայթակղեալ եղբարց մերոց:

Որոց մինն է Վիրքս այս . արարեալ Տեառն Ստեփաննոսի՝ արքեպիսկոպի և Նախագահ սիւնեաց այցելու 'ի որդւոյ տարսայիճ իշխանի բարեպաշտի:

Լ՝ որդ՝ որք հանդիպիք սմա վայե
լելով կամ ընթեռնելով, յիշեց
ջիք ՚ի Վս՝ միով հայրմերիւն,
ըզցանկացող սմին զՎսասէր և
բարեպաշտ երիտասարդն յաղնիւ
աղգէ: Որ ետ զխարձս տըպեց
հան գըքոյս պսորիկ: Որ ՚ի ԽՃԵ
Թառականիս հայոց տըպեցաւ:
Սակս ձրի բաշխելոյ զնա՝ անապա
ռաց և վանորէից: Տը Վս՝ զէ
րիդասարդու ի նը՝ յամ փորձանաց
անսասան պահեսցէ: Լ՝ յէն:

Լ՝ յլև յիշեսջիք զթօփղաբուցի
տիրացու գրիգորն, որ ձրի ետ
մեզ զձեռացագիր օրինակն սորա:
Տը Վս՝ բանին և գործոյն նը՝
յաջողութիւն պարգևեսցէ:

Եւ ոյք յիշէքդ, յիշեալ լիջիք
՚ի Վրիտոսէ, ՚ի միւսանգամ գա
լըստեան իւրում: Լ՝ յէն:

Հայր մեր՝:

